

VJEKOSLAV BRATULIĆ

Z A P I S N I C I

**sjednica »Hrvatsko-slovenskog kluba« zastupnika
u Istarskom saboru (1884 — 1901)**

Štampani zapisnici o zasjedanjima Istarskog sabora ne pružaju nam vjernu sliku o radu i djelovanju saborskih zastupnika uopće, a još manje o radu hrvatskih i slovenskih zastupnika u saboru. Službeni jezik u saboru bio je talijanski, nametnut od strane zastupnika talijanske buržoaske stranke i gotovo puna četiri decenija u saboru nije bilo hrvatskog stenografa. Govori hrvatskih i slovenskih zastupnika u saboru i onda kad su bili izgovoreni na talijanskom jeziku nisu bili zabilježeni u potpunosti nego samo u skraćenim tekstovima svedenim na najnužnije činjenične podatke. Nešto su opširnije zabilježeni prvi Dobrilini govori u saboru i kasnija istupanja hrvatskih i slovenskih zastupnika, kada se njihov broj povećao i kada su uslijed djelomične demokratizacije izbornog reda, izvojevane upornom borbom hrvatskih i slovenskih narodnih predstavnika, bili na domaku ostvarenja ravnopravnih odnosa s talijanskim predstavnicima i kada je i vlada bila prisiljena da prizna upotrebu hrvatskog jezika u saboru. U slučajevima kada su govorili na hrvatskom jeziku postoje samo zabilješke o tome da je govorio taj i taj zastupnik ne navodeći katkada ni o čemu je govorio. Taj nedostatak saborskih zapisnika donekle se dopunjava u objavljivanju većih izvoda iz govora hrvatskih i slovenskih zastupnika u listu »Naša sloga« od časa kada je list počeo izlaziti (1870), a kasnije u sve većem obimu.

Radi toga i smatramo da je objavljivanje zapisnika sjednica »Hrvatsko-slovenskog kluba« naučno opravdano i korisno za dalji rad na novijoj historiji Istre do zatvaranja Istarskog sabora godine 1916. U prvom dijelu objavit ćemo zapisnike do godine 1901, a u drugom dijelu zapisnike od 1901. do kraja rada i postojanja kluba. Uz zapisnike objavljujemo i tekst Pravila »Hrvatsko-slovenskog kluba«.

Pored tih općih napomena potrebno je ovdje dati i neke osnovne podatke o izbornom sistemu za biranje zastupnika u Istarski sabor, o sastavu sabora i posebno o broju članova »Hrvatsko-slovenskog kluba«, zatim o metodi rada i političkoj taktici kluba te arhivističke podatke o sačuvanim zapisnicima sjednica kluba.

1) *Izborni sistem.* Nakon sloma buržoaske revolucije (1849) car Franjo Josip I donio je oktroiirani ustav i raspustio parlamenat, a dvije godine kasnije (1851) zaveo je monarhistički apsolutizam u državi koji je potrajao do 1861. Gubitak rata s Italijom i teško gospodarsko stanje u državi nastalo kao posljedica rata prouzrokovali su novi val nezado-

voljstva, naročito potlačenih naroda Austrije. Pod pritiskom liberalnijeg građanstva i ojačanih federalističkih koncepcija car je bio prisiljen da popusti uzde carskog apsolutizma i ponovno uvede ustavno državno uređenje. Takozvanim »Februarskim patentom« (26. II 1861) uveden je parlamentarni sistem sa dva doma, dom izabраниh zastupnika (Haus der Abgeordneten) i dom gospodske kuće (Herrenhaus). U dom zastupnika slali su svoje izabrane predstavnike sabori pokrajina. Članovi gospodske kuće bili su punoljetni prinčevi carske kuće, visoko plemstvo, nadbiskupi i biskupi s kneževskim dostojanstvom te od cara imenovani zaslužni muževi za državu, crkvu, znanost i umjetnost. Iako je takvo državno uređenje predstavljalo jedan korak dalje k demokratizaciji, car je uz pomoć gospodske kuće i uvođenjem konzervativnog izbornog sistema za dom izabраниh zastupnika i dalje bio u mogućnosti da sprovodi svoj apsolutizam u državi, ali ne više s onim uspjehom kao što je to mogao prije ustava.

Istodobno s uvođenjem dvodomnog sistema vladavine, »Februarskim patentom« država je bila podijeljena na 21 autonomnu pokrajinu, koje su imale svoje sabore i izvršne odbore za upravljanje dodijeljenim im autonomnim poslovima. Sjedište sabora pokrajine Istre bilo je u Poreču. Teritorijalno u pokrajinu Istru spadali su tada istarski poluotok s kvarnerskim otocima (Krkk, Cres i Lošinj) i područje kastavske općine.

Kao što predstavnici naroda nisu učestvovali u izradi i donošenju ustavnih propisa tako nisu učestvovali ni u izradi i donošenju zakonskih propisa o izbornom redu za izbor zastupnika za pokrajinske sabore ni za centralni parlamenat u Beču. Prema tome su i ustav i zakonski propisi za izbor zastupnika bili plod političkih koncepcija carskog dvora i najužeg kruga predstavnika feudalaca i krupne buržoazije, zainteresiranih da zadrže centralistički sistem vlasti u državi do krajnjih granica mogućnosti i osiguranu prevlast Nijemaca na čelu s habsburškom dinastijom. Sva ostala kombinatorika u izbornom sistemu Austrije toga doba bila je podređena tom glavnom i osnovnom pitanju oko održanja prerogativa i moći austrijskog monarha. Jedna od bitnih značajki politike austrijskog dvora u državi u kojoj su Nijemci bili u manjini bila je toliko puta spominjana parola »divide et impera«, koja je Nijemcima i dvoru osiguravala vlast na državnom kormilu. Političku taktiku »divide et impera« iskusili su na svojim leđima svi ostali narodi monarhije, manje ili više, već prema tome kako je to u datom momentu najbolje odgovaralo vladajućoj klasi.¹⁾ U Istri

1) Fran Zwitter, J. Šidak, V. Bogdanov, Nacionalni problemi v habsburškoj monarhiji, str. 152, Ljubljana 1962.

je ta taktika išla u prilog talijanskih veleposjednika i talijanske buržoazije, što nam najbolje i najuočljivije dokazuje sam izborni sistem primijenjen u Istri.²⁾

Bitno obilježje izbornog sistema za cijelu državu, bilo je u tome da je u sebi sadržavao veoma jake ostatke staleža iz feudalnog doba uz neke koncesije poljoprivrednom seoskom stanovništvu. Izbornici su bili podijeljeni na četiri kurije i to na kuriju veleposjednika, kuriju gradova, zatim kuriju trgovačko-obrtnih komora i na kuriju seoskih ili vanjskih općina. Osim toga članovi sabora po funkciji bili su biskupi, čije su se kompetencije protezale nad teritorijem pokrajine. Saborski zastupnici birali su iz svojih redova zastupnike za bečki parlament (Haus der Abgeordneten).

Od prvih izbora godine 1861. pa do posljednjih uoči prvog svjetskog rata izborni sistem za centralni parlament u Beču doživio je tri veće reforme i to 1873, 1896. i 1907. Do 1873. zastupnike za centralni parlament u Beču (Haus der Abgeordneten) birali su, kako je to već spomenuto, saborski zastupnici. Od 1873. birali su parlamentarne zastupnike sami izbornici, ali po sistemu kurija. Kod druge reforme (1896) bio je učinjen dalji korak k demokratizaciji sistema. Tada je bila pored već spomenute četiri kurije uvedena još i peta opća kurija u kojoj su imali pravo glasa svi muški punoljetni građani. U trećoj i najznačajnijoj reformi izbornog sistema u Austriji (1907) bile su ukinute kurije i priznato opće, jednako i neposredno pravo glasa za punoljetne muške građane. U čitavom tom razdoblju bile su izvršene i još neke korekture u pogledu prava glasa u odnosu na visinu cenzusa, ali te korekture nisu predstavljale bitnije promjene u sistemu. Sasvim je drukčiji bio put razvitka izbornog sistema za pokrajinske sabore pojedinih pokrajina, pa tako i u pokrajini Istri.³⁾

Konzervativni kurijalni izborni sistem za izbor zastupnika za pokrajinski sabor u Istri zadržao se sve do ukidanja autonomije i zatvaranja Istarskog sabora 1916. Sve tri spomenute reforme za izbor zastupnika u bečki parlament nisu dirale u zakonodavstvo za izbor zastupnika u pokrajinske sabore, ali se ne može reći da nisu imale utjecaja na političku borbu za promjenu izbornog sistema i za pokrajinske sabore. U borbi za ravnopravne odnose narodnosti u Istri hrvatski i slovenski predstavnici su stalno isticali demokratizaciju izbornog sistema za Istarski sabor i naglašavali nepravедnost zakonskih propisa

2) Fran Barbačić, Prvi istarski sabori (1861—1877), Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti br. 300, str. 281 i dalje, Vjekoslav Bratulić, Hrvatski zastupnici u Istarskom saboru i carevinskom vijeću devedesetih godina XIX st. i suradnja južnoslavenskih naroda, Jadranski zbornik, sv. III, str. 125. Rijeka 1958. Isti, O suradnji južnoslavenskih zastupnika carevinskog vijeća (1894—1900) i o problemu nacionalnosti u Istri — Anali Jadranskog instituta sv. 3, str 5—68. Zagreb 1961. Dragovan Sepić, Politika »Narodnog mira« u Istri 1908—1918. Anali Jadranskog instituta, sv. 3, str. 69—120. Zagreb 1961.

3) Vasilij Melik, Volitve na slovenskom 1861—1918. Ljubljana 1965. Melik je potanko obradio zakonodavstvo o izbornom sistemu u Austriji za parlamentarne i pokrajinske izbore. Priložio je u detalje izborne reforme i razne izmjene zakonskih propisa o cenzusu i drugo.

koji su omogućavali da talijanski predstavnici imaju većinu zastupnika u saboru usprkos tome što su predstavljali svega oko jednu trećinu stanovništva pokrajine. Međutim do značajnije izmjene zakonskih propisa u pravcu demokratizacije izbornog sistema nije ipak došlo sve do 1908. godine. Manja izmjena izvršena je 1870. kada je bio povećan broj zastupnika u kuriji gradova i trgovišta. Svi prijedlozi i zahtjevi hrvatskih i slovenskih zastupnika za priznavanje ravnopravnih odnosa bili su odbijani od strane talijanskih zastupnika u saboru sve do 1907. godine, kada su na parlamentarnim izborima, zahvaljujući reformi izbornog sistema i uvođenju općeg, jednakog i neposrednog prava glasa, Hrvati i Slovenci izvojevali veliku pobjedu na izborima. Ohrabreni tim uspjesima hrvatski i slovenski zastupnici su još energičnije istupali sa svojim zahtjevima i u saboru i kod vlade u Beču. Budući da je Hrvatsko-slovenska narodna stranka bila dobila na izborima relativnu i apsolutnu većinu glasova, bilo je apsurdno da se i dalje zadrži status quo u pokrajinskom saboru. Talijanske buržoaske stranke nisu se mogle više pozivati na nikakove argumente, a niti su bečka vlada i Namjesništvo u Trstu mogli šutke prelaziti preko tako eklatantnih činjenica. Tada je uz posredovanje vlade i Namjesništva došlo do kompromisa između talijanskih i hrvatsko-slovenskih predstavnika koji je poslužio za reformu izbornog reda za Istarski sabor. Talijanskim buržoaskim strankama je i ovaj put uspjelo uz podršku vlade i vladinog namjesnika u Trstu da se sačuva, iako okrnjen, kurijalni izborni sistem po kojem su zadržali premoć u saboru. Broj svih zastupnika u saboru je povećan od 33 na 47 i to tako da je kurija veleposjednika zadržala kao i ranije 5 zastupnika, a isto tako i kurija trgovačko-obrtničke komore 2 zastupnika, dok je broj zastupnika u kuriji gradova i trgovišta povećan od 11 na 14 i u kuriji vanjskih ili seoskih općina od 12 na 15 zastupnika. Novost je u izbornom sistemu bila uvođenje opće kurije slično reformi izvršenoj za parlamentarne izbore 1896. Za opću kuriju bilo je određeno da se bira 8 zastupnika. Virilni članovi sabora su i dalje ostala tri biskupa: krčki, porečko-puljski i koparsko-tršćanski. Kompromisnim sporazumom koji je prethodio toj djelomičnoj izbornoj reformi bilo je unaprijed tačno utvrđeno koliki broj zastupnika otpada na talijanske građanske stranke i na Hrvatsko-slovensku narodnu stranku. Talijanskim strankama pripali su zastupnici veleposjeda (5), Trgovačko-obrtničke komore (2), zatim 11 zastupnika u kuriji gradova, 3 zastupnika u kuriji vanjskih ili seoskih općina i 4 zastupnika u općoj kuriji, tj. ukupno 25 zastupnika. Hrvatsko-slovenskoj narodnoj stranci pripali su prema sporazumu 3 zastupnika u kuriji gradova i trgovišta, 12 zastupnika u kuriji vanjskih ili seoskih općina i 4 zastupnika u općoj kuriji, tj. ukupno 19 zastupnika. Hrvatsko-slovenska stranka mogla je pored toga računati na još dva virilna člana sabora, na biskupe u Krku i Trstu. Pozicije talijanskih građanskih stranaka u gradovima počeli su ugrožavati i glasovi socijaldemokrata. Na izborima su nastupali sporazumno Talijanska socijaldemokratska stranka i Jugoslavenska socijaldemokratska stranka. Dakle, usprkos privilegija u broju zastupnika u

kuriji veleposjeda, Trgovačko-obrtničke komore i povoljnijeg omjera zastupnika u odnosu na broj stanovništva u ostale tri kurije, talijanska buržoazija nije više bila sigurna u svoju premoć u saboru.⁴⁾ Izvan svake je sumnje, da je bilo uvedeno opće, jednako i neposredno pravo glasa i za izbor zastupnika za Istarski sabor, da bi Hrvatsko-slovenska narodna stranka bila dobila više zastupnika od talijanskih buržoaskih stranka zajedno.

Kakav je privilegij uživala talijanska buržoaska klasa u izbornom sistemu, naročito u izboru zastupnika za Istarski sabor i na koji je način bilo eliminirano učešće i uloga velikog dijela hrvatskog i slovenskog stanovništva i njegovih predstavnika u radu sabora najbolje će nam pokazati kratak pregled sastava sabora kroz sve vrijeme njegova postojanja.

U čitavom razdoblju njegova rada broj članova sabora se mijenjao dva puta. U prvim zakonskim propisima bilo je određeno da sabor ima ukupno 30 zastupnika od kojih su tri bila virilna i to porečko-puljski, krčki i tršćanski biskupi. Godine 1870. u novom izbornom redu povećan je broj zastupnika u kuriji gradova od 8 na 11, tako da je ukupan broj povećan na 33 zastupnika. Ovdje je potrebno istaknuti da je povećanju broja zastupnika u kuriji gradova prethodila vrlo žestoka diskusija o ukidanju virilnih članova sabora. Prijedlog da se biskupima ukine pravo učestvovanja u saboru podnio je talijanski zastupnik Colombani na drugom zasjedanju sabora 1868. s motivacijom da u saboru ima dosta svećenika pa ako se zadrži i dalje još tri biskupa kao članove sabora po funkciji da se time daje svećeničkom staležu velike prednosti. Protuprijedlog je podnio Feretić ali je odbijen sa 16 protiv 6 glasova. Colombanijev prijedlog je bio prihvaćen sa 16 protiv 6 glasova. Međutim taj zaključak sabora nije bio sproveden u život, jer je sabor bio raspušten prije nego je istekao rok te izborne periode (vlada je bila raspustila pokrajinske sabore). Notorno je, da je većina talijanskih zastupnika bila za ukidanje virilnih članova sabora samo radi toga što su dvojica od njih (Dobrila i Vitezić) bili Hrvati a treći (Legat) Slovenac. Colombani i Francesco Vidulich su tada bili i jedini zastupnici iz Istre u bečkom parlamentu. Prema tome, iako nemamo za sada za to neposrednih dokaza, možemo sa sigurnošću tvrditi da su O. Colombani i F. Vidulich, zbog toga što im nije uspjelo kod vlade u Beču i Namjensništva u Trstu ishoditi da se ukinu virilni članovi sabora, nadoknadili taj svoj neuspjeh time da se poveća broj zastupnika u kuriji gradova dakako u korist Talijana. Druga promjena u broju zastupnika u saboru izvršena je 1908. nakon kompromisnog sporazuma o čemu je već bilo govora. Broj svih zastupnika uključujući i tri virilna člana povećan je bio na 47.

Još jasniju sliku o tome u čemu je bila privilegiranost položaja talijanske buržoazije u Istarskom saboru dobit ćemo iz kratkog analitičkog pregleda broja glasača i broja izabranih zastupnika po kurijama.

3) Mijlo Mirković, O sadržaju i smislu narodnog preporoda u Istri (1861—1914), Jadranski zbornik, sv. V, str. 23 i dalje. Rijelka 1962.

Za kuriju veleposjednika i Trgovačko-obrtničku komoru iznijet ćemo podatke za sva izborna razdoblja. Za kuriju gradova i vanjskih općina samo za 1908. godinu koja je od svih izbora bila najpovoljnija za Hrvate i Slovence.⁵⁾

a) Veleposjednici. Među izbornike u kuriji veleposjeda spadali su oni veleposjednici koji su plaćali najmanje 100 for. poreza. Taj cenzus se nije mijenjao sve do 1908. godine. Gotovo svi veleposjednici su bili i po porijeklu i po nacionalnoj pripadnosti Talijani. Jedan manji broj od njih bili su porijeklom Hrvati (kao npr. Mandussich, Kamalić-Polesini) ali su se po nacionalnoj pripadnosti osjećali Talijanima.

Broj izbornika i glasača u kuriji veleposjeda vidi se iz slijedeće tabele:

Godine	Upisanih izbornika	Glasali
1861.	154	128
1861. (II izbori)	154	27
1867.	145	80
1870.	141	60
1876.	118	75
1883.	108	51
1889.	119	73
1895.	113	65
1901.	112	51
1908.	119	74

Kako se iz tabele vidi svi upisani izbornici nisu ni kod jednih izbora učestvovali, a u nekim izborima nije glasalo ni 50% upisanih. Biral su pet zastupnika i svih pet je bilo unaprijed osigurano za talijanske zastupnike. Izbori su izvršeni i 1914. godine. Međutim sabor se nije sastao niti je bila izvršena verifikacija zastupnika. Radi toga se i ne uzimlju u obzir podaci iz te godine.

b) Trgovačko-obrtnička komora u Rovinju. U toj kuriji imali su do 1868. pravo glasa izabrani članovi komore i njihovi zamjenici a od 1868. samo pravi članovi komore. Broj članova komore je bio unaprijed određen i kretao se u Istri od 1861—1914. od 15 do 18. Tih 15 odnosno 18 članova komore biralo je dva zastupnika za sabor. Prema podacima broj onih koji su glasali kretao se od 9—17. Članove Trgovačko-obrtne komore birali su veći industrijalci i trgovci tako da je i tu bio osiguran izbor predstavnika talijanske buržoazije.

c) Gradovi i trgovišta. Kurija gradova i trgovišta je bila također u povlaštenom položaju u odnosu prema seoskim i vanjskim općinama na području kojih je živjela golema većina Hrvata i Slovenaca. Povlaštenost izbornika u gradovima i trgovištima bila je viševrsna. U prvom

5) Podaci prema štampanim zapisnicima Istarskog sabora (Atti della Dieta provinciale dell'Istria 1861—1910).

redu u kuriju gradova i trgovišta su ulazili veći gradovi u kojima je talijanska buržoazija imala većinu glasača, a zatim i manji gradići i trgovišta u kojima su pretpostavljali da bi mogli dobiti za sebe veći broj glasača. Tu se postupilo tako da su se gradovi i trgovišta u unutrašnjosti izdvajali iz njihove neposredne i šire okolice koja je bila potpuno hrvatska ili slovenska i priključili kuriji gradova. Druga povlaštenost kurije gradova i trgovišta sastojala se u tome što je bio određen veći broj zastupnika te kurije u odnosu na broj stanovništva nego u kuriji seoskih ili vanjskih općina, i treća u tome što su izbornici u toj kuriji glasali neposredno dok su u kuriji seoskih ili vanjskih općina glasali posredno birajući najprije takozvane »fiducijare«, a oni su birali zastupnike u sabor. U kuriji gradova imali su pravo glasa oni koji su plaćali najmanje 10 for. poreza što znači da siromašniji, među kojima su se nalazili ponajviše Hrvati i Slovenci, nisu stekli pravo glasa.

U kuriju gradova i trgovišta spadala su (1861) slijedeća mjesta: Kopar, Izola, Piran, Poreč, Umag, Novigrad, Rovinj, Vodnjan, Pula, Labin, Plomin, Pazin, Volosko, Kastav, Mošćenice, Lovran, Motovun, Buje, Vižinada, Buzet, Mali Lošinj, Cres i Krk. Kada je broj zastupnika u kuriji gradova i trgovišta povećan (1870) za tri zastupnika, uključena su bila u kuriju još mjesta: Milje, Oprtalj i Veli Lošinj.

Nakon kompromisnog sporazuma i izborne reforme 1908. izborni okruzi u kuriji gradova su bili podijeljeni tako da su Hrvatima i Slovincima pripadali Volosko, Pazin i treći izborni okrug Pule, a Talijanima Izola, Rovinj, Vodnjan, Poreč, Cres, Kopar, Buje, Piran, Mali Lošinj i Pula I i II izborni okrug. Svaki izborni okrug birao je jednog zastupnika ili ukupno 14 zastupnika na 125.850 stanovnika. Kompromis je bio učinjen na štetu Hrvata i Slovenaca, jer su po sporazumu Hrvati i Slovenci mogli postaviti svoje kandidate samo u tri od 14 izbornih okruga.

d) Kurija seoskih ili vanjskih općina. Broj zastupnika u toj kuriji se nije mijenjao do 1908. godine. Tada je bio povećan od 12 zastupnika na 15. Pravo glasa u toj kuriji imali su svi oni koji su plaćali najmanje 1 for. izravnog poreza. Po sporazumu Hrvatima i Slovincima je bilo dodijeljeno šest izbornih okruga i to općine Kopar, Volosko, Pazin, Buzet, Pula i Krk, a Talijanima izborni okrug Rovinj. Na 174.332 stanovnika Hrvati i Slovenci birali su 12 zastupnika ili na 14.527,6 stanovnika jednog zastupnika. Talijani su na 35.783 stanovnika birali 3 zastupnika ili na 11.927,6 jednog zastupnika. Očita je znatna prednost talijanske strane.

Naročito se ističe prednost za talijansku stranu, ako se usporedi broj stanovnika u kuriji gradova i broj stanovnika u kuriji vanjskih općina s brojem zastupnika u jednoj i drugoj kuriji. U kuriji gradova i trgovišta na 125.850 stanovnika biralo se 14 zastupnika od kojih je bilo 11 talijanskih, a u kuriji vanjskih općina na 210.115 stanovnika biralo se svega 15 zastupnika i od tih su tri pripadala Talijanima.

e) Opća kurija. Opća kurija je bila uvedena prvi put 1908. Pravo glasa su imali svi punoljetni muški građani. Prema kompromisnom sporazumu ta je kurija bila podijeljena na sedam izbornih okruga: Buje, Pazin, Volosko, Kopar, Piran, Buzet i Pula. Talijanima su bili prepušteni okruzi Buje, Piran i Pula. U svakom se biralo po jednog zastupnika izuzevši Buje u kojem se biralo dva. Od ukupno 8 zastupnika 4 su pripadala Talijanima i 4 Hrvatima i Slovencima. I u toj kuriji su imali Talijani prednost. Dok su Talijanima na 131.819 stanovnika pripadala 4 zastupnika, Hrvatima i Slovencima na 204.146 stanovnika pripao je isti broj zastupnika. Drugim riječima Talijani su birali jednog zastupnika na 32.954,7 stanovnika, a Hrvati i Slovenci jednog zastupnika na 51.036,5 stanovnika.

Radi očite neravnopravnosti i nakon reforme koja se ispoljila na štetu Hrvata i Slovenaca u sve četiri kurije, od hrvatskih i slovenskih zastupnika V. Spinčić i M. Mandić glasali su protiv zakona o reformi izbornog reda.⁶⁾

Pored posebno privilegiranih kurija veleposjeda i Trgovačko-obrtničke komore postojala je i treća vrsta privilegiranih članova sabora, a to su bili virilisti, biskupi krčki, porečko-puljski i koparsko-tršćanski. Budući da su oni postajali članovi sabora po svojoj funkciji, nije bilo unaprijed poznato da li će biti Talijani, Hrvati ili Slovenci. U praksi u prvim istarskim saborima bila su dva Hrvata i jedan Slovenac. U zadnja dva izborna razdoblja Hrvati i Slovenci imali su dva virilna člana i to obadva Slovenca (Karlina u Trstu i Mahniča u Krku).

Nije bilo dovoljno da je već sam izborni sistem stavljao u povlašteni položaj talijanske buržoaske stranke. Hrvatskim i slovenskim izbornicima činile su se svakojake smetnje za vrijeme izbora kako bi ih omeli u izvršavanju njihovog glasačkog prava. Isto tako su se pravile smetnje i kod verifikacije izabranih hrvatskih i slovenskih zastupnika u saboru, da i ne spominjemo sve one u literaturi već poznate šikanacije hrvatskih i slovenskih zastupnika, kad su istupali u saboru ili kada su podnosili interpelacije na svom jeziku. Takovi postupci su ih upravo silili da nastupaju organizirano i odatle možemo razumjeti onu discipliniranost koju su bili uveli u radu kluba.

U razdoblju od 1861. do 1916. izbori za pokrajinski sabor vršili su se jedanaest puta, ne računajući kod toga dopunske izbore za poje-

6) Svakli i najmanji uspjeh koji su izvojevali hrvatski i slovenski zastupnici u teškoj pedesetgodišnjoj borbi za ravnopravne odnose s Talijanima u Istri i svakom popuštanju bečke vlade u korist Hrvata i Slovenaca koje nije nikad bilo bez prethodne borbe za opravdane narodne zahtjeve, talijanska građanska historiografija tumači kao favoriziranje Slavena u Istri. U svojim djelima uopće ne ulaze kritički u analizu društvenog sistema, a povlaštenost talijanske buržoazije u bitnim pitanjima vlasti i gospodujućih ekonomskih pozicija tumače kao samo po sebi razumljivo pravo talijanske buržoazije na nacionalno i ekonomsko ugnjetavanje Hrvata i Slovenaca. Pored ostalog to su u osnovi i najteže zablude talijanske građanske historiografije o historijskom razvitku Istre u doba Austrije od 1848—1918.

Takovo stanovište zauzima G. Quarantotti u svojoj knjizi *Storia della Dieta del nesso* (Poreč 1938) kao i prijašnji historičari: Bernardo Benussi u djelu *L'Istria nei suoi due millenni di storia* (1924), C. De Franceschi u knjizi *Memorie autobiografiche* (1926) i drugi.

dine zastupnike u slučajevima smrti ili podnošenja ostavke na mandatu. U slijedećoj tabeli dajemo pregled po godinama kada su se vršili izbori i datum prvog saziva sabora na zasjedanje u odnosnom izbornom razdoblju. Sabor je održao ukupno u svim izbornim razdobljima 45 zasjedanja.

Izbori	Prvi saziv sabora
21. III 1861.	6. IV 1861.
7. IX 1861.	25. IX 1861.
26. I 1867.	18. II 1867.
10. VII 1870.	20. VIII 1870.
29. X 1876.	5. IV 1877.
23. VI 1883.	16. VIII 1883.
25. VI 1889.	10. X 1889.
16. V 1895.	8. I 1896.
5. XII 1901.	21. VI 1902.
25. X 1908.	22. VII 1909.
7. VI 1914.	Sabor nije bio sazvan, a 3. IV 1916. bile su ukinute pokrajinske autonomije.

Sabor je zasjedao u svom sjedištu u Poreču do 1898. Od tada sabor je neko vrijeme zasjedao u Puli (treće zasjedanje 1898), zatim u Kopru (1899—1903) i od 21. IX 1904. dalje u Kopru.

Hrvatsko-slovenski klub održavao je svoje sjednice redovno za vrijeme zasjedanja sabora. Međutim mnoge sjednice kluba su održane izvan sjedišta sabora u razno vrijeme. Tako su neke sjednice održavali u Opatiji, Voloskom, Trstu, Herpelje-Kozina itd.

2) »*Hrvatsko-slovenski klub pokrajinskog sabora istarskog*«. Klub hrvatskih i slovenskih zastupnika u Istarskom saboru osnovan je na sjednici zastupnika održanoj 10. juna 1884. godine tj. za vrijeme zasjedanja sabora u šestom izbornom razdoblju.⁷⁾ To naravno ne znači da se prije toga nisu međusobno konzultirali u rješavanju važnijih pitanja u saboru i u zauzimanju zajedničkih stavova u borbi za nacionalnu ravnopravnost. U tom izbornom razdoblju učestvovalo je u radu kluba svih šest izabranih zastupnika na izborima. Tri virilna člana biskupi dr Juraj Dobrila, dr Ivan Glavina i dr Vjekoslav Zorn nisu prisustvovali sjednicama kluba. Isto tako ni njihovi nasljednici u narednim izbornim razdobljima nisu nikad sudjelovali neposredno na sastancima kluba, niti su se vodili kao članovi kluba. Za takovo njihovo držanje nema određenih podataka u izvornim arhivskim materijalima. Kao najvjerojatnije i jedino logično tumačenje za njihov postupak u odnosu

7) Vidi zapisnik prve sjednice Kluba od 10. VI 1884.

prema klubu može se naći u tome što su oni doista bili Hrvati ili Slovenci, izuzevši neko razdoblje za biskupiju u Poreču, ali su po svom biskupskom položaju u vjerskom pogledu bili hijerarhijski najviši funkcioneri crkve na svom području za sve vjernike bez obzira na nacionalnu pripadnost. U tom smislu se bio izrazio u svojim govorima i sam biskup Dobrila na prvim zasjedanjima sabora. Drugi je bio položaj svećenika koji nisu postajali članovi sabora po položaju nego kao izabrani zastupnici na izborima. Takovih je bilo među Hrvatima i Talijanima. Broj članova kluba je rastao paralelno kako je rastao i broj izabраниh hrvatskih i slovenskih zastupnika u narednim izbornim razdobljima.

Slovinci su imali u saboru najprije po jednog zastupnika, zatim dva i na kraju kada su Hrvati i Slovenci dobili 19 zastupnika u saboru trojica od njih su bili Slovenci. Prvi predsjednik kluba bio je Hrvat V. Zamlić a tajnik Slovenac A. Jenko. Godine 1889. za predsjednika je bio izabran M. Laginja, a za tajnika M. Mandić. Na sjednici kluba od 6. IV 1892. za predsjednika kluba bio je izabran Vjekoslav Spinčić.

U klubu je došlo do punog izražaja bratstvo Hrvata i Slovenaca u Istri koje je vjekovima živjelo u narodu. U drugoj polovici XIX stoljeća dobivalo je sve konkretnije organizacione oblike u ekonomskom, kulturnom i političkom životu naroda, prelazilo okvire Istarskog poluotoka i imalo značajan utjecaj na ujedinjavanje južnoslavenskih snaga u Austriji. Hrvatski i slovenski predstavnici iz Istre zajednički djeluju sa Slovincima u Trstu i Goričkoj, u Sloveniji, traže zajednički jezik i program svih južnoslavenskih zastupnika u bečkom parlamentu radikalizirajući borbu za nacionalnu i političku nezavisnost u borbi protiv nacionalnog i ekonomskog ugnjetavanja naših naroda. Aktivno sudjeluju u političkom životu Hrvatske, unoseći u program ideje o ujedinjenju Hrvata, Slovenaca i Srba još u toku druge polovice XIX st., da se na kraju u prvom svjetskom ratu neposredno uključe u rad Jugoslavenskog odbora u inozemstvu i zanosno angažiraju na stvaranju države Hrvata, Srba i Slovenaca prije sloma Austro-Ugarske.

Češće se u našoj dosadašnjoj historiografiji jednostrano prikazuje rad i program nosioca hrvatsko-slovenske politike u Istri u vrijeme takozvanog narodnog preporoda ističući samo njihovu borbu za ravnopravnost hrvatskog odnosno slovenskog jezika i borbu na prosvjetnom polju za školstvo, proglašujući ih pored toga romantičarima. Prateći njihov rad, možemo zaključiti da su upravo najteže osjećali bijedu, gospodarsku zaostalost i ekonomsku eksploataciju hrvatskog i slovenskog naroda i da im je zapravo glavni cilj bio podići narod iz njegove bijede i osloboditi ga izrabljivanja od strane talijanskog veleposjeda i buržoaskih zelenaša. Prosvjetu i kulturu kao i borbu za ravnopravnost hrvatskog i slovenskog jezika smatrali su neophodnim uvjetom da se narod uzdigne iz njegove zaostalosti i izravna s drugim naprednijim narodima. Na tim svojim pozicijama su ostali i onda kada dolazi do

veće socijalne i klasne diferencijacije u Istri, kada se politika Hrvatsko-slovenske narodne stranke primicala svom zalasku, pred novim socijalističkim strujanjima koje su pripremale teren za ravnopravnu suradnju i s talijanskim radnim ljudima Istre u novim socijalističkim društveno-ekonomskim uvjetima.

Ako budemo imali na umu te opće okvire u kojima se kretala aktivnost Hrvatsko-slovenskog kluba u Istarskom saboru i izvan njega, moći ćemo lakše doći do historijske istine u istraživanju i proučavanju povijesti Istre u drugoj polovici XIX st. i u prva dva decenija XX st.

Iz oskudnosti sadržaja zapisnika sjednica kluba naročito prvih godina ne vidi se sva njihova djelatnost kao što se to ne vidi ni iz štampanih zapisnika saborskih zasjedanja, ali nam mogu poslužiti kao dragocjeni izvor podataka o njihovoj taktici i metodi rada u saboru, o discipliniranosti narodnih predstavnika i njihovim demokratskim nazorima i na kraju kao kronika rada članova kluba.

3) *Arhivski podaci o zapisnicima.* Zapisnici sjednica kluba i Pravila kluba čuvaju se u fondu ostavštine Vjekoslava Spinčića u Historijskom arhivu u Zagrebu. Zapisnici od 1884—1898. napisani su rukopisom u dvjema uvezanim bilježnicama malog formata. Na prvoj tvrdo uvezanoj bilježnici utisnut je naslov na slovenskom jeziku »Hrvatsko-slovenski klub deželnega zbora istrskega«. Isto tako su i svi zapisnici dok je bio tajnik Jenko pisani na slovenskom jeziku. Zapisnici svih daljnjih sjednica sačuvani su i napisani na slobodnim arcima. Zapisnici su se pisali u pravilu u toku same sjednice i odmah potpisivali. Ukoliko neki zapisnik nije bio potpisan od strane zapisničara i predsjednika ili nje bio dovršen označeno je na kraju zapisnika. Kad se radilo o važnijim društvenim, gospodarskim ili političkim pitanjima unosili su u zapisnik skraćeni tok diskusije i zaključke.⁸⁾

Pravila kluba sačuvana su u prijepisu bez datuma i potpisa. Potječu iz kasnijeg vremena što se može zaključiti iz samog sastava odbora kluba predviđenog u Pravilima koji se sastojao od predsjednika, potpredsjednika, tajnika, blagajnika i dva odbornika, a toliko je u času osnivanja bilo svih zastupnika. Logično je da je tako široki sastav odbora mogao biti predviđen samo onda kada je klub imao i veći broj zastupnika. Iz člana 6. Pravila može se dalje zaključiti da je klub tada imao više od 12 članova, a to je bilo tek nakon reforme izbornog reda 1908. godine. Do istog zaključka se dolazi i tumačenjem drugih odredaba Pravila na osnovu kojih, npr. jedan zastupnik nije mogao biti u isto vrijeme član odbora kluba i član Zemaljskog odbora u Saboru. Međutim iz klupske prakse vidi se da je klub radio u duhu tih Pravila sastavljenih na temelju duljeg iskustva stečenog u radu kluba.

8) Ostavština Vjekoslava Spinčića, kutija 22 i 23. U kutiji 22 nalaze se zapisnici do 1901. godine, a u kutiji 23 dalje do 1913.

P R A V I L A

Hrvatsko-slovenskog kluba istarskog sabora

§ 1

Potpisani zastupnici istarskog sabora sastavili smo parlamentarnu skupinu pod imenom »Hrvatsko-slovenski klub istarskog sabora«.

Odbor kluba sastoji se od predsjednika, podpredsjednika, tajnika-blagajnika i dva odbornika.

§ 2

Program je ovog kluba: skupnim postupkom u saboru djelovati na to, da se hrvatskom i slovenskom puku Istre obrani njegova narodnost, da se ojača gdje je oslabila, i da se oživi, gdje je manje više zamrla.

Klub smatra, da je ostvarenje ovog programa neophodno nužno, da se našem narodu daju potpuni uvjeti obstanaka u pogledu porabe narodnog jezika i na svakom polju državne i pokrajinske uprave, u prvom redu na ekonomskom i školskom polju.

Kao jedan od glavnih načina za postignuće tih sredstava izvršenja programa klub smatra shodno proširenje prava glasa za općinska i pokrajinska zasupstva i ustanovljenje izbornih kotara za sabor prema broju hrvatskog i slovenskog naroda u Istri.

§ 3

Članovi ovog kluba dužni su sudjelovati kod odborskih i saborskih raspravah, dokle klub nebi inačije odlučio. Za vrijeme zasjedanja sabora pojedini član može se odaljiti od sjedišta sabora ili njegove najbliže okolice samo uz dopust od strane predsjednika i za vrijeme koje ovaj odluči.

Tko se neopravdano ogrješi o taj § zapade u globu od K 10 — na korist klubske blagajne. Dali je opravdanje utemeljeno zaključuje klub sa tajnim glasovanjem.

Isto vrijedi također za klubske sjednice.

§ 4

Klub se sastaje na poziv predsjednika, ako i nije saborskog zasjedanja, a za vrijeme ovoga naročito raspravlja o dnevnom redu pojedinih saborskih sjednica, o postupku u njih i u saborskih odborih, o načinu glasanja, nominiranju svojih članova u pojedine saborske odbore, o podnašanju inicijativnih predloga i interpelacija.

Klub je vlastan valjano odlučivati, kad je prisutna absolutna većina njegovih članova.

U slučaju sile i u pitanjih gdje se nebi povrijedila temeljna načela programa može uz naknadno odobrenje kluba sam predsjednik odrediti što je potrebno.

Odluke kluba stvaraju se absolutnom većinom glasova prisutnih.

Klubskim sjednčama predsjedja predsjednik. On zastupa klub prema vladi, zemaljskom saboru i u opće prema trećim.

Kad je predsjednik zapriječen, obavlja njegove funkcije podpredsjednik kluba.

O sjednici kluba piše se stante sessione zapisnik, koji treba da potpiše barem predsjednik ili njegov zamjenik i tajnik.

§ 5

Postupak i glasanje klubskih članova u saboru i saborskih odborih ima biti u skladu sa odlukom kluba u dotičnih pitanjih. Proti stanovištu, što

ga u pojedinom pitanju zauzme klub nesmije nijedan njegov član u saboru ni u saborskih odborih govoriti ni glasovati. Ali može ustegnuti se od glasanja kod stvari, koja nije »klubsko pitanje« i ima to javiti prije klubu ili barem klubskom predsjedniku.

Rasprava i glasovanje o jednom jur valjano stvorenom zaključku može se reasumirati, ako se to odluči sa dvije trećine glasova i ako su pri tom prisutni barem dvije trećine klubskih članova.

§ 6

Kada klub sa barem dvije trećine od barem dvanaest prisutnih članova odluči da je neki predmet »klubsko pitanje«, tada je dužnost svih članova kluba, dakle i onih, koji na dotičnoj sjednici nisu bili, pokoriti se ovoj odluci.

Koji bi od članovi proti takvom »Klubskom pitanju« u saborskih odborih ili saboru govorio ili glasovao, taj se od onog časa ne smatra više članom ovog Kluba. Vodstvo kluba ima to zgodnim načinom narodu onda objaviti.

§ 7

Prisjednici zemaljskog odbora izabrani iz skupine, kojoj pripadaju članovi ovog kluba dužni su u svojem poslovanju svimi silami raditi da se obistini program kluba, i držati se direktiva koje im u tom pogledu klub daje, te su klubu odgovorni za svoje djelovanje.

Prisjednici nisu ovlašteni bez zaključka kluba poslužiti se retorijom predviđenom u § 12 z. r. a dužni su uporabiti ju usljed zaključka klubskog odbora. Na zahtjev klubskog odbora dužan je prisjednik izvjestiti o stanju zatraženog pitanja.

Ako bi prisjednik došao u sukob sa temeljnim načeli kluba imade isti usljed zaključka kluba položiti prisjedništvo.

Sve ustanove o prisjednicima vrijede i za njihove zamjenike.

§ 8

Svaki član kluba ima se i u njegovih sjednicah i u saboru i u njegovih odborih služiti hrvatskim ili slovenskim jezikom, bilo u govoru bilo u pismu. Zapisnik klubskih sjednica piše se hrvatski ili slovenski već, kako je tajniku narednije. Inače odlučuje klub.

§ 9

U zemaljski odbor odaslani članovi ovoga kluba ne mogu biti članovi njegovog odbora.

§ 10

Za troškove kluba i za opće koristne narodne potrebe ima svaki član kluba dužnost, da doprinaša u klubsku blagajnu dvije krune za svaki dan što traje saborsko zasjedanje.

To se plaća periodično najdalje koncem zasjedanja klubskom tajniku, koji drži blagajnu i vodi račun.

§ 11

Zastupnici imadu svake godine jedan put izvjestiti svoje izbornike o svojem djelovanju u sporazumu sa političkim društvom.

§ 12

Mandat klubskog odbora traje sve do poziva novog sabora.

Kad bi koji član klubskog odbora u to vrijeme odstupio ili inače pomanjkao, klub obavi novi izbor.

§ 13

Zaključci kluba jesu tajni u koliko se inače ne odluči.

(Pravila nisu datirana ni potpisana.)

1. seja.

Poreč, 10. junija 1884.

N a v z o č i :

Jenko, Križanac, Laginja, Spinčić i Zamlić.

I. Voli se:

Predsjednikom: Zamlić

Tajnikom: Jenko.

II.

Sklene se soglasno, da Križanac i Spinčić storita obljubo z besedo: obećujem, kakor jo je storil Jenko v. l. zborovi seji.

III.

Sledeći predlog odobri se soglasno:

»Pošto smo mi rođeni Hrvati, odnosno Slovenci, pošto smo odgojeni hrvatskim ili slovenskim jezikom, pošto je nas poslao narod hrvatski ili slovenski, pošto smo mi zastupnici toga naroda u Istri, pošto se je dogodilo, da su se pojedinim našim članovom rugali, kad nisu posve korektno govorili talijanski, zato odlučujemo načelno:

da ćemo se u saboru služiti hrvatskim odnosno slovenskim jezikom tim više što imamo i zakonito pravo na to. Ostaje slobodno pojedincem, da kod svojih govora kako razumačenje italijanskim jezikom dadu.

IV.

Obravnave i sklepi v Klubu so tajni.

V.

Klub se zove:

»Hrvatsko-slovenski klub deželnege zbora Istrškega«.

Predsjednik:

V. Zamlić, v. r.

Tajnik:

Jenko, v. r.

2. seja

Poreč, 14. junija 1884.

N a v z o č i :

Predsjednik: Zamlić

Tajnik: Jenko

in člani: Križanac, Laginja, Spinčić.

Sklene se, vselej proti določati, kdo izmed članov kluba in v katerem smislu ima govoriti o posameznih zadevah, staviti predloge, interpelacije itd.

Ker bode vse najbolj razvidno iz poročil priobčenih v naših listih ni potrebno, da se vse to piše v zapisnik.

Opisovati treba one sklepe kluba, ki imajo za stranko in njena načela važen pomen.

Predsjednik:

V. Zamlić, v. r.

Tajnik:

Jenko, v. r.

3. seja

Poreč, 7. decemb. 1885.

N a v z o č i :

Predsednik: Zamlić
Tajnik: Jenko
in člani: Laginja, Spinčić.
Enoglasno sprejme se sledeči predlog:

»Ker je član našega kluba g. Ant. Križanac s svojim nezanesljivim vedenjem sploh, posebno pa z izjavo v današnji (večerni) seji Deželnega zbora naravnost postopal proti glavnemu načelu Kluba, proti načelu namreč, da je hrvatski in slovenski narod v Istri v vsih obzirih popolnem enako-praven z italijanskim, zato se g. Ant. Križanca ne smatra več za člana tega Kluba«.

Predsedništvu naroča se, da to g. Križancu s pismom naznani.

Predsednik:
V. Zamlić, v. r.

Tajnik:
Jenko, v. r.

4. seja

Poreč, 16. dec. 1886.

N a v z o č i :

Laginja, Spinčić, Jenko
Odpošlje se sledeči telegram:
»Präsidium Finanz Ministerium

Wien

Eintriebungsweise Grundenlastung unerhört in Morozini, Mariči, Steuerbezirk Rovigno. Zuerst realekzekutive Pfändung dann Zustellung Mahnzettel durch Militär bis zu siebzen Stück an Einzelne. Jeder Mahnzettel fünf Kreuzer. Zustellungsgebühr. Kann diese nicht bezahlt werden, nimmt Wirtschaftsgeräte sogar Bettzeug unter Kranken.

Entrüstet darüber angefleht von einer Bauerndeputation, welche allerhöchste Entschliessung auf diesbezügliche Majestetgesuche erwartet, ersuchen um verzweifelten Schriften vorzubringen telegrafische Sistirung solcher Eksekutionen in ganz Istrien unsmehr da Verhandlungen wegen Regelung Privatschulden für Grundentlastung zwischen Land und Staatsregierung im Zuge.

Landstagabgeordnete

Laginja, Spinčić, Jenko«
Tajnik:
Jenko, v. r.

5. seja

Poreč, 25. nov. 1887.

N a v z o č i :

Predsednik: Zamlić
Tajnik: Jenko
in člani: Laginja, Spinčić, ter novo izvoljeni poslanec dr. Fran Volarić.
Klub radostno sprejme za svojega člana poslanca kanonika dra Frana Volarića, ki je bil voljen na mesto odstopivšega vit. Ellushega.
Dalnja razprava tiče se poslovanja v tem zasedanji.

Predsednik:
V. Zamlić, v. r.

Tajnik:
Jenko, v. r.

6. seja

Poreč, 11. sept. 1888.

N a v z o č i :

Predsednik: Zamlić
Tajnik: Jenko

in člani: Laginja, Spinčić, Volarič, ter novo voljeni poslanec Fran Flego.

V posebno zadovoljstvo je Klubu, da se je zopet pomnožil za enega člana, Frana Flega, kateri je voljen namesto pok. Križanca in danes pristopa v Klub.

Predsednik:
V. Zamlić, v. r.

Tajnik:
Jenko, v. r.

7. seja

Poreč, 13. sept. 1888.

N a v z o č i :

Predsednik: Zamlić
Tajnik: Jenko

in člani: Flego, Laginja, Spinčić, Volarič.

S obzirom na dogodke v današnji seji deželnega zbora sklene se enoglasno odposlati jutri sledeči telegram:

»R. C.

Seiner Excellenz
Herr Minister Präsidenten

Wien

In gestriger Landtagssitzung verweigerte der Landeshauptmann die geschäftsordnungsmässige Behandlung einer an die Regierung gestellten, in unserer slavischen Sprache verfassten Interpellation, bis nicht eine italienische Übersetzung beigelegt wird, wozu wir nicht verpflichtet sind. Wir beriefen uns vergebens auf den § 20 der Geschäftsordnung. Nachdem uns das Recht nicht abgesprochen werden kann und auch durch mehrere Jahre Interpellationen in slawischer Landessprache ohne Anstand gestellt und verlesen, dieselben vom Präsidium an die Regierung geleitet und theilweise auch beantwortet wurden, forderte der Interpellant den Regierungsvertreter auf, die Stellugnahme der Regierung bezüglich dieser unerhörten Vergewaltigung zu kenzeichnen. Derselbe antwortete nichts.

Wir ersuchen hiermit um schleunige Abhilfe, da sonst die Minorität ihre Pflichten nicht erfüllen kann und überhaupt der Parlamentarismus illusorisch und zur Absurdität wird.

Doktor Volarič, doktor Laginja, Zamlić, Spinčić, Jenko, Flego«
(prilog I)

Predsednik:
V. Zamlić, v. r.

Tajnik:
Jenko, v. r.

8. seja

Poreč, 15. sept. 1888.

N a v z o č i :

Predsednik: Zamlić
Tajnik: Jenko

in člani: Flego, Laginja, Spinčić, Volarič.

Enoglasno sklene se poslati ministru predsedniku v nemškem prevodu interpelacijo dr. Volarič i drug (III seja) in Jenko i drug (IV seja) s sledečim podpisom:

»Exellenz!

Die politischen Verhältnisse in Küstenlande und speziel in Istrien sind für den slavischen Theil der Bevölkerung bereits unerträglich. Der Slave ist der rücksichtslosesten Entationalisirung preisgegeben und findet dagegen keinen Schutz indem die K. K. Behörden mit den autonomen in dieser hinsicht Hand in Hand gehen. Erstere quällen das Volk mit der deutschen und italienischen Sprache, letztere mit der italienischen.

Der Minorität des istrianischen Landtages, welche die Interessen der grossen Majorität der Bevölkerung dieses Landes zu vertreten hat, steht eine rücksichtslose Majorität entgegen und der Herr Landeshauptmann als treuer Partheimann dieser Majorität vergisst sich sogar so weit, das er als Präsident des Landtages entgegen der klaren Bestimmung der Geschäftsordnung die Minorität hindern will, Interpellationen an die Regierung und an den Landesauschuss in slavischer Landessprache zu stellen, was wir Er. Excellenz am 14. d. M. telegrafisch mitzuthellen uns erlaubten.

Die am 13. d. M. vom Abg. Dr. Volarić dem Präsidenten übergebene Interpellation betreffend die Eintragung der Namen in die Pfarmatriken, wurde in der Sitzung nicht verlesen und der Präsident erklärte, sie ad acta zu legen.

Wir schliessen im Anlage sub/1 eine Übersetzung derselben zur gefälligen Einsichtnahme an.

Ebenso übersenden wir sub/2 die Übersetzung der Interpellation des Abg. Jenko betreffend die Nichthandhabung des § 19 des Staatsgrundgesetzes vom 21. Dec. 1867. welche zwar verlesen wurde jedoch nach Erklärung des Präsidenten ebenfalls der hohen K. K. Regierung nicht vorgelegt wird.

Gehnemieger Eur-Exellenz den Ausdruck unserer besondern Hochachtung und Ergebenheit.

Parenco, 16. sept. 1888.

Für den slavischen Club des Landtages für Istrien.

Der Prases: Zamlič

Der schriftfuhrer: Jenko«

Predsednik:

Tajnik:

V. Zamlič, v. r.

Jenko, v. r.

9. seja

Poreč, 18. sept. 1888.

N a v z o č i :

Predsednik: Zamlič

Tajnik: Jenko

Razgovor je o dogodkih v današnji seji (V.) deželnega zbora in se enoglasno sklene, z dopisom poslati min. predsedniku današnji interpelaciji dra Laginje in drugov in Spinčiča in drugov v nemškem prevodu.

Prečita se in na znanje vzame tudi prepis iz dopisa, vsled katerega je vladin zastopnik v današnji seji dal svojo izjavo in katerega je dr. Laginja slučajno dobil.

Dopis slove:

»No 1349/P

Mit Beziehung auf die Berichte vom 13. und 15. d. M. Z. 104 pr. werden Euer Hochwohlgeboren beauftragt, in der nächsten Landtagssitzung folgende Erklärung abzugeben:

Der Herr Landeshauptmann hat mit Schreiben vom 14. d. M. Z. 4365 zwei Interpellationen an die Regierung, die eine des Abgeordneten Dr. Volarić und Genossen, die andere des Abgeordneten Jenko und Genossen, dem Regierungsvertreter im Istrianer Landtage zum weitern geeignet erscheinenden Gebrauche übermittelt.

Die Regierung ist zwar vorläufig nicht in der Lage diese Interpellationen behufs allfälliger Beantwortung in Erwägung zu ziehen, weil dieselben vom Landeshauptmann nicht nach den Bestimmungen des 2. abs. Art. II des Gesezes vom 7. Mai 1877 behandelt worden also der Regierung nicht im verfassungsmässig vorgeschriebenem Wege zur Kentniss gekommen sind, die Regierung muss aber erklären, das sie die bezüglichlichen Anschauungen des Landeshauptmannes und des Landtages keineswegs theilt und ent-

schieden der Ansicht ist, dass kein Grund vorliegt, die erwähnten Interpellationen nicht nach den zitierten Gesetzesbestimmungen zu behandeln, da nach strengen Rechte es den Mitgliedern des Landtages freistehen muss sich für die von ihnen im Landtage zu stellenden Interpellationen einer oder der anderen der istrianer Landessprachen zu bedienen, und die Nichtkenntniss einer oder der andern seitens des Landeshauptmannes oder des Bureau, den Abgeordneten Opportunitätsrücksichten nahe legen mag, aber bestehenden Rechten nicht präjudiciren kann.«

Triest, am 17. Sept. 1888.

Der KK Statthalter:
Pret.

An Seine Hochwolgebornen den Herrn Aleksander Eluschegg KK Statthalter Bezirkshauptmannschaftsleiter in Parenzo.«

Predsednik:
V. Zamlić, v. r.

Tajnik:
Jenko, v. r.

10. seja

Poreč, 1. okt. 1888.

N a v z o č i :

Predsednik: Zamlić
Tajnik: Jenko
in člani: Flego, Laginja, Spinčić, Volarić.

Po raspravi v izjavi predsednika deželnega zbora v današnji (VI.) seja, sklene se enoglasno, odposlati sledeči telegram:

»R. C.
Seiner Excellenz
Herrn Minister Präsidenten

Wien

In fünfter Landtagssitzung erklärte Regierungsvertreter unsere Interpellationen können vorläufig nicht beantwortet werden, weil vom Präsidenten nicht verfassungsmässig behandelt. Dieser demisionirte in Folge Erklärung der Regierung.

Nach einer Besprechung mit Excellenz Statthalter hier, zog er Demission zurück, erklärte gestern in sechster Sitzung, die Schwierigkeiten seinen vollkommen geebet und betonte, er werde an den bisherigen Principien festhalten. Wir sind demnach vollkommen im unklaren, ob das nöthige veranlasst worden ist, damit der Geschäftsordnung genüge geleistet, die bereits gestellten Interpellationen in Erwägung gezogen und wie neu zu stellende behandelt werden.

Wir bitten um Aufschluss, damit wir den mit den Mandaten übernommenen Verpflichtungen nachkommen können.

Zamlić, Doktor Laginja, Doktor Volarić, Spinčić, Flego, Jenko.

(Priloga II)

Predsednik:
V. Zamlić, v. r.

Tajnik:
Jenko, v. r.

11. seja

Poreč, 3. okt. 1888.

N a v z o č i :

Predsednik: Zamlić
Tajnik: Jenko
in člani: Flego, Laginja, Spinčić, Volarić.

Sklene se enoglasno, zopet brzojaviti min. predsedniku in sicer sledeče:

»R. C.

Excellenz Ministerpräsident

Wien

Abgeordneter Zamlić brachte heutiger Landtagssitzung kroatisch verfasste Interpellation an Regierung:

Präsident erklärte selbe nicht zu berücksichtigen, obwol geschäftsordnungsmässig gefertigt und vorgelesen.

Regierungs Comissär schwieg.

Triester Zeitungen nach Besprechung Statthalters mit Landeshauptmann hier, melden, Regierung habe vollkommen retiriert von in Sitzung achzehnten September abgegebener Erklärung.

Biten im Nachholunge zum gestrigen Telegram Aufschluss, ob Regierung auf ihrer Erklärung bestehe oder hat ihre Meinung in zehn Tagen geändert, oder haben wir vielleicht für Istrien zwei Staatsregierungen?

Lantagsabgeordnete: Zamlić, Doktor Laginja, Doktor Volarić, Spinčić, Flego, Jenko.«

(Priloga III)

Podpredsednikom kluba voli se dr. Fran Volarić.

Predsednik:

Tajnik:

V. Zamlić, v. r.

Jenko, v. r.

12. seja

Poreč, 7. okt. 1888.

N a v z o č i :

Podpredsednik: Volarić

Tajnik: Jenko

in člani: Flego, Laginja, Spinčić.

Sestavi se dopis, s katerim, naj se pošlje ministerskemu predsedniku interpelaciji Zamlića in dr. (VII. seja) in Jenka in dr. (VIII. seja) v nemškem prevodu.

Dopis slove:

»Seiner Excellenz Herrn Ministerpräsidenten

Wien

Das gefertigte Club Präsidium beehrt sich Eu. Excellenz noch zwei im Istrianer Landtage an die hohe KK Regierung gestellten, genügend gefertigten und verlesenen, jedoch nach Erklärung des Präsidenten nicht berücksichtigten Interpellationen und zwar eine des Abgeordneten Zamlić und Genossen betreffend die Errichtung neuer Volksschulen beziehungsweise Parallelklassen mit croatischer Unterrichtssprache und die zweite des Abgeordneten Jenko und Genossen über das Verfahren der Regierungsorgane in Forstangelegenheiten, im Anlage in deutscher Übersetzung zu übermitteln.

Das gefertigte Präsidium constatirt zugleich auch die Thatsache, dass auf keine in der diesjährigen Session an die h. KK Regierung gestellte Interpellation der slavischen Abgeordneten eine Antwort erfolgte.

Gehnemiegen Euere Excellenz den Ausdruck unserer Hochachtung.

Für den slavischen Club des Istrianer Landtages:

Parenzo 7 Okt. 1888.

Dr. Volarić
Vice Präses

Jenko
Schriftführer
Priloga (IV)

S tem končano je delovanje hrvatsko-slovenskih poslancev v VI. zasedanju VI. volilne dobe deželnega zbora istrskega.

Pri razhodu žele svojim naslednikom, da bi ojačeni, v večjem številu še bolj odločno in z boljim uspehom branili pravice hrvatsko-slovenskega naroda Istre.

Podpredsednik:
Dr. Fran Volarić, v. r.

Tajnik:
Jenko, v. r.

VII. IZBORNO DOBA

I Zasedanja 1889.

1. Sjednica dne 9. okt. 89.

Prisutni: Dr. A. Dukić, Sl. Jenko, Dr. M. Laginja, M. Mandić, D. Seršić, Vjek. Spinčić, Dr. A. Stanger, Dr. Fr. Volarić.

Prvi progovori pozdraviv prisutne g. Spinčić, kao najstariji član sabora i predloži da se klub konstituira. Izabran bi predsjednikom g. Dr. M. Laginja, tajnikom M. Mandić, te se zaključi, da se to javi predsjedništvu sabora. Odluči se poslati sljedeću izjavu zastupniku c. kr. vlade.

Presvj. gospodine!

Prema običaju, koji vlada u drugih pokrajinah države prigodom otvorenja sabora i prema razmjerju pućanstva ove pokrajine, smatramo mi potpisani svojom dužnosti Vašoj Presvj. kao zastupniku državne vlasti izjaviti da držimo vrlo pogibeljnom okolnost ako i ovoga puta zastupnik c. kr. vlade nebude prigodom otvorenja sabora međašnje grofije Istre dne 10. t. mj. govorio također hrvatski ili slovenski.

Poreč, dne 9. oktobra 1889.

zastupnici naroda

Dr. Laginja
Dr. Volarić
Mandić
Dr. Seršić

Dr. Dukić
Jenko
Vj. Spinčić
Dr. A. Stanger

Presvjetli gospodin Aleksander vitez Elushegg c. kr. namjestnički savjetnik itd. u Poreču.

Gornju izjavu imaju po zaključku Kluba izručiti g. Elusheggu Dr. Laginja i Mandić.

Zaključeno bi nadalje da se dogovori g. Dr. Dukić sa saborskim predsjednikom da kod otvorenja sabora predsjednik progovori hrvatski ili da pristane nato, da to podpredsjednik učini; zaključeno nadalje, da g. Dr. Dukić položi čast podpredsjednika kad nebi kod otvorenja progovorio hrvatski ni carski zastupnik ni saborski predsjednik ili nebi onaj posljednji dozvolio da podpredsjednik hrvatski progovori.

Predsjednik:

Tajnik:
Mandić, v. r.

2. Sjednica dne 9/10 p. podne

Prisutni svi, koji kod 1. sjednice.

Deputacija: Laginja i Mandić izvješća o pogovoru sa g. Elusheggom koji izjavi, da je dobio nalog da kod otvorenja ostane sve pri starom, a on da bi na svoju odgovornost kazao u pozdravnom govoru nekoliko rieči hrvatski. Na to zaključi klub priposlati mu sljedeću izjavu:

Presvjetli gospodine!

Žaleć što po Vašoj, na naše pismeno očitovanje danas učinjenoj ustmenoj izjavi neimate naročitog naputka, da prigodom sutrašnjega otvorenja sabora naše pokrajine činom provedete podpuni paritet zemaljskih jezika, primamo na znanje, da ćete se tom zgodom poslužiti u svojem govoru na saboru također hrvatskim jezikom.

U Poreču dne 9/10. 1889.

Zastupnici naroda:

Dr. Laginja
Dr. Fr. Volarić
Mandić
D. Seršić

Dr. A. Dukić
Sl. Jenko
Vjek. Spinčić
Dr. A. Štanger.

Presvj. gospodin Aleksandar vitez Elushegg, c. kr. namjestnički savjetnik itd. u Poreču.

Klub zaključio napokon jednoglasno, da izreče saborski podpredsjednik kod otvorenja sabora dne 10/10 sliedeći hrvatski pozdravni govor:

»Visoki sabore!

Stupajući na podpredsjedničku stolicu izričem sva svoja čuvstva duboke zahvalnosti napram Njeg. Veličanstvu caru i kralju, koja me je na nju milostivo pozvala; izjavljujem, da ću nepristrano vršiti svoje dužnosti, ako se pruži zgoda, da budem imao zamjeniti presvjetloga gosp. predsjednika, i očekujem od gospode drugova, da će me pri tom blagohodno podupirati.«

Tim bi svršena sjednica.

U Poreču, dne 10/10. 1889.

Predsjednik:

Tajnik: Mandić, v. r.

3. sjednica

Poreč, dne 11/10 1889.

Prisutni:

Dr. Dukić, Flego, Jenko, Mandić, Dr. Laginja, Seršić, Spinčić, Dr. Štanger i Dr. Volarić.

Predsjednik stavlja na razpravu sliedeći predlog:

»Obzirom na to što su koli saborski podpredsjednik toli vladin zastupnik dali kod otvorenja sabora hrvatska očitovanja Klub manjine izjaviti će po svome predsjedniku u prvoj budućoj sjednici, da je odrešio obaveze svoga druga Dra Volarića: govoriti u saborskih sjednicah jedino i izključivo hrvatski.«

Zaključeno poslije podulje razprave:

»da je to pitanje donešeno prerano na razpravu i da se stvar prepušta Dru Volariću da po svojoj uvidavnosti i kada mu se bude činilo shodnim progovori (pozivajući se na zaključak Kluba stvoren 10. junija 1884 točka III), također talijanski.«

Predsjednik postavlja pitanje: kojim će se jezikom služiti u saboru novoizabrani članovi Kluba.

Zaključeno držati se zaključka Kluba, stvorenoga dne 10. junija 1884 točka III.

Spinčić pita: kako će se vladati naš klub u slučaju da bi koga od nas izključila iz sabora većina prigodom verifikacije, premda ne bi bilo proti izboru dotičniku nikakva utoka?

Zaključeno, da se u tom slučaju in corpore izstupi iz sabora uz izjavu, da manjina nemože sudjelovati kod razprava u takovom saboru.

Predsjednik javlja, da je bio s Drom Volarićem kod saborskog predsjednika, koga je izvijestio o konstituiranju našega Kluba. Sab. predsjednik, da njim je obećao kako će on sada uvijek ići manjini na ruku i da nam je odlučio u zemaljskoj zgradi posebnu sobu za klubske sjednice. Naša deputacija bijaše kasnije kod prvaka saborske većine Dra Amorosa, koji njoj reče, da neće biti ovaj put nikakvih važnijih predloga u saboru osim neke promjene glede učiteljske plaće; nadalje reče, da je većina odlučila birati u financijski odbor dva člana manjine a u svaki drugi odbor po jednoga člana manjine.

Klub zaključí da se javi većini, da postavi u svaki saborski odbor te među revizore po dva člana manjine, da mogu ovi u slučaju potreba u odborских sjednicah postaviti votum manjine.

Klub kandidira u pojedine odbore sliedeće svoje članove

a) Revizori:	Mandić
Jenko
b) odbor
školski:	Spinčić
Seršić
c) polit.
legalni:	Dr. Dukić
Dr. Laginja
d) financ.:	Dr. Volarić
Flego
e) imunitet.:	Dr. Dukić, Dr. Stanger
f) verifik.:	Dr. Laginja, Dr. Stanger.

Ovo imade dojaviti predsjednik prvakom saborske većine.

Predsjednik:

Tajnik:
Mandić, v. r.

4. sjednica

Poreč, dne 11/10. 1889.

Prisutni:

Dr. Dukić, Flego, Jenko, Laginja, Mandić, Seršić, Spinčić, Stanger, Volarić.

Predsjednik priobći dopis Dra Amorosa, kojim javlja, da je većina odlučila birati u pojedine odbore kako sliedi.

u financijski:	9 njihovih
2 manjine
u pol. gospod.:	5 njihovih
1 naš
u školski:	5 njihovih
1 naš
u verifik.:	7 njihovih
2 naša
u imunit.:	5 njihovih
1 naš

Zaključeno priobći Dru Amorosu da primamo njihovu listu s opaskom, da gdje je 5 njihovih pomnoža broj na 7 te uvrsti i 2 naša, da budemo imali u svakom odboru dva naša.

Predsjednik:

Tajnik:
Mandić, v. r.

5. sjednica

Poreč, dne 17. okt. 1889.

Prisutno svih devet zastupnika.

Na upit, kako da se opravda klubski zaključak, što ne bijahu u svaki saborski odbor izabrana i dva člana manjine, bi zaključeno da,

- a) pošto nije to od najvećeg zamašaja i
- b) pošto su onih glavnijih odborih i po dva člana manjine i napokon
- c) pošto može i jedan samo član odbora i u samom saboru braniti svoj predlog — da se odustaje za sada od svakog daljnjeg koraka.

Na upit što je klubu učiniti na izjavu saborskoga predsjednika učinjenu u posljednjoj sab. sjednici, da on ne prima nikakve odgovornosti za ono što se govori ili bude govorilo u saboru u hrvatskom jeziku, zaključio klub, da sastave gg. Dr. Laginja i Stanger izjavu, koju će predsjednik kluba u prvoj budućoj saborskoj sjednici u ime manjine pročitati.

Glede dieljenja občine Buzeta, zaključeno da će članovi kluba govoriti proti dielitbi. Glede dielitbe občine Dolina, Klub drži u načelu za shodno diobu, no valja prije upitati mnijenje kot. glavarstva, i občinsk. zastupstva.

Glede izbora prisjednika za izvanjske kotare zaključeno.

- a) birati zastupnika Spinčića kao prisjednika
- b) Dra Laginju kao zamjenika.

Predsjednik:

Tajnik:

Mandić, v. r.

6. sjednica

Poreč, dne 18. okt. 1889.

Prisutno svih devet zastupnika.

Predsjednik kluba čita sliedeću izjavu ili
Očitovanje.

U prošloj sjednici ovoga visokoga sabora 16. t. m. kad je pošt. zastupnik Mandić prisiljen bio odbiti od sebe napadaje pošt. zastupnika Fragiaco-
ma, obnašao je presvj. gosp. predsjednik ne samo pozvati zastupnika Man-
dića neka govori talijanski nego je još očitovao, da odbija od sebe svaku
odgovornost svrhu onoga, što zastupnik Mandić govori u jeziku hrvatskom,
a to je njegov jezik narodni, jezik zemaljski u ovoj pokrajini, ravnopravan
s drugim jezikom pokrajine polag temeljnoga državnoga zakona.

U ime mojih drugova i moje držim našom dužnosti izjaviti, da mi
nikako ne odobravamo gori rečeno očitovanje presvj. gosp. predsjednika,
dapače u ime naše narodnosti i načela slobodoumnih koja je ovaj visoki
sabor uvijek izpoviedao, ograđujemo se proti onoj izjavi i očekujemo tvrdo,
da će predsjedništvo sabora, kojega barem jedan član poznaje temeljito
hrvatski jezik, odrediti shodno, da obrana pošt. Mandića proti osobnim
napadajem pošt. zastupnika Fragiaco-
ma bude zabilježena u izvješću sabor-
skih razprava.

Poreč, dne 18. oktobra 1889.

Dr. M. Laginja.

Klub prihvaća gornje očitovanje i određuje, da isto pročita u hrvat-
skom i talijanskom jeziku predsjednik kluba u prvoj budućoj saborskoj
sjednici.

Predsjednik:

Tajnik:

Mandić, v. r.

7. sjednica

Poreč, dne 24. oktobra 1889.

Prisutni svi zastupnici osim g. Jenka.

Predsjednik konstatira i želi da dođe u zapisnik

- a) da je zastupnik Jenko izostao iz sjednice prem ga je on sam upravo sada pozvao i
- b) da je zastupnik Dr. Stanger govorio u saborskoj sjednici dne 19. t. mj. izključivo talijanski.

Isti javlja, da mu je zastupnik Flego dao na pregled interpelaciju u pitanju zle uprave u Buzetu pod Clariciem, te predlaže, da se za sada od te interpelacije odustane. Prima se.

Mandić javlja da mu je isti zastupnik Flego predao na pregled interpelaciju i to u pitanju hrvatskoga jezika u kojem neće da prizna spise zemaljski odbor od cestovnoga odbora u Buzetu. Zaključeno, da se podnese interpelaciju uobće o jeziku sa cestnima odborima. Forum će se ustanoviti. Interpelirat će se samo hrvatski. Na upit kako da postupa klub u pitanju povećanja plaće zem. kapetanu i zem. odbornikom, zaključeno, da će se govoriti u dotičnom odboru i u saboru proti predlogu.

Interpelaciju koju se ima podnesti u pitanju hrvatske gimnazije u Pazinu, zaključeno, da je svatko prije prouči.

Na molbu ravnatelja gospodarske škole u Gorici, da se pošalje tamo naših mladića u školu, zaključeno, da se molbi neima zadovoljiti.

Napokon zaključeno bi, da se zamoli saborskoga predsjednika da dade odmah tiskati ona razjašnjenja o nejasnih ustanovah izbornoga reda, koja je dao u današnjoj saborskoj sjednici vladin zastupnik.

Predsjednik:

Tajnik:

Mandić, v. r.

Predsjedništvo kluba zamolilo je pismeno g. saborskoga podpredsjednika i člana kluba, da izposluje kod saborskoga predsjednika da dade odmah tiskati predlog Dra Laginje o ezoneru.

Poreč, dne 3. 10. 1889.

Predsjednik:

Tajnik:

Mandić, v. r.

8. sjednica

Poreč dne 4/10.

Predsjednik javlja, da je odposlan brzojav Taaffe-u u pogledu hrvatskih interpelacijah u saboru, koje neće da prima predsjednik.

Zaključeno:

- a) glede izbora Conti-a da klub glasuje za nj izuzev Dra Laginje kao člana verif. odbora.
- b) da će podnesti protupredlog o školskih stvare Dr Stanger.
- c) glede interpelacijah koja neće da prima sab. predsjednik, da će klub ostati na dosadašnjem stanovišću. Nebude li predsjednik hotio dati interpelacije na razpravu izjaviti će se zgodno na saboru da se u tom slučaju zastupnici više nesmatraju nepovriedljivi glede svojih izjava te da nemogu dalje sudjelovati kod razpravah dok c. kr. vlada bistro neizreče svoje stanovišće.
- d) Dr. Dukić govoriti će kod proračuna o ezoneru.

Predsjednik:

Tajnik:

Mandić, v. r.

9. sjednica

Poreč dne 11/11. 1889.

Prisutni svi članovi kluba.

Radi nasilnog izključenja iz sabora člana Mandića zaključeno poslati sliedeće brzojave:

»Seine Majestät Kaiser und König
Franz Josef Erster

Gödöllö

Die in der Landgemeinden Voloska durch einen und denselben Wahlakt erfolgte Wahl der Abgeordneten Jenko und Mandić wurde in heutiger Landtagssitzung in Folge des vom Präsidenten aufokroirten abgesonderten Abstimmungsmodus für erstern agnoscirt für den zweiten anulirt, obwohl die Wahl einstimmig erfolgte, gegen die selbe kein Protest vorlag und obwohl der Landesanschluss und die Verifications comision die die Agnoscirung beider zusammen beantragt halten.

Dieser Gewaltakt der Majorität womit die verfassungsmässig gewährleisteten politischen Rechte der Wähler und der Gewählten verletzt sind, bringen die ni trifster Ehrfucht gefertigten, schwer besorgt um die Schiksale der slawischen Mehrkeit der Bevölkerung Istriens zur Allerhöchsten Kenntniss Euerer Majestät mit den untheilhänigsten Bemerken, dass sie angesichts solcher Zustände genötigt waren, den Sitzungssal zu verlassen.

Dr. Dukić, Flego, Jenko, dr. Laginja, Mandić, Seršić, Spinčić,
dr. Volarić«.

Excellenz Graf Taaffe
Ministerpräsident

In heutiger Landtagssitzung wurde in Fortsetzung vom Wahlanulirungen slawischer Abgeordneten, die in Landgemeinden Voloska erfolgte Wahl des Abgeordneten Mandić von der italienischen Landtagsmajorität annullirt obwohl die Wahlmänner aller Gemeinden und der Abgeordnete selbst einstimmig gewählt waren, 1) kein Protest gegen die Wahl vorlag, der Landesanschluss und die Verifications commision die Agnoscirung beantragten sind die Majorität den gleichzeitig unter gleichen Modalitäten gewählten Abgeordneten Jenko verificirt.

Letztere legte in Folge dessen sein Mandat wieder und verlies die slawische Minorität unter Protest den Sitzungssal. Die unerhörte Vergewaltigung 2) bringen gefertigte zur Kenntniss Euerer Excellenz.

1) alle Wahlmänner ihre Stimmen abgeben

2) welche der Präsident durch sein gegen die Hausordnung verstossende Eingreifen begünstigte

Dr. Dukić, Flego, Jenko, dr. Laginja, Mandić, Seršić, Spinčić,
dr. Volarić.

Predsjednik:

Tajnik:
Mandić, v. r.

VIII. IZBORNO DOBA

ISTARSKI SABOR

10/10 1890

I. Klubska sjednica

Prisutni:

Dr. Volarić, Seršić, Spinčić, Flego, Laginja i Mandić.

Zemaljski kapetan i saborski predsjednik izručio je Klubu listinu kandidata za pojedine saborske odbore.

Klub je zaključio, da se izaberu između klubskih članova u

- a) financijalni odbor Dr. Volarić i F. Flego
- b) verifikacionalni odbor Dr. Dukić
- c) u političko gospodarstveni odbor Dr. Laginja
- d) u školski odbor Mandić M.

Predsjednik:

Tajnik:

Mandić, v. r.

II. Klubska sjednica

16/10. 1890

Prisutni:

Dr. Laginja, Spinčić, Volarić, Flego, Stanger, Seršić, Dukić, Mandić.

Predsjednik kluba pozdravlja prisutne drugove.

Stavlja na razpravu pitanje o ovjerovljenju Jenka i Mandića.

Dr. Dukić izvješćuje o sjednici verifik. odbora, koji je izjavio da se imade preporučiti odobrenje izbora Jenka i Mandića; odbor je nadalje zaključio, da se nije smjelo uzeti u obzir na anonimni utok protiv izbora fiducijara u Podgradu.

Klub zaključuje:

- a) da se o izboru ove dvojice neima glasovati posebice
- b) U slučaju da bude Jenko odobren a Mandić uništen ovlašćuje Klub, da imade predsjednik izjaviti da se zastupnik Mandić imade smatrati zakonito izabranim i pošto neima predloga za neovjerovljenje, neima razloga ni glasovanju. Stoga da smatra Klub Mandića zakonito izabranim zastupnikom i veže ga na zaključak, da ne izađe iz sabornice nego na materijalnu silu. Izađe li on, slijede ga i članovi kluba. Posljedica svega toga ima biti, da svi članovi kluba rabe u budućih sjednicah isključivo hrvatski jezik.

Predsjednik predlaže, da se podnese interpelaciju na vladina zastupnika kojim načinom podnaša Njeg. Vel. izvješća o hrvatskih razpravah u zemaljskom saboru u smislu § 40 zem. pravilnika.

Dr. Volarić predlaže, da se obzirom na ljubljanski sastanak formuliraju predlozi, koji bi se imali u saboru istaknuti.

Raspraviti će se taj predlog u budućoj klubskoj sjednici.

Predsjednik:

Tajnik:

Mandić, v. r.

III. Klubska sjednica

Poreč, dne 21/10 1890

Prisutni:

Laginja, Spinčić, Seršić, Dukić, Flego, Volarić, Stanger, Mandić.

Zaključeno:

- 1. da Mandić interpelira c. kr. vladu radi hrvatske gimnazije.
- 2. Obzirom na ljubljanski sastanak imadu izraditi predloge gg Dukić i Stanger glede hrvatskog uredovanja, u školskom pitanju itd.
- 3. Obzirom na pronevjerjenje blagajnika Rigo imade klubski
 - a) predsjednik formulirati i klubu priobćiti predlog, kojim bi se išlo za tim, da se u saboru traži komesara i činovnika drž. računovodstva, koji bi pregledali sve zaklade
 - b) pripremiti upit na zem. odbor kako i od kuda će se pokriti pronevjerenu svotu.
- 4. Da se u saboru podnese predlog, kojim se traži od c. kr. vlade izviestitelja u svakom nužnijem predmetu.

Predsjednik:

Tajnik:

Mandić, v. r.

IV. Klubska sjednica

Poreč 22/10 1890

Prisutni:

Laginja, Jenko, Seršić, Flego, Dukić, Volarić, Spinčić, Stanger, Mandić.

Zaključeno:

1. Poslije onoga što se dogodilo u sinočnoj saborskoj sjednici imadu govoriti u buduće svi zastupnici kluba jedino hrvatski dotično slovenski.
2. Na upit Sp'nčića, da li se on nebi radi jučerašnje sjednice i radi drugih poteškoća morao odreći zemaljskog prisjedništva, zaključeno, da imade ostati na svojem mjestu sve dok je to iole moguće.

Predsjednik:

Tajnik:
Mandić, v. r.

V. Klubska sjednica

Dne 23/10. 1890.

Prisutni:

Laginja, Volarić, Spinčić, Seršić, Flego, Stanger, Dukić, Mandić.

Izvešćuje Dr. Dukić o svojih predlogih obzirom na ljubljanski sastanak.

Dr. Dukić pročita svoje predloge, koje je klub njekeje promjene i dodatke prihvatio.

Dr. Laginja čita interpelaciju na c. Kr. vladu radi posvemašnjeg zanemarijanja hrvatskog jezika kod saborskih razprava.

Mand'ć čita svoju interpelaciju radi nestašice vode u njekojih kotarih Istre i pita što su pol. poglavari u tom pitanju učinili.

Obzirom na pronevjerjenje Rigovo zaključeno, da naši članovi financijalnoga odbora podnesu u tom odboru — ako bude potrebito poseban predlog. —

Predsjednik:

Tajnik:
Mandić, v. r.

VI. Klubska sjednica

Prisutni:

Spinčić, Volarić, Dukić, Stanger, Flego i Seršić.

Zaključeno:

1. hrvatski brzojav odaslati na namjestnika i obavijestiti ga o jučerašnjoj sjednici.
2. Poći k predsjedniku i kazati mu, da smo radi večernjih sjednica u pogibelji života te da ćemo biti prisiljeni uztegnuti se sudjelovanja u saboru.
3. Izviestiti: Diritto Croato, Obzor, Soču, Narod Slov. i »Hrvatsku«
4. Brzojaviti »Politik« i »Vaterlandu«

Poreč 26/10 1890.

Predsjednik:

Tajnik:
Mandić, v. r.

VII. Klubska sjednica

Prisutni:

Spinčić, Volarić, Mandić, Seršić, Stanger i Flego

Zaključeno:

(nedovršen zapisnik)

Od 3 ožujka do uključivo 6 aprila 1892

1. Klub je uveo praksu da, gdje god po naravi predmeta može biti, postavi interpelaciju o istoj stvari na zemaljski odbor i na vladu, a to stoga jer zem. odbor ne odgovara na upite, a vlada odgovara, makar i u talijanskom jeziku.
2. Klub je držao za shodno čim više važnijih pitanja dati u javnost putem interpelacija, pošto one uredovno ipak dođu do znanja oblasti, a hrvatski i slovenski govori ne štampaju se žalibože još ni sada u saborskih izvješćih.
3. Obzirom na okolnosti da je član kluba i zemaljski državni zastupnik prof. Vjekoslav Spinčić odpisom Ministarstva za bogoštovlje i nastavu otpušten od službe usljed disciplinarne iztrage proti njemu zametnute odlukom zemaljskškolskog vieća za Goricu 24. 10. 1891. br. 2098, odlučio je klub dati to do znanja gg. Ivanu Hribaru, Kan. Gregorcju, dr. Gregorčiću, Jurju Biankinu, dr. Bedriku Pacaku (u Pragu), članovom raznih klubova pokrajinskih sabora i preporučiti da u prilog stvari i saborskog imuniteta učine što jim se bude vidilo shodno. Dotična pisma su odpremljena dne 31 marča.
4. Klub je odlučio pozvati zastupnika Spinčića, da bi ako mu ikako zdravlje dopušta, unatoč toga da mu se je odobrilo nakanu ne doći ovo zasjedanja i neprimiti se više assesorije, ipak došao u sabor pošto se je doznalo za konačnu riešidbu o njegovoj stvari, i da bi se poprimio prisjedništva.

Drug Spinčić odgovorio je na odlučno, da neprima toga savjeta.

Na to je klub odlučio podnesti u tom pitanju odlučnu interpelaciju na vladu, u kojoj ima biti bud koliko taknut i pristrani postupak c. Kr. namjestnika Rinaldina prigodom posljednjih izbora za carevinsko vieće.

5. Ta interpelacija podnesena je dne 6 aprila, pročitana predsjednikom kluba, a podpisana svimi članovi istoga.

6. Klub se je izjavio sporazuman s predlogom druga Slavojca Jenka da se prizna korist spojena Herpelja kratkom željezničkom prugom do Šapjanah ili do Jurdani, čim bi se znamenito prikratila daljina do Rieke, i da se vlada pozove da dade učiniti prethodne študije i izvesti gradnju te željeznice o svom trošku.

7. Pripvatio se je posebni predlog druga M. Mandića da se vlada pozove neka u Pazinu ustroji hrvatsku gimnaziju.

8. Voljom kluba postavljene su u ovom zasjedanju sljedeće interpelacije:

a) o nepravednom podieljivanju podpora u vrijeme od početka 1891 do 24/2/1892 iz zemaljske zaklade (dr. Laginja na vladu i zem. odbor).

b) Glede zahtjeva zem. odbora na cestne odbore da podnesu prevode talijanske svojim podneskom (Seršić na vladu i zem. odbor)

c) Glede oktroiranog imenovanja Leona Moskoviczja obćimskim liječnikom za zdravstveno okružje Buze—Roč (Flego na vladu i zem. odbor)

d) Na c. Kr. vladu glede postupka u poslu crkvenog narodnog jezika (glagolice) i glede zaplienjivanja novina, koje o tom pišu (dr. Volarić).

Predsjednik Kluba izrazio je u ime svih članova osobito priznanje interpelanta za trud uložen u tu veleznamenitu radnju.

e) U pogledu namjene da se učiteljem u Fontanah imenuje čovjek, koji bi bio usposobljen samo u talijanskom jeziku (Laginja na zem. škol. vieće i na zem. odbor).

Dr Stagner koj je htio već 31/3 podnesti tu interpelaciju, a povukao ju je natrag jedino na temelju uvjeravanja od strane dr. Campitellia, da se stvar ima po spisih drugačije, nego li je rečeno u izvješću zem. odbora, izjavio je nakon prethodnog dogovora u klubu, dne 6. aprila, pošto je Laginja dne 5/4 ipak postavio upit, da bi on (Stagner) kad bi bio došao na dobu u jučerašnju sjednicu bio također podpirao interpelaciju, pošto se je osvjedočio, da je osnovana na tiskanom izvješću zem. odbora.

f) U pogledu samovlastnih svrgnuća občinskih delegata od strane talijanskih načelnika u kotaru porečkom (Mandić na vladu)

g) O tom da oblasti neće da prisile podobčinu Draguč da mjesnoj občini Buzet plati natekle tangente skupnih troškova.

9. Klub konstatira izjavu člana Jenka učinjenu u sastanku 5. aprila 1892, da je naime za uspješno djelovanje potrebita najčvršća solidarnost među svimi članovi kluba, pogovor o svakoj i manje važnoj stvari glede postupka i rasprave i čvrsto ovršivanje prihvaćenih odluka.

10. Po predhodnom dogovoru izabran je od strane članova kluba koji su birani iz seoskih obćina dne 6. aprila 1892 u sabonskoj sjednici dr. M. Laginja prisjednikom, a M. Mandić njegovim zamjenikom. Naši su glasovali svi jednako, te je naša stranka imala po 7 glasova, a talijanska, gdje su također svi pojednako glasovali dala je 4 glasa za dr. Veniera kao prisjednika, a 4 glasa za S. Wassermanna kao zamjenika.

11. Klub je odlučio glasovati proti zakonskoj osnovi vladinoj u nadzoru i čuvanju občinskih šuma na istarskom Krasu, jer po osnovi ne vidi koristi, nego štetu naroda u ovakovoj vrsti uprave.

Isto tako odlučio je Klub zabaciti proračun pokrajinski za 1892, te je izvršio jedno i drugo izjavom svoga predsjednika i neglasovanjem.

12. Na predlog većine da se vlada pozove te ustroji talijansko ljeučilište, ili barem pravu akademiju u Trstu, izjavili smo, da bi kao ljudi to željeli Talijanom, ali kad oni glasuju proti nami čak kod pitanja jedne gimnazije, moramo mi iz discipline stranačke biti proti predloga zato izjavljamo da nećemo uticati u razpravu, te se ima smatrati kao da nismo prisutni.

Poreč 6/4 1892

Mandić, v. r
tajnik

Dr M. Laginja, v. r.

Sastanak 6/4 1892

večer

Drug Laginja, obzirom na novi njegov položaj, izjavlja da zahvaljuje klubu na povjerenju i ostavlja predsjedništvo. Klub prihvaća i imenuje jednoglasno prof. Vjekoslava Spinčića predsjednikom, dr. Frana Volarića podpredsjednikom Kluba.

Obzirom na to da su se nekoji svećenici krčke i porečko-puljske biskupije uredniku Mandiću pritužili proti tomu, da se župe i kuracije predugo ostavljaju nepopunjene, a to je na njihovu štetu, te su želili da bi se postavila na vladu interpelacija, klub odlučuje, da toga nemože učiniti, nego da M. Mandić dotičnikom preporuči da bi se sami obratili ravno na Congregatio Concilii, makar podpisav obćenito: svećenici te i te biskupije.

Nije slobodno da klub kao reprezentant jedne polit. stranke ravno što poduzme prema Biskupom, ni da interpelaciom vladi dade povoda mješati se u ta pitanja, pri čem bi mogla trpiti disciplina crkvena.

Opazuje se da je dne 6/4 1892 dr. Laginja pročitao interpelaciju u stvari Spinčića dotično o javnom stanju pokrajine, podpisanu od svih članova.

Zaključeno je, da se izbor Spinčića predsjednikom oglasi što više u novinah, i da se Spinčić umoli neka prvom dobrom zgodom pregleda upravu Sloge kojoj klub daje danas 80. for podpore, te će se poslje njegovog izvješća odlučiti o daljnjem prinosu kluba.

Jenko
Seršić

Flego
Dr Dukić

Dr. M. Laginja
Dr. F. Volarić

Dr. Stanger
Mandić

ZASJEDANJE GOD. 1892. MJESECA SEPTEMBRA

Sjednica dne 9. IX 1892.

Neposredno pred prvom saborskom sjednicom sastali su se članovi kluba Mandić, Stanger, Volarić, Jenko i Spnčić, te se pogovorili kako se ima pozdraviti vit. Elushegga kao zastupnika c. Kr. vlade. Volarić predlagao je da se ga pozdravi sa »preat«, Mandić sa »van s njim«, Jenko sa »hanba« ili »sramota«. Na predlog Mandićev prihvatilo se je da ga svakó pozdravi kako hoće.

Seršić je izpričao svoj nedolazak, Flego došao je tečajem sab. sjednice.
Mandić, v. r. Vjek. Spinčić, v. r.
predsjednik

Sjednica dne 9. IX po podne 1892.

Pogovorilo se je — u prisutnosti Volarića, Jenka, Stangera, Mandića, Flego i Spinčića — o proračunu, te ustanovilo govornika kod glavne rasprave i govornika kod pojedinih odstavaka.

Mandić, v. r. Vjek. Spinčić, v. r.
predsjednik

Sjednica 14. IX 1892.

Prisutni:

Flego, Jenko, Laginja, Mandić, Spinčić, Stanger i Volarić.

Pogovorili smo se:

- 1) o pravilih društva Sv. Cirila i Metoda za Istru, i odobrili ista;
- 2) o »Našoj Slogi«, koja je već sada imala manjak — i odlučilo da se tjera dužnike, te da će se s vremenom, bude li za potrebu, pobirati i dalnje dobrovoljne prinose;
- 3) o prinosu 5 for. mjesečnih za narodne potrebe u obće, rad kojega je klubski predsjednik Spinčić, pismom 1. maja 1892., pozvao sve članove da je voljan sabirati ga. — Da Volarić je tu predsjednika upozorio, da nije bilo odlučeno, da se taj prinos sabire. Drugi su tvrdili neki da je (zapisnik, koj neb'jaše tada pri ruci, nekaže ništa o tom);
- 4) o naknadi novčane odsude urednika »Naše Sloge« M. Mandića (450 + 150 + 220 = 820) — odlučuje se da se sabire, u koliko se već nije, dobrovoljne prinose, bude li odsuda potvrđena.

Mandić, v. r. Vjek. Spinčić, v. r.
tajnik predsjednik

Mjeseca marta dali su Zem. zastupnici (8 njih) svaki po 10 for. za »Našu Slogu« M. Mandiću — koj jih je u mes. dohodak lista unesao.

Meni kao blagajniku Kluba dali su mjesečne prinose (14/992) po 5 for.:
nart—sept. 1892

Sl. Jenko	— for.	35
Dr. A. Stanger	— for.	35
Fr. Flego	— for.	35
Dr. Volarić	— for.	10
Dr. Mandić	— for.	10

125

Od toga izdao:

1) 17/992 M Mandiću za N. Slogu	for.	100
2) 3/1 93 M. Mandiću za N. Slogu	for.	20
3) od 9/9—14/9 za telegrame i poštu	for.	3,82
4) 2/1 92 u Opatiji poslužnik i za telegr. Hrv. i Obz.	for.	2

Sjednica
pouzdanika hrv. slav. stranke
U Opatiji 2. I. 1893.

Zapisnik
sjednice pouzdanika kluba hrvatskog-slovenskog
održane u
Opatiji, dne 2 siečnja 1893

Na poziv g. V. Spinčića kao predsjednika kluba odazvali se gg. Slavoj Jenko, Jurković Anton, Dr. Fran Volarić, Dr. Dinko Vitezić, Dr. D. Trinajstić, Dr. M. Trinajstić, Dr. A. Stanger, Antun Volarić, Mate Mandić, Fiamin Ivan i Fiamin Benedikt.

G. Spinčić pozdravlja prisutne, zahvaljujuć se što su se odazvali i predlaže da se izabere predsjednika sastanka.

G. Dr. D. Vitezić predlaže za predsjednika g. Spinčića.

Prima se.

G. Spinčić umoli Dr. D. Trinajstića da vodi zapisnik, te predlaže kao dnevni red.

I Kratak izvještaj o političkom položaju

II Sastanci birača.

III »Naša Sloga« — Račun posljednjih dviju godina — što se je sve poduzelo — što se ima poduzeti.

IV Prinosi za skupne troškove

V Gimnazija u Pazinu

VI Koncipijent Dru Dukiću.

G. Dr. Vitezić predlaže, da se umetne kao tačku 7. Pitanje o odborniku u pokrajinskom odboru.

Dr. Trinajstić predlaže, da se također vieća

8. O eventualnoj izjavi prigodom sporazumka pravaša i obzoraša.

Prelazi se na dnevni red.

I. G. Slavoj Jenko izjavlja, da u ime g. Dekana Rogača i Kaplana Stembergera ima priobćiti njihovo priznanje i sporazumak sa postupkom gg. Spinčića i Laginje. Prima se na znanje sa živio — klici.

G. Spinčić razlaže položaj klubova u carevinskom vieću, neizvjesnost obćenitog političkog položaja, namjere vlade, vanjsku politiku, te mnije, da bi mogla nastupiti također mogućnost da bude razpušteno car. vieće. Priobćuje, da nije nade, da bi koji drugi zastupnik iz Dalmacije ili Slovenski pristupio u klub hrv. slovenski. Ovaj klub je neodvisan, ali sporazuman sa Mladoćeskim. Na upit g. Mandića obaviešćuje o pitanju glede njegovog službovnog mjesta kao profesora.

Dr. Vitezić pita, da li ima kakve nade, da će nastupiti kakova promjena glede osobe zemaljskog kapitana i u političkoj upravi.

G. Spinčić priobćuje da je Laginja bio kod nekog činovnika u Presidiumu i drugog, koji da su mu oba izjavili, da uviđaju, da u Istri neodgovara uprava potrebam pokrajinskih, te obećivali pomoći, ali da se to na jednom preokrenuti. Mnije, da ipak se nešto malo bolje prosuđuju nam na uhar odnošaji u Istri.

Dr. Vitezić mnije, da bi se imalo energičnije postupit glede poglavara Schwarza, te stavit interpelaciju, što nam šalju ljude odagnane iz drugih pokrajina, kaošto i Elušeka. Priobćuje pak postupak kom'sara Primzig-a, koji ide na ruku krčkim Talijanašem, da propade »Biblioteca Algarotti« u Krku.

G. Spinčić izjavlja se pripravnim interpelirati o svemu tomu, te moli da mu tkogod priobći pojedine o potonjoj okolnosti.

Dr. Vitezić, iztiče, da i glede Eluška bi se imalo u interpelaciji iztahnuti sve načine kojim mu se u saboru izkazalo nepovjerenje.

G. Jenko priobćuje postupak Schwarzov sa đaci Novom Mjestu, što je bilo i u Slov. Narodu.

Dr. Vitezić priobćuje, da je bio učinio predlog za oprost od pristojbe za zaklade. Taj predlog bio je podpisan od svih klubova desnice. Sada ga opet iznio Burgstaller i bio podpisan od svih klubova ljevice. Taj predlog sada zaspao, te moli g. Spinčića da uzme nužne podatke, te da se zauzme, da bi opet izišao na vidjelo i do pretresanja i zaključka u car. vieću. (Predlog ubr. 1107 Der Beilagen X Session 1891 — br. 86 Beilagen XI Session 1891)

G. Jenko pita, da li je g. Spinčiću što poznato glede sankcije zakona šumskog i postupka šumarskih činovnika.

Dr. M. Trinajstić veli, da bi to bilo nužno i u koparskom kotaru, dopitanju lovskih globa zadrugam i naknade troškova predsjednikom.

G. Spinčić izjavlja, da se time bavi g. Laginja, te da mu poblize nije poznato.

G. Mandić predlaže da se g. Spinčiću i Laginji izkaže za njihovo djelovanje i postupak našu zahvalu i povjerenje.

Prima se sa živio — klici.

G. Spinčić se zahvaljuje u ime obojice.

Prelazi se na točku

II. Sastanci birača.

G. Spinčić izjavlja da je on pripravan doći, ali Laginji bit će teško.

Dr. Stanger smatra nužnim da se drži takav sastanak poimence u pazinskom kotaru, gdje se nekoji svećenici izražuju proti držanju naših zastupnika.

Dr. M. Trinajstić veli, da bi to bilo nužno i u koparskom kotaru, gdje su nekoji svećenici upiti Mahničevim duhom.

Dr. D. Vitezić uviđa potrebu takvih sastanaka ali drži jih teško izvedivim obzirom na posebne okolnosti. Preporuča ipak tu ideju.

Dr. Fr. Volarić mnije, da bi gg. zastupnici sami imali putovati te držati sastanke u pojedinih mjestih.

G. Mandić izjavlja, da bi se imalo također u porečkom kotaru držati sastanak. Izjavlja neispravnim mnenje Dra Stangera glede mnenja pazinskog kotara.

G. Spinčić priobćuje njegovo dopisivanje sa Dr. Dukićem glede mnenja pazinskog kotara. Drži za sad neumjestnim u pazinskom kotaru dok je Schwarz ondje, jer bi se moglo imati neprilika. Od potrebe bi bilo u koparskom kotaru, gdje vlada bi mogla uplivati na izbor. Uvažiti će želju izrečenu po Dr. Volariću, te će putovati a i doći će na sastanak birača bude li urečen. Točka III »Naša Sloga«

G. Spinčić priobćuje da je klub umolio njega, da pregleda račune. On je to učinio.

Naša Sloga duguje Karabaiću for. 300— neuzetih u obzir.

Laginja bi obnašao for. 357.44 + 150 uložениh.

Od toga doba pregledao i daje izvješće, koje prilaže zapisniku.

Imenuje za tim izvanredne troškove kojih ima Sloga.

G. Jenko mnije, da bi se moglo utjerati zaostatke poštarskimi nalozi, koji malo koštaju, a ipak bi se štogod utjeralo.

Dr. Volarić slaže se time.

Dr. Vitezić mnije, da bi se imao list u koječem promieniti, poimence, da bi se razpravljala gospodarska pitanja, u koju svrhu bi se imalo koga uzeti. Predlaže i to da se kadšto izpusti »Jurinu i Franinu« jer da se bavi lokalnim stvarima, višeput i šala neumjestnih.

G. Mandić izjavlja, da je uvijek primao i da će primati razprave o gospodarskih pitanjih. »Jurinu i Franinu« akoprem njemu najviše brige zadaje, ipak mnije da ono upliva mnogo u dobrom, te i Slovenci u Trstu misle pokrenuti onakav način pisanja u prilogu. U ostalom on je pripravan izpustiti, ako se to zaključí.

G. Jenko slaže se sa Dr. Vitezićem u pogledu gospodarstva. Mnije i on da Jurinu i Franinu se nebi imalo izpustiti jer pripomažu kod prostog puka. Sa svoje strane predlaže, da se svrne pozornost i na občinsku upravu, gdje se kod nas još rabi talijansko računovodstvo. Mnije, da bi g. Laginja po Susovom sustavu imao prirediti hrvatsku uputu.

G. Spinčić slaže se u tomu, da Sloga bi imala donášati izvadak o radu gospodarskog vieća. Slaže se sa g. Jenkom glede Franine i Jurine. Mnije ipak, da bi Sloga imala donášati redovito »Politički pregled«.

Dr. D. Trinajstić mnije, da bi se imalo pustiti za pojedine slućajeve uvidavnosti g. urednika, da li se ima uvrstiti ili ne polag važnosti za dotični kraj.

Dr. Fran Volarić je za to, da ostane u svakom broju ta rubrika.

Prelazi se opet na financijsko stanje »N. Sloge«.

G. Spinčić razlaže kako za pokriti manjak su dali pokrajinski zastupnici prinose. Priobćuje prinose dane za pokriti trošak glede pravde g. Mandića dotično Sloge. Razlaže troškove, koje se učinilo za izborne svrhe. Govorilo se lani u Trstu, da će se zahtijevati od urednika g. Mandića jamstvo subsistencije. Uslijed toga su mu dali zastupnici izpravu jamćeć mu dohodak od for. 800. Na izpravi bili su svi podpisani izim Dr. Volarića.

Dr. Volarić izjavlja, da njemu nisu bile poblíže poznate okolnosti. On je bio mnenja da se Slogu i njezine poslove nebi imalo držati kao klubsko pitanje, nego da bi to imalo biti razpravljano u širem krugu.

Na poziv g. Spinčića, da li ima tko proti postupku kluba u tom pogledu, ne prijavi se nitko.

Dr. Vitezić iztiće, da je jednom bilo zaključeno, da bude odijeljena uprava od uredništva, to bi bilo za željeti i unapried. Mnije na dalje, da bi i sadržaj mogao biti kadgod bolji.

G. Spinčić izjavlja, da za sada bilo bi nemoguće bezplatnog upravitelja imati u Trstu, a financije nedopuštaju plaćati ga. Prelazeć na financijalno pitanje iznaša predlog g. Jenka, da se izdadu poštarski nalozi, te da do konca veljaće bude s tim gotovo i onda, da se podnese izvješće o prihodu, te prema tomu u posebnom sastanku zaključí.

Dr. Volarić predlaže, da se preporučí sabiranje prve krune za narodne svrhe, te da se to namieni Slogi.

Dr. Vitezić mnije, da imamo sakupljati za Bratovšćinu, te da bi sa sabiranjem u razne svrhe otežćalo sakupljanje bud u koju svrhu. Mnije, da bi se moglo upotrebiti postupak »Narodnog Lista«; naime opomenu, da će se objelodaniti ime onih koji zastanu, a ako bude, i tim opomenam oglušio se, obustavit list i priobćit njegovo ime.

Dr. Trinajstić predlaže da se takvih, koji se posve oglušé sudbeno tjera, gdje se što utjerati može.

Dr. Stanger predlaže, da za doskoćiti sadanjim potrebam se pošalje cirkular za sabiranje prinosa.

G. Spinčić ovom prigodom priobćuje, da je za razpravu Mandićevu sabrano dosad f. 302,60, a trošak iznaša for. 820. Preporuča dakle, da se što sabere.

V. Gimnazija u Pazinu.

G. Spinčić veli, da nije na čistu bi li se imalo pitati ili ne budi obzirom na profesore, budi obzirom na zaprieke, koje bi se stavljalo polazku riečke gimnazije.

Dr. Vitezić mnije također, da za Istru bilo bi pogubno ustrojenje prve pazinske gimnazije, s toga nebi se imalo nikad predloga staviti izrično, nego samo to podicat i tužit se u govorih.

Ovaj predlog se prihvaća jednoglasno.

Na upit g. Spinčića izjavljuje se skupština, da u slučaju ako bude ponuđena po vladi gimnazija, nek su je prihvatili.

VI. Koncipijent Dru Dukiću.

G. Spinčić priobćuje, da Dukić je izjavio zapustit Pazin, što bilo za onaj kraj pogubno.

Pogovara se o tomu.

VII. O članu pokrajinskog odbora.

Dr. Vitezić želi znati kako stoji to pitanje.

Dr. Stanger mnije, da bi Dubrović mogao biti ondje bilježnikom i ujedno odbornikom.

Spinčić priobćuje, da od zadnjeg zasjedanja Laginja pohađa (?)

Dr. Volarić mnije, da bi Dr. Laginja imao izvješćivati pouzdanike poimence o preustrojbi občina,

da se uzmognemo na vreme pripraviti za takav zakonski predlog a tako isto zastupnike i glede predloga drugih koji dođu na pretresanje saboru.

G. Spinčić priobćuje, kako je Dr. Laginji rekao Erb, da vlada neće pristati na ikakve razdiobe u obćinah. Priobćit će to Dr. Laginji.

VIII. Glede sporazuma stranaka u Hrvatskoj.

Dr. D. Trinajstić predlaže da bud kao ovdje sakupljeni ili klubu nek dadu izjavu radujuć se tom događaju.

Na predlog Dr. Stangera zaključuje se odaslati brzojavku na »Hrvatsku« i »Obzor«, te se povjerava izvršbu g. Spinčiću.

IX. Inj predlozi.

G. Jenko pita da li se slažemo sa izjavom danom od podgradske podružnice, da će se smatrati mostom izmed Sv. Ćirila i Metoda slovenskog i istarskog.

GG. Mandić i Dr. M. Trinajstić izjavljuju, da nemogu nego pohvalno se izraziti o toj izjavi, odobravajuć ju sasvim.

Dr. M. Trinajstić predlaže da se izrazi zahvalu g. Spinčiću, što nas pozvao. Primljeno sa živio — klici —

G. Spinčić se zahvaljuje iznova prisutnima koji su se odazvali i diže sjednicu.

Vjek. Spinčić, v. r.
predsjednik

Dr. D. Trinajstić, v. r.
zapisničar

KLUBSKI SASTANAK

27. XII 1893. u Opatiji

Sastanak

zemaljskih zastupnika na istarskom saboru. članova hrvatsko-slovenskoga kluba dne 27. decembra 1893. u Opatiji.

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Jenko, Seršić, Stanger, Flego i Mandić.

Predsjednik Spinčić otvara sjednicu pozdravlja drugove, javlja, da su izostala gg. Dr. Volarić i Dr. Dukić, koji su se izpričali. Tumači razlog

sastanka t. j. dali se imade ići na saborsko zasjedanje dne 3/I. 94. Misli, da se nebi imalo ići, da imademo carev. vieće, gdje možemo bolje svoje težnje i želje razložiti; nadalje što se tamo (u Poreču) govori i interpelira vladu i odbor, pak nam neodgovaraju; tamo nismo osobno sigurni ni u saboru ni vani; zastupnik vlade sjedi još uvijek tamo, koji bi se bio već davno morao maknuti; on obavješćuje vladu o našem radu, a kakav je nemože obavješćivati nepristrano; ljetos je bio tužen drug Mandić radi govora priobćenoga u »N. Sl.« a rečenoga u saboru; tim načinom mogli bi doći pod obtužbu svi radi govora izrečenih u saboru; odsutni drugovi pišu: Dukić da pristaje na naše odluke ali da pazimo, da se negubi mandata; Dr. Volarić je za to odlučno, da se ide u Poreč, jer se boji gubitka mandata i eventualnih nepovoljnih izbora.

Predsjednik misli, da ne bismo imali žacati se gubitka mandata, jer ili bismo bili opet svi izabrani te bismo i nadalje kao do sada radili, a da nebudemo svi izabrani, da ne bismo tim ništa izgubili jer bi se napokon i slijepcem oči otvorile; spominje pasivnu politiku u talijanskom Tirolu, na željeznicu Valsugana itd. On misli, da je sada vrlo prikladan moment pošto se je u Beču razložilo naše želje, težnje i položaj, te bi naša pasivnost upozorila još bolje vladu i zastupničke krugove na naš položaj. Drži da bi se imalo smatrati talijanski poziv kao da ga nismo primili. Mjesto u sabor ići, da bi se poslalo spomenicu Njeg. Velič. u kojem bi se opravdalo naše stanje i postupanje.

Dr. STANGER drži, da poslie svega onoga, što nam se je dogodilo u Poreču ne bismo imali ići u Poreč. Spominje obtužnicu proti Mandiću radi govora u saboru; govori o komesaru vladinom, o zastupnicih, o naših predložih, interpelacijah itd., misli da smo tamo suvišni; narod doznaje što radimo, al će kazati, da ne vide uspjeha, jer nas posve ignoriraju; govori o osobnoj sjegurnosti osobito obzirom Spinčića iza njegovog posljednjeg govora u Beču. Zaključuje, da moramo učiniti jedan korak dalje, a to je abstinencija; nada se da će narod naš korak odobriti a vlada u Trstu i Beču morati će da nešto učini. On je za memorandum na cara i proglas na narod.

JENKO jest za to, da se ljetos neide u Poreč radi spomenutih razloga po predgovornicah, da se ne bismo izjavili za pasivnu politiku i da se nađe način kako ne bismo izgubili mandate.

SERŠIĆ mniže da se mora i narodu otvoriti oči, da se neimamo bojati eventualnoga gubitka mandata, neka narod reče svoje, pa birao nas dobro, nebirao, neka kuša sa drugimi zastupnici.

JENKO je proti gubitku mandata.

FLEGO se neboji toliko što nas narod nebi birao ali narod je nemoćan i siromašan; za nove izbore treba troška; slaže se sa Jenkom, da neima gubiti mandata ali nije proti tom da se neide u Poreč.

Dr. LAGINJA kaže, da imade težkih i valjanah razloga za i protiv predlogu. On nevjeruje da se u Poreču ništa nepostizava; da se je našim ponašanjem i radom u saboru podiglo naš ugled kod puka talijanskoga i našega. Neići na sabor znači položiti oružje u pokrajini, u glavnom pitanju, u pitanju jezika u saboru da ne bismo ništa postigli jer bi takovo riešenje (povoljno) uplivalo i na carev. vieće; službeni jezik u saboru da je po slovniku talijanski. Kazalo bi nam se, da smo ovo stanje i do sada podnašali pa se ipak ništa učinilo nije. Na dnevni red doći će pitanje željeznice, kojom zgodom bi se moglo od većine dobiti kakovu koncesiju. Misli, da bismo morali prije ogromne sastanke provocirati pak da narod odluči. Ako mi nebudemo sudjelovali u saboru, oni će koješta obćinam dobaciti, da narod zasliepe i prevare. On predlaže, da se Njeg. Vel. ništa ne javlja, jer se tim ništa nepostizava; navađa gimnaziju u Pazinu, slučaj sa kozami, šumami itd. Misli, da se pošalje par rieči ministru unutarnjih posala da se ga pita da li može usljed svega, što se dogodilo puštati vladinoga komesara u saboru. On bi svakako ostao u saboru kao član junte i kontrolirao; ostali bi imali ići

u Poreč pak se absentirati tako, da ne gubimo mandata; misli, da sama većina nebi mogla u svakom pitanju odlučivati nebudući u dostatnom broju. Mandić misli, da se mora naslojati da nedođemo do gubitka mandata, neboji se ni najradikalnijeg koraka ali do gubitka mandata nesmiije doći, da neizvr-gavamo naroda novim kušnjam i borbam. Da položimo mandate il da je izgubimo, pak da nebudemo svi birani, bio bi to uspjeh ne samo većine već i vlade, proti kojoj bi bio naš korak također naperen. Misli, da se neima ići nikako k prvoj sjednici, da se nesluša vlad. zastupnika.

JENKO kaže, da ako se ide u Poreč, da se kod I. sjednice kod pozdra-va, pozdravi komesara sa pereat.

Dr. STANGER zagovara svoj predlog, da se neide u Poreč.

Dr. LAGINJA opetuje, da se mandata bez sastanaka nesmiije napustiti.

PREDSJEDNIK: kaže, da je većina za pasivitet, ali pod raznom for-mom; trebalo bi tražiti način kako bismo mogli tjerati pasivnu politiku a da neizgubimo mandata. Odgovara Dru Laginji, da mase naroda koje su dobile neko uvjerenje da mi za nje radimo, ali da bi te mase našim korakom u nas dobile još veće povjerenje; neići u sabor da neznači položiti oružja, jer se može i dade raditi i izvan sabora. Abnormalno stanje sadašnje, da je baš uzrok, da poduzimamo uprav sada odlučan korak. Vladu da bi se moralo tim izazvati, da vidimo hoće li već jednom štogod učiniti, Drži, da prispodoba između carev. vieća i zem. sabora u pitanju jezika, nestoji; spominje Dalma-ciju i Kranjsku kako se tamo bilježi talijanske, dotično njemačke govore; u regolamentu nestoji, da mora biti razpravni jezik talijanski, već je to saborski zaključak. Slaže se sa pitanjem sastanaka koje bi se moglo sazvati možda u vrieme zasjedanja te narodu sve otvoreno kazati i pitati ga da odobri naš korak. Govori proti mnienu, da se neima ništa javljati Njeg. Velič.; pobija mjere, koje predlaže Dr. Laginja kao polutanske, prijava caru nije obična molba već adresa manjine na njega; govori o osobnoj sjegurnosti.

Konačno se zaključilo sa 4 proti 2 glasa da se u sabor ide jer bi se inače izgubilo mandate a tim povuklo na sebe i na birače sve one posljedice, koje su razni govornici gore spominjali.

Iza toga bijaše zaključeno, da se ide odmah k prvoj sjednici SVI; da se izađe čim bude predstavljen vladin zastupnik Elushegg; da se Dr. Laginja vrati te pročita izvjavu da radi Elushegga i slučaja Mandićeva nećemo kod razprava sudjelovati, da izjavi Dr. Dukić da je položiti čast zemaljskoga podkapetana. O daljnjem postupanju pridržaje si klub razpravljati u Poreču.

U Opatiji dne 27. decembra 1893.

Mandić, v. r.
tajnik

Spinčić, v. r.
predsjednik
Jenko, v. r.
Seršić, v. r.
Flego, v. r.
Dr. Laginja, v. r.
Stanger, v. r.

Sjednica 3. I 1894. u Poreču

Prisutni:

Flego, Jenko, Dukić, Laginja, Mandić, Seršić, Spinčić, Volarić.

Odlučuje se jednoglasno, odnosno potvrđuje se zaključak stvoren u Opatiji, da se izađe in corpore, čim zem. kapetan predstavi viš. Elushega kao vladinog povjerenika.

Nadalje odlučuje se jednoglasno, da se — predpostavljajući da se neće sudjelovati kod razprava pojedinih predmeta — iznese pritužbe, želje, i zah-tjeve, u obće sve što je za potrebu, putem interpelacija.

Razpravlja se o izvaji, kakvu bi se imalo dati u jednoj sljedećih sjednica prema zaključku u Opatiji; do konačne redakcije iste nije došlo.

Dr. Dukiću se savjetuje, da piše ministru unutarnjih poslova, da drži da je dovoljan njegov spis glede položenja časti podkapetana upravljen poč. marta 1892. na Njeg. Veličanstvo; ako nije dovoljan, da je pripravan upraviti i molbu, dočim se on nesmatra već podkapetanom. Dr. Dukić prilagođuje se posve tom savjetu obećajući da će već sljedeći dan prema istom uzgoditi.

Pročita se i prima do znanja brzojavku »druga Stangera na zast. Spinčića predsjednika hrv. slov. kluba Poreč. Važnim poslom zapriečen pristvovati današnjoj sjednici pristajem posve uz Vaš postupak«.

Primilo se je to do znanja, pošto je Spinčić razlog zaprieke kazao, najme sazvao je obč. sjednicu u Voloskom 4. I o. g. u jutro.

Odlučuje se predati molba na klubove u Zadru i Ljubljani pogledom na poslovni jezik u saboru.

Tajnik
Mandić v. r.

Predsjednik
Spinčić v. r.

Sjednica 8. I 1894.

Prisutni svi osim Dr. Dukića, Frana Flega i Dr. Stangera koji su ispričali svoje odsutje.

Predsjednik priobćuje, da je bio rečenu trojicu odsutnih pozvao k sjednici za danas, te da je upravio pisma na dra Klaića i Jurja Biankinia u Zadru, Ivana Hribara, Karla Kluna i Fr. Višnjikara u Ljubljani za njihove odnosno klubove pogledom na nebilježenje naših govora u saboru.

Na temelju pogovora dne 3. I u večer i 4. I u jutro 1894, u kojem je Dr. Volarić obrazložio da nebi imao nit Dr. Laginju uticati u razprave, pošto hrvatski nesmie s razloga s kojih nit ostali, a talijanski nesmie radi jur ustanovljenoga načela, i s uzroka što bi i vlada i većina bila zadovoljna takovim našim zaključkom, te bi to teže došlo do promjena koje s izjavom želimo postići; u kojem je Dr. Laginju zagovarao da se makar čita govore, i izruče predsjedniku da ih tiska, pošto je nužno da se kod nekih predmeta u razpravu utiče; u kojem je Jenko najprije predlagao da se čini samo interpelacije i pismeno obrazložene predloge, a onda o njih obširnije u novinah razpravlja; a pak da se govori kao dosad i tiska sve u prilogu »Slov. Naroda« i taj šalje predplatnikom »Naše Sloge«; u kojem je MANDIĆ prihvatio predlog Jenkov da se radi samo interpelacijami i pismeno obrazloženimi predlozi, te da se to obširnije u novinah razpravlja; u kojem SERŠIĆ rekao, da govorimo ko dosad, pa makar nas sve pozatvorili; te u kojem se je iztaklo: da se govore po poslovniku čitati nesmie, nit bi to predsjednik dopustio nit govora hrvatski ili slovenski napisana primio; da bi Slov. Narodu zabranili izdavati prilog; da bi novine koje bi obširnije razpravljalje plienili; da se mora dobro gledati da se neveže ruka za napried; te u kojem se je spomenula i ideja adrese na Njeg. Veličanstvo, odlučuje se jednoglasno:

podati izjavu, kako bijaše već prije zasnovana, promjenom, da nit Dr. Laginja nemože inače postupati nego bi ostali, s tim da se reče da nam je nemoguće učestvovati ustmeno kod razprava, neoznačiv toga pobliže.

Na predlog Dra Laginje odlučuje se također, da se neide k današnjoj sjednici, da se tim nekim načinom dade više misliti i vladi i većini, usupor pogibelji da nam predsjednik odtegne devnicu (gle 9... poslovnog reda), — dočim imamo formalne razloge za to u dnevnom redu sjednice: kod izbora tajnika i revizora, kao nit raznih odbora nesudjelujemo, pošto su na nas već dugih godina nije uzelo obzira; kod izvještaja o izboru Dra Bartoli i Dra Martinolicha nejmamo sudjelovati, pošto još nisu ovjerovljeni drugovi Jenko

i Mandić. K tomu može se dodati i tretji formalan razlog, da se najme očekuje kakav odgovor na molbu Dra Dukića 3/1 94 na Njeg. Velič. da se ga digne sa časti podkapetana, molbu koju vam je u prepisu pripisao.

Mandić v. r.
Tajnik

Spinčić v. r.
Predsjednik

Klubska sjednica

U Poreču 9/1 1894

Prisutni:

Jenko, Laginja, Mandić, Seršić, Spinčić, Volarić.

Predsjednik Spinčić stavlja na razpravu osnovu izjave, koju se ima u saboru podnesti u prvoj budućoj sjednici. Nakon podulje živahne razprave prihvaćena je po predsjedniku kluba podnešena osnova sa važnim izpravci; zatim bi prihvaćen predlog Dra Laginje, da se upravi interpelaciju na ministra pravosuđa obzirom na illuzornost našega imuniteta i predlog zast. Jenka, da se pošalje u prepisu izjava na predsjedništvo ministarstva.

Poreč 9/1 1894

Mandić v. r.
Tajnik

Spinčić v. r.
Predsjednik

Klubska sjednica

U Poreču 12/1 1894

Prisutni:

Spinčić, Jenko, Laginja, Seršić i Mandić.

PREDSJEDNIK stavlja na razpravu dnevni red za sjednicu od 13. t. m. i to:

1. kako se ima postaviti u saboru IZJAVU, a da ju predsjednik dozvoli čitati? Odlučeno, da se klubski predsjednik prijavi sab. predsjedniku pred samom sjednicom u saboru, da će podnesti izjavu o sadašnjem stanju u saboru i o načinu kako bi se moglo u saboru razpravljati.
2. Da li se ima sudjelovati kod izbora željezničkoga odbora? Odlučeno, da se ponudbu u odbor neprimi, da se kod izbora nesudjeluje.
3. U poslu ezonera — točka 3 c i d (obračun ezonera) zaključeno, da će Dr. Laginja kao zem. prisjednik i izviestitelj u tom poslu dati izjavu u talijanskom jeziku.
4. kod iste točke slovo p i g obračuni zem. zaklade za 91 i 92 staviti će Seršić predlog, da se ih neodobri.
5. Kod točke 5. slova a zak. osnova o legalizaciji tabul. knjiga svot. do 100 for. staviti će Jenko protupredlog.

U Poreču 12/1 1894

Mandić v. r.
Tajnik

Spinčić v. r.
Predsjednik

Klubska sjednica

U Poreču 26/1 1894

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Jenko, Seršić, Flego, Mandić.

Nakon podulje razprave bi zaključeno, da se članovi Kluba vladaju u sutrašnjoj sjednici kako sliedi:

1. Neima se postaviti interpelacija ni predloga, dok nebude razpravljeno pitanje o ezoneru da se nedade većini povoda za kakovu demonstraciju pak da eventualno skine s dnevnog reda to važno pitanje;
2. Neima se govoriti kod razprave ob istom predmetu već se ima dati izraze zadovoljstvu budu li prihvaćeni predlozi financ. odbora;

3. Za slučaj, da bi većina na nas navalila kod razprave o gornjem pitanju u ime Kluba ima dati kratku izjavu u talijanskom jeziku;
4. Glasovati će članovi Kluba za verifikaciju izbora Tamasi i Rizzi.
5. Kod razprave o reorganizaciji ureda glasovati će članovi Kluba za predlog financ. odbora.
6. Kod razprave zakon. osnove o promjeni nekih ustanova pokr. zakona od dne 30. marča 1870 o ustrojstvu itd. pučkih škola staviti će Mandić posebne predloge.

Poreč 26/1 1894

Spinčić, v. r.

Predsjednik

Mandić v. r.

Klubska sjednica

Prisutni:

Spinčić, Jenko, Laginja, Seršić, Volarić, Mandić.

Zaključeno:

1. Interpelaciju podnest će Mandić na zem. odbor neprijaviv ju prije predsjedniku i to po § 20. pravilnika, to ju čita dok mu nezabrani.
2. Interpelacije i predlozi slati će se ministarstvu u prepisu.
3. Na predloženu osnovu o školskih taksah staviti će se predloga i izpravaka. Jenko čita interpelaciju na c. K. vladu u poslu dopisivanja pol. oblasti.

Poreč 31/1 1894

Mandić, v. r.

tajnik

Spinčić, v. r.

predsjednik

Klubska sjednica

U Poreču 11/2 1894

Prisutni:

Spinčić, Jenko, Flego, Laginja i Mandić.

Zast. Jenko čita nacrt zakonske OSNOVE ZA SASTAVLJANJE ZDRAVSTVENIH ODBORA u Istri. Poslije podulje razprave bijaše prihvaćena izpravljena osnova koja će se podnesti saboru na razpravu.

Isti čita interpelaciju na c. K. vladu u poslu SEKVESTRACIJE kamata jedne državne zadužnice podobćine Gradišće. Podnest će ju u jednoj od budućih sjednica.

Zast. Spinčić čita podulju interpelaciju na c. k. vladu u poslu PORABE HRVATSKOGA I SLOVENSKOGA JEZIKA U SABORU obzirom na odgovor vladina zastupnika u tom poslu u saboru i obzirom na postupanje predsjednika i saborske većine. Prima se interpelacija, koju će podnesti g. Spinčić čim prije u saboru.

Poreč 1 1/2 1894

Mandić v. r.

tajnik

Spinčić v. r.

predsjednik

Pogovor

dne 11. febrara 1894. Zast. Laginja priobći drugovom, da je govorio sa Kapetanom Campitelliem i Amorosom pozvan od njih i sad s jednim sad s drugim o tom kako bi se došlo kod razprava do nekog sporazumlja napose u pitanju sa predlozi. Obojica su ga zamolila, da bismo mi predloge sastavljene prije sjednice predsjedniku prije sjednice izručili te da bi je on dao prevesti i u saboru na razpravu. Predloge stavljene tečajem razprave, neka bi predlaatelj ili tko drugi od manjine u talijanskom jeziku protumačio.

Zast. Laginja odgovorio je predsjedniku po zaključku klubskih člana, da mi ne možemo na to pristati jer je još uvijek neriješeno pitanje o stenografu i ono o imunitetu članova manjine (Reč bi da je većina dobila mig il nalog, da se približe u poslu razprava manjini.)

Poreč 1 2/2 1894

Mandić v. r.

Spinčić v. r.
predsjednik

Klubska sjednica

U Poreču. Izmed 12.-oga i 16. II 1894.

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Flego, Jenko, Mandić.

Predsjednik stavlja na razpravu predlog, da se u saboru podnese predlog o odšteti vinogradarom radi pretrpljene štode uslied klauzule.

Laginja kaže, da ima već takav predlog gotov i da će ga podnesti u saboru; predlog njegov dieli se u troje.

- a) odšteta pokrajini radi klauzule
- b) pitanje za sađenje duhana.
- c) podupiranje agrarnog kredita.

Predsjednik kaže, da se potakne molba Baderne, Žbandaja itd. za posebne uprave ili da se ih odieli od občine Poreča.

Za sada imade se to pitanje ostaviti nerešenim.

Predsjednik pita nebi li se stavio predlog o pravu sveobćeg glasovanja ili bar izravnih izborih.

Zaključeno da se za sada radi kratkoće vremena od toga odustane.

U pitanju podpore gradu Izoli za rekonstrukciju vinograda odlučeno da se s naše strane stavi predlog, za zem. odbor i cesarska vlada isto tako postupi sa onimi krajevi Istre gdje hara filoksera i gdje bi mogli nastati jednaki žalosni odnošaji, koji vladaju danas u Izoli. Predlog staviti će Mandić. Odlučeno nadalje staviti interpelaciju na zem. odbor u poslu cesta na Koparščini i buzetskom Krasu.

Spinčić će staviti interpelaciju u poslu školah u Plaviji i Škofijah. Interpelirati će se vladu u poslu Kozica u občini Dolinskoj.

Jenko čita predlog u poslu gradnje željeznice Herpelje—Kozina na Sapljane ili Jurdani. Staviti će se samostalan predlog u saboru.

Mandić v. r.

Tajnik

Spinčić, v. r.
predsjednik

Klubska sjednica

Poreč 16/2 1894

Prisutni:

Spinčić, Jenko, Laginja, Flego, Seršić, Dukić, Mandić.

Flego javlja da mu je predsjednik vratio interpelaciju glede prinosa Draguća.

Zaključeno promjeniti jedan oštar izraz te interpelaciju vratiti predsjedniku.

Dukić će javiti predsjedniku pred samom sjednicom predlog Mandića. Laginja će dati hrvatski i talijanski izjavu u poslu gradnje željeznice Trst—Poreč—Kanfanar. Glasovati će se za Martinolićev predlog o mornarici.

Poreč 16/2 1894

Mandić v. r.

Tajnik

Spinčić v. r.
Predsjednik

O p a z k a :

Ispred ove sjednice 16. II 1894. i dne 11. I 1895. (na sljedećoj stranici) održavale su se sjednice ili sastanci:

- 1) 13. VII 1894. na Voloskom
- 2) 2. X 1894. u Opatiji

Odnosni zapisnici napisani su posebice. Sjednica sazvana u Pulu za 9. I 1895. nije se mogla redovito održavati, jer neki nisu mogli na vrijeme doći. Odlučilo se samo da se u sabor ide; i da se odsutne drugove pozove da dođu.

Klubski sastanak

13. VII. 1894. na Voloskom

Sastanak članova

hrv. slov. kluba — u Voloskom 13/7. 94.

Pristutni zastupnici: Spinčić, Jenko, Stanger, Laginja, Mandić.

Odsutni: Zamlić V. i Stemberger.

PREDSJEDNIK KLUBA SPINČIĆ spominje koje je pozvao i u koju svrhu ih je pozvao. Najvažniji je razlog: pazinski poslovi. Izvješćuje obširno o pripravah za paz. poreznu općinu, njegovo dopisivanje sa Dukićem, Marijanovićem, Mandićem, ovoga sa Knavsom, ovoga sa Stefanutti-em.

PREDSJEDNIK daje na razpravu pitanja o predstojećih izborih za mjestnu općinu Pazin.

PREDSJEDNIK staviti će na Dr. Dukića uz prisustvo gg. Zamlića i Stangera nekoja važna pitanja o njegovom postupanju u općini napram vladi i njezinim organom — pitanja koja će mu dati napisana Dr. Laginja.

Sabirat će se prinose za obćenite izborne svrhe, te pružiti Pazincem što bude najnužnije.

Nepretrgava se sveza sa pol. društvom »Edinosti« već se pripušta slovenskim rodoljubom u Trstu, da oni stvar vode dočim ćemo mi ostati članom društva i tu dobiti pravo da uzmognemo inicijativom »Edinosti« držati sastanke i skupštine po celoj zemlji, kako bi ih želio klub hrv. i slovenskih zastupnika na zem. saboru, kojemu se povjerava vodstvo svih javnih poslova u pokrajini Istri.

Odlučuje se jednoglasno, da Mandić preuzme i nadalje predsjedništvo »Edinosti«, da se društvo očuva od nepovoljnih upliva.

Odlučuje se ustrojiti vlastitu tiskarnu u Puli, kamo bi se imao prenesti list »Naša Sloga«. Povjeravaju se predradnje Spinčiću, Stangeru i Mandiću. O taborih neka zaključi po. dr. »Edinosti« sporazumno sa prvaci u Baderni i Kanfanaru i sa predsjednikom hrv.-slov. kluba.

Pogovor podulji bijaše o odnošajih u općinah Kastav, Podgrad. Tinjan, Volosko.

Volosko 13. juliya 1894.

Mandić, v. r.
tajnik

Vjekoslav Spinčić, v. r.
predsjednik

Klubski sastanak

2. X. 1894. u Opatiji.

Sastanak

zastupnika hrvatsko-slovenskog kluba na porečkom saboru u Opatiji dne 2. oktobra 1894.

Prisutni: Spinčić, Dr. Laginja, Dr. Stanger, Jenko, Seršić, Flego i Mandić. na svojem mjestu. Toga mnenja su i svi prisutni članovi.

Predsjednik Spinčić spominje uzrok današnjemu sastanku t. j. odreknutje trojice članova zemaljskoga odbora, priobćuje mnenje odsutnih članova gg. Dra Dukića, i Dra Volarića, koji misle, da Dr. Laginja ima ostati svakako na svojem mjestu. Toga mnenja su i svi prisutni članovi.

Dr. Laginja predlaže, da prisjednike imenuje kurija, te da on kao zastupnik seoskih obćinah i prisjednik iz te kurije nije se prisjedništva odrekao te da se to dade do znanja ministru unutrašnjih poslova.

Predlog prihvaća se jednoglasno.

Predsjednik priobćuje: a) promemoriju na ministra unutarnjih posala u poslu obćine Podgrad.

Jenko tumači sadašnje odnošaje u obćini, neobuzdanu agitaciju kasira, dotično u poreznom uredu.

Predsjednik priobćuje, da se je javilo ministru Pleneru i ministru unutarnjih poslova o toj agitaciji. Jenko pripovieda, da mu je upravitelj Zovković zabranio prepis izloženih izbornih listinah te misli, da se pošalje pritužbu ministru.

Odlučeno bijaše, da drug Jenko pritužbu podnese na ministarstvo kano oirač,

o) da se je podnesla promemorija na ministra bogoštovja glede pripravnice u Kopru i gimnazije u Pazinu, podpisali ju Spinčić i Laginja.

c) da se imenuje povjerenike u svih naših obćinah koji bi sabirao prinose i koji bi izvješćivao o svemu o poslovih u dotičnoj obćini i eventualno u kotaru.

Dr. Stanger izvješćuje o stanju u Voloskoj obćini te misli, da naši zastupnici uz protest dadu dimisiju. Zaključeno da naši zastupnici neimaju dimisionirati već uložiti utok proti razpustu trojice članova, koji su imali pripravititi sve potrebno za izbore.

Obzirom na pazinske odnošaje zaključeno bijaše, da se učini predstavku na kot. poglavarstvo, da se čim prije izruče obćini izborne listine.

Predsjednik predlaže a Klub prihvaća, da se u Beču stavi interpellacija obzirom na vladina komešanja u obćinah Volosko, Podgrad i Pazin.

Na upit Dra Laginje u poslu tiskarne odgovara predsjednik, da se ništa učinilo nije dosada.

Dr. Laginja obrazlaže prenos lista i ustanovljenje tiskarne u Puli. Dr. Trinajstić je za Pazin.

Izabran je odbor od članova Jenka, Dr. D. Trinajstića i Mandića, da stupi u dogovor sa Dragutinom Hribarom glede ustrojenja tiskarne. Garanciju za tiskarnu imala bi podati više rodoljuba a konsorcijum da sastoji od malo članova.

Imenuje se povjerenike za sabiranje dobrovoljnih prinosa.

U Opatiji dne 2. oktobra 1894.

Mandić, v. r.

Vjekoslav Spinčić, v. r.

ISTARSKI SABOR VI ZASJEDANJE I klubska sjednica 11/1 1895 u Poreču

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Volarić, Flego i Mandić.

Predsjednik otvara sjednicu, pozdravlja drugove, sjeća se pok. druga Dra Dukića, komu uzkliknu drugovi ustav sa stolica: Slava!

Spominje kako smo se sastali u sriedu u Puli, žali da nije mogao prispjeti na vreme na sastanak tamo radi nevremena, a žali još više što neima druga Stangera, koji se nije ni izpričao. U Puli se imalo odlučiti imade li se poći na sabor. Tamo se odlučilo da se ide i mi smo tuž.

Spominje događaje od jučer kod otvorenja sabora i stavlja na razpravu pitanje imade li manjina sudjelovati kod daljnog rada u saboru tj. imade li se eventualno ostaviti Poreč.

Zaključeno bijaše:

1. da se ide na sutrašnju sjednicu,
2. da se stavi protupredlog ako bi većina stavila predlog o javnih napisih ili u kojem drugom sličnom pitanju.

3. da se stavi na c. k. vladu i na zemaljski odbor upite glede ublaženja nevolje u dijelovih obćina Dračevac i Žbandaja, npr. tim da se daje narodu zaslužka gradnjom ceste Poreč—Dračevac itd.

Interpelacije staviti će Dr Laginja na c. k. vladu a na Zem. odbor Spinčić.

Predlog glede napisa staviti će Volarić. Ostali predmeti riešiti će se u budućoj klubskoj sjednici.

Poreč dne 11/1 1895

Predsjednik

Spinčić v. r.

Tajnik

Mandić v. r.

II Sjednica

obdržavana istoga dana poslije večeri, prisutni kano i gori.

Predsjednik stavi na razpravu pitanje imade li se ostati i nakon onako bučnih i za život naš pogibeljnih izgreda, što se dogodiše u gostioni i pred vrati sobe, u kojoj jedemo i to na večer između 9—10.

Zaključeno bijaše da se Poreč napusti i na koncu ništa o tome neяви, nego narodu proglasom.

Poreč 11/1 1895

Predsjednik

Spinčić v. r.

Tajnik

Mandić v. r.

Iza toga obdržavali su se klubski sastanci:

dne 17. i 18. I 1895. u Puli

dne 13. V 1895. u Trstu.

Odnosi zapisnici napisani su posebice.

Klubski sastanak

17. i 18. I. 1895. u Puli.

U Puli 17/I. 1895.

Sastanak

zastupnika hrvatsko slovenskih i pouzdanika.

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Jenko, Volarić, Flego, Dr. M. Trinajstić i Mandić.

Predsjednik kluba Spinčić spominje svrhu sastanka, čita odgovor druga Seršića, koji pristaje na sve i ovlaštuje nas podpisati njegovo ime gdjeod treba, te spominje što se je Stangeru pisalo, koji do sada nije odgovorio.

Mandić javlja što mu je Stanger u Trstu kazao i obećao mu je, da će svakako doći na sastanak u Pulu — ali ga neima.

Dr. Laginja predlaže, prije nego li se pređe na dnevni red, da bi se pol oblasti javilo da smo ovdje, da se tako predusretne eventualnim napadajima na ulici.

Predlog pada pošto je Mandić naveo, da bi se uprav tom prijavom upozorilo na nas naše protivnike.

Predsjednik čita dnevni red današnjega sastanka:

Mandić pročitá zapisnike o trih sastancih članova našega Kluba (27/12. 93, 13/7. 94, 2/10. 94). Izvješća primaju se do znanja, bez ikakve primjetbe.

Predsjednik priobćuje o sastanku u Opatiji u pogledu gosp. zadruga dne 7/11 94. pak o akciji o dvojezičnih tablah, zatim o sastanku dne 9. t. mj. u Puli; o događajih od 10. do 17. u Poreču.

Predsjednik čita izvješće o događajih u Poreču dne 10, 11. i 12. t. mj. što se prima na znanje, odnosno potvrđuje uz razne opazke i dodatke, za možebitno ravnanje.

Pročita se pismo — izjavu Dra. Stangera, kojom očituje, da pristaje na sve ono što se na sastanku zaključí.

Predsjednik priobćuje što se zaključilo na sastanku u Bermu.

Odlučeno je glede sastanaka izbornika, na kojih bi izviestili zastupnici Laginja i Spinčić o položaju, da se pripušta na volju gg. zastupnika u dogovoru sa prvaci pojedinih mjesta. To vriedi osobito za Porešćinu i Pazinšćinu.

Nadalje odlučeno, da se drži sastanke i u drugih kotarih Istre i Kvarnerskih otocih. Laginja kotare: Poreč, Pula i Kopar a Spinčić: Pazin, Volosko i Lošinj.

Zaključeno, da se odobri postupak naših odaslaniika na ljubljanskom sastanku dne 29/11 94. uz dodatak, da su zastupnici Laginja i Spinčić poslali na sastanak izjavu koju predsjednik nije dao pročitati.

Odobrava se postupak zastupnika Spinčića i Laginje na car. vieću. Načelno se je za to, da se narodno zaokružuje sudbene i pol. kotare.

Zaključuje se, da se neima odgovarati na izazov »Triester Zeitunga« u pogledu naših narodnih zahtjeva.

Zaključeno, da se počme priobćivati molbe na ministarstvo za jezikovnu ravnopravnost kod c. k. ureda.

Glede izbora za izvanjske občine u gradovih, odlučeno bijaše, da će se zauzeti zastupnici na carev. vieću za to da se izbori vrše izvan sjela občine.

Glede organizac je za buduće zemaljske izbore odlučeno, da će centralni odbor sastojati od članova kluba; daljnju organizaciju izvesti će zast. Spinčić i Mandić.

Glede občinskih izbora u Pazinu odlučeno, da se klub zahvali onim, koji su izbori ravnali. Klub će to javiti g. načelniku.

Predsjednik čita nacrt proglaša na narod naš u Istri i to prvi dio ili uvod. Odlučeno, da će Dr. Laginja i Spinčić sastaviti sutra do podne svaki svoj proglas te da će se oba pročitati i odabrati ono, što je bolje ter od obih sastaviti jedan proglas; u redakciju proglaša povučen je i Mandić. Proglas će biti datiran iz Pule a tiskati će se u Trstu i to kano plakat i kao prilog budućeg broja »Naše Sloge«. Ima se priobćiti i u tal. i njem. jeziku.

Klub zaključuje, da predsjednici naših gospod. zadruga neidu dne 28. t. mj. na glavnu skupšćinu zem. gosp. vieća i to da javi Dr. Laginja svim predsjednikom zadruga i ministru poljodjelstva. Izjavu na ministarstvo u tom poslu sastavit će Dr. Laginja.

Zast. Jenko govori o agitacijah protivnika u Podgradu, te o konstituiranju tamošnjih zadruga posjednika. Zaključeno poslati na ministarstvo unutarnjih posala spomenicu proti nezakonitom konstituiranju zadruga po sadašnjoj občinskoj upravi.

Zaključeno, da se svečano proslavi 25 godišnjicu obstanka »Narodne Sloge« u Trs. u dne 6. junija t. g.

Tim je svršen dnevni red za danas a sutra će se nastaviti u sati. Nastavak sastanka dne 18. t. mj.

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Volarić, Jenko i Mandić.

Dr. Laginja čita svoj nacrt za proglas na narod, koji se prihvaća uz razne popravke i dometke. Proglas će se priobćiti na prvoj stranici »Naše Sloge« i posebnimi proglasi.

Izcrpljen tako dnevni red, diže predsjednik sastanak zahvalio drugovam na trieznom razpravljanju i radu.

U Puli 18/I. 1895.

Predsjednik:

Vjekoslav Spinčić, v. r.

Tajnik:

Mandić, v. r.

Klubska sjednica

13. 5. 1895. u Trstu

Sastanak pouzdanika hrv. slov.
stranke u Istri

Trst 13. 5. 1895.

Prisutni gg. V. Spinčić, Dr. Laginja, M. Mandić, J. Jenko, veleč. Kompare i Stemberger, Š. Kozulić, Dr. M. i D. Trinajstić.

Predsjednik Kluba g. V. Spinčić otvara sjednicu, te postavlja na dnevni red razpravu svrhu postavljanja kandidata. Na prvom mjestu dolazi koparski kotar, za kojega veli da je kandidatom veleč. g. Kompare na njegovom mjesto. Umoljava njega, da se izjavi, bi li imao dopust ili neprilika s nadležne crkvene oblasti.

G. Kompare izjavlja, da od biskupa neima jasnog odgovora, on je tražio zamjenika, ali nije ga mogao naći. On bi želio, da iznovice kandidira u njihovom kotaru g. Spinčić, tvrdeć da su fiducijari sporazumni.

Dr. Laginja izjavlja, da sadanji položaj stranke, te izdani već glas zahtjeva, da kandidira g. Kompare.

Dr. M. Trinajstić je istoga mnjenja.

Prihvaća se s toga predlog da kandidira g. Kompare, koji također prihvaća.

Predsjednik veli, da kao drugi kandidat je bio Fran Flego.

G. Mandić Mate mnije, da umjesto g. Frana Flega se kandidira Dr. M. Trinajstića.

G. Spinčić mnije, da pošto drugog kandidata pripadnika s ove strane Učke, te g. Flego dosada dostojno zauzimao mjesto zastupnika, nek bi ostao isti.

Dr. Laginja bi bio istog mnjenja pod uvjetom, da Dr. M. Trinajstić ne izostane.

Predsjednik izjavlja, da će se o tom mjestu dakle na kraju razpravljat, te prelazi na kotar voloski.

Zaključuje se, da ostanu kao kadnidati gg. Slavoj Jenko i Matko Mandić, koji također prihvaćaju.

Prelazi se na lošinjski kotar. Predsjednik priobćuje da se Dr. Fran Volarić i Seršić odrekli. Odbor onog kotara, da je bio predložio gg. Šimu Kozulića i Miku Mužinu. Mužina se odrekao, te je odbor zaključio, da se ondje kandidira mjesto njega g. V. Spinčića.

G. Kozulić je mnjenja, da se ima i osuditi lokalni patrijotizam, ipak se nebi imalo poći proti, nego usvojiti predlog Krčkog odbora.

Isto mnije i g. Dr. D. Trinajstić.

Prihvaća se, da budu kandidati gg. V. Spinčić i Š. Kozulić.

Prelazi se na kotar pazinski.

Dr. D. Trinajstić predlaže za kandidate Dr. M. Laginju i Dr. M. Trinajstića.

Dr. M. Laginja izjavlja da on u ovoj sesiji neće da kandidira. Obrazlaže tu svoju odluku s političkog, obiteljskog i sobstvenog obzirom na poslove gledišta. Izjavlja pak, da za slučaj, da bude izabran, on se time neće smatrati obaveznim niti ići u sabor, niti sudjelovat u radu.

Zaključuje se jednoglasno, da se ne prihvati izjavu Dr. Laginje, nego je umoljen sa strane svih, da prihvati kandidaturu.

Pristupi u taj čas g. Fran Flego.

Predloživ mu tečaj dosadanje razprave, izjavlja g. Fran Flego, da on drage volje ustupa svoje dosadanje mjesto Dr. Matu Trinajstiću.

Zaključuje se iza toga, da kao drugi kandidat za koparski kotar bude Dr. M. Trinajstić, a za pazinski kotar postavljaju se kao kandidati Dr. Matko Laginja i Dr. Dinko Trinajstić.

Za porečki i puljski kotar zaključuje se, da se ne postavi kandidate nego neka naši fiducijari dadu prosvjed proti ovršenim izborom fiducijara.

Za gradove Pazin, Plomin i Labin zaključuje se da se postavi kandidatom g. Frana Flega, a za Volosko, Kastav, Lovran, Mošćenicu g. Andrija Stanger.

Za gradove Buzet, Milje prepušta se gg. Franu Flegu i Dr. M. Trinajstiću da postave svoga kandidata.

Za Lošinj zaključuje se, da kandidira na svoju ruku g. Šime Kvirin Kozulić.

Za gradove Krk, Cres pripušta se našim izbornikom ondje da li će i kako sudjelovati kod izbora.

Iza razprave vrhu raznih drugih pitanja stranke zaključuje se također da g. Dr. M. Laginja, uzprkos prigovora istaknutih u javnosti s njegove strane, uzdigne plaću, koja mu pripada kao pokr. viećniku te raspolaže s njome po svojoj uvidavnosti.

Zaključeno i potvrđeno

Dr. Trinajstić, v. r.
perovođa

Vjek. Spinčić, v. r.
predsjednik

Klubska sjednica 10. X. 1895. u Trstu.

Zapisnik

klubske sjednice hrv. slov. zastupnika na istarskom
pokr. saboru držane dne 10. listopada 1895.

Prisutni:

zastupnici svi, izim gg. Dr. M. Laginje i Dr. A. Stangera.

Predsjednik g. V. Spinčić, konštatarav dovoljni broj, otvara sjednicu u 11 sati, izjavljujuć da se g. Dr. A. Stanger izpričao svojim zvaničnimi poslovima, dočim od g. Dr. M. Laginje nije dobio nikakve vesti.

Prelazi na dnevni red, te obrazlažujući svoje mnjenje, stavlja na pretres pitanje.

I. Kako, da se ponašaju naši zastupnici na car. vieću naprama novo ustrojnom ministarstvu.

Njegovo mnjenje i predlog bi glasio:

Da hrv. slov. neodvisni klub na car. vieću neima uzroka, da podupire novo ministarstvo, nego da ostane kao dosad u oporbi:

Glede držanja kluba naprama drugim klubovom u car. vieću — da se klub ne obaveže prama nijednoj strani nego, da se u odnošajih prama istim ravna prama okolnostima držec se uvijek temeljnih načela hrv. slov. kluba toli u vjersko-narodnostnom, koli u društveno-gospodarstvenom pogledu.

Iza kratke razprave prihvaća se i odobrava mnenje i predlog g. predsjednika uz dodatak:

»Da se u ostalom prepušta našim zastupnikom slobodne ruke i da se napram ministarstvu vladaju polag svoje uvidavnosti iza kako bude isti stupio na vidjelo sa svojim programom«;

da ostane u krieposti želja o ustrojenju »Hrvatskog slovenskog obćeg kluba«.

G. predsjednik postavlja za tim na razpravu priobćujuć negativno mnenje otačbenika u Liburniji:

II. Da li se ima ići u Poreč i sudjelovati kod saborisanja.

G. Dr. Mate Trinajstić, Šime Kozulić jesu mnenja, da se pođe, obrazlažuć svoje mnenje.

G. g. predsjednik i Mate Mandić mniju, da bi se imalo pustiti in suspenso odluku vrhu ove točke, dok se vidi imenovanja kapetana, podkapetana i vladinog povjerenika, odnosno do sazova sabora a svakako odluči li se da ide, obvezani su svi zastupnici, da iđu i da prisustvuju celom saborisanju, dok klub protivno ne odluči«.

Prihvaća se drugi predlog.

Na predlog i obrazloženje g. predsjednika, te iza razprave, zaključuje se:

III. Da u slučaju, da vlada bude htjela izabrati podkapetanom kojega člana ovoga Kluba, isti može prihvatiti imenovanje pod uvjetom:

- a) da podpredsjednik ima biti i sudjelovati kao član saborskoga predsjedništva, po pravilniku;
- b) da bude omogućena razprava hrv. o slov. jezikom ustmeno i pismeno, bez ikakvih imedašenja, da se može tim jezikom govoriti, interpretirati, predlagati; da se govore uobće sve stenografira, i da sve bude uzeto u obzir po saborskom pravilniku.
- d) Da zakonske osnove budu podnešene također u hrv. ili slov. jeziku što sve naime ono pod a) i b) bi se najlaglje doseglo, kad bi predsjedao podkapetan uvijek onda, kad se govori hrv. ili slovenski, u slučaju da imenovani kapetan nebi znao ili htio govoriti hrvatskim ili slovenskim jezikom, odlučuje se nadalje da je svaki član obvezan u pogledu imenovanja postaviti ove uvjete u svoje osobno ime, a u nikakvom slučaju pozvati se u tom pogledu na zaključak kluba.

IV. Zaključuje se, da ide u Zagreb u poklonstvo caru i kralju odaslanstvo ovog Kluba.

Izabire se u tu svrhu gg. predsjednika, Slavojca Jenka i Dr. Dinka Trinajstića.

To se ima javiti hrv. dalmatinskom klubu.

V. Likvidira se račun 10-10. 95 tiskarne Dolenc sa for 64, te se ovlašćuje predsjednika da ga izplati u koliko nebi dostajali iznosi zakupljeni razprodajom odnosnih tiskovina.

VI. Zaključuje se, da će se doprinieti diomično k troškovam za obćinske i zemaljske izbore u Podgradu, kad budu predloženi račun.

VII. U zamjenu g. Jenka izabire se g. Kompare da pregleda i izvjesti o računih »Naše Sloge« iza posljednjeg izvješća, umoljavajuć se istodobno g. Jenka, da barem jednom dođe na pregledanje zajedno sa g. Kompare.

VIII. Prima se na znanje izvještaj odbora glede dobave i utemeljenja tiskar-

ne te se ovlašćuje isti odbor da sastavi pravila, njih podnese na pregled gg. Dr. M. Laginji i Dr. A. Stangeru, i onda dade cirkulirati na podpis među članovi kluba i viđenijimi otačbenici u Istri.

IX. Ovlašćuje se g. predsjednika, da stupu u dogovor sa gg. Nabergojem i Dr. Gregorčićem za sazov sastanka svih državnih i zemaljskih zastupnika Primorja za postignuće sporazumnog rada.

Zaključeno i podpisano.

Dr. D. Trinajstić, v. r.
zapisničar

Vjek. Spinčić, v. r.
predsjednik

ZAPISNIK

hrvatsko-slovenskoga kluba na istarskom saboru
od 7/I 1896 — 22/I 1898.

I. klubska sjednica

obdržavana u Puli dne 7. januara 1896.

Prisutni :

Jenko, Kompare, Kozulić, Laginja, Mandić, Spinčić, Stanger, D. Trinajstić i M. Trinajstić.

Sakupiv se tako sva devetorica izabranih zastupnika g. Spinčić otvara sjednicu te stavlja na dnevni red:

1. Konstituiranje kluba.

Na predlog g. Kozulića budu izabrani za predsjednika — blagajnika kluba g. Spinčić, a za tajnika g. Mandić.

Izabrani prihvaćaju.

2. Predsjednik g. Spinčić razlaže događaje, koji su popratili izbor podpredsjednika sabora g. Dra Stangera.

Prima se sa zadovoljstvom na znanje izvješće o postupku zastupnika na carevinskom vieću za imenovanje saborskog podpredsjednika, odobrava se isto kano i prihvata sa strane g. dra Stangera podijeljene mu časti, i to uzev u obzir, da se taj prihvat sudara sa uvjeti postavljenim u zadnjoj klubskoj sjednici.

3. Prelazeć na konačno rešenje pitanja, da li se ima ići na sabor u Poreč ili ne, g. dr. Laginja mnije, da, uzev u obzir, da se vlada izložila već proti talijanskoj većini, ako ne drugim, a to time, što je sama nabavila stenografa, imamo na svaki način ići u sabor. Nu moli, da ga klub izpriča od prvih dvih-tris sjednica obzirom nato, da on kao prisjednik nije od aprila 1895. bio u Poreču, te bi njegovo sadanje prisustvovanje mogao tkogod smatrati za provokaciju, obzirom na demonstraciju proti njemu priređenu prigodom izbora, i napokon obzirom na to, da njega odveć okoličani porečki uznemiruju privatnimi svojimi zahtjevi, tako, da se nemože posvetiti saborskomu radu.

Članovi svi umoljavaju g. Dra Laginju, da odustane od te svoje nakane, da neće prisustvovati, navadajuć za to važnih razloga, te izričuć nadu, da će g. Dr. Laginja udovoljiti njihovoj molbi i s njimi prisustvovati barem prvim sjednicam.

Zaključuje se zatim, da se pođe u sabor.

4. Prelazi se na pitanje, da li g. Dr Stanger kao podpredsjednik, izreče svoj pozdravni govor hrvatskim i talijanskim govorom, ili samo hrvatskim.

Zaključuje se, da g. Dr Stanger pozdravi hrvatskim i talijanskim jezikom, te da istakne, da je to učinio dogovorno sa svojimi sudrugovi, u koliko se tiče njegovog svojstva kao podpredsjednika.

Taj zaključak bje stvoren sa svimi glasovi, izim sa onimi gg. Jenka i Mandića.

5. Zaključuje se, da zahtjeva podpredsjednik Dr. Stanger hrvatski obrazac svečanoga obećanja, a za ostale članove kluba pridržaje se zaključak u tom pogledu za sutrašnji dan.

Pročitano i podpisano.

U Puli dne 7. januara 1896.

Predsjednik
Vjek. Spinčić, v. r.

Tajnik
Mandić, v. r.

II. klubska sjednica

U Poreču 8/I. 1896.

Prisutni gg. Spinčić, Stanger, Jenko, Kompare, Kozulić, D. Trinajstić, M. Trinajstić i Mandić.

Predsjednik stavlja na razpravu razna izvješća zem. odbora, koja se nalaze u rukuh gg. zastupnika.

1. Razpravlja se ponajprije o zem. obračunu za god. 1893. i 1894. i o proračunu za god. 1895.

Odlučeno bje, da će govoriti o obračunih g. Kozulić a o proračunih g. Dr. M. Trinajstić;

o obračunu zem. kreditnoga zavoda za god. 1893 i 1894. govoriti će g. Jenko; o školskih taksah govoriti će g. Spinčić;

o zem. školskom obračunu za god. 1893 i 1894. govoriti će g. Mandić;

o godišnjem izvješću zem. škol. nadzornika za g. 1893. govoriti će g. Stanger i Spinčić;

o obračunu zaklade »Bratovščina« za god. 1893 i 1894. govoriti će gg. Kompare i Kozulić; o diobi obćine Pazin govoriti će g. Dr. D. Trinajstić;

o gospodarskih pitanjih govoriti će gg. Laginja i Mandić;

o verifikaciji pojedinih izborah govoriti će svaki o svojem izbornom ko'aru, o diobi obćine Dolina govoriti će g. Kompare;

Ovo su glavni govornici, kojim se mogu po volji i potrebi pridružiti i drugi članovi kluba.

Na jednu od budućih klubskih sjednica ima se staviti na dnevni red pitanje o ustrojenju tiskare u Pazinu.

U Poreču 8/I. 1896.

Predsjednik:
Vjek. Spinčić, v. r.

Tajnik:
Mandić, v. r.

III. klubska sjednica

Poreč 9/I. 1896.

Prisutni gg. Spinčić, Jenko, D. Trinajstić, Kompare, Kozulić, M. Trinajstić, Stanger i Mandić.

Na predlog g. Spinčića čitaju se pojedini §§ saborskog poslovnika te se isti tumače. Razpravljalo se osobito o interpelacijah, zatim o formuli svečanog obećanja, i o drugih važnijih mjestih poslovnika.

Poreč 9/I. 1896.

Predsjednik:
Vjek. Spinčić, v. r.

Tajnik:
Mandić, v. r.

IV. klubska sjednica

Poreč 16/I. 96

Prisutni gg. Jenko, Kozulić, M. Trinajstić, D. Trinajstić i Mandić. Tajnik predlaže, da se zamoli Dra Ribařa u Trstu neka bi zastupao naš klub kod svećanih zadužnica za pok. Dra Mih. Klaića — prihvaća se.

Isti priobćuje, da je dobio brzozjavnu viest iz Kastva o sjajnom uspjehu kod obč. izbora u III tjelu; prima se do ugodnog znanja.

Isti stavlja na razpravu sutrašnji dnevni red sab. sjednice.

Odlučeno bijaše:

1. Dr. D. Trinajstić staviti će protupredlog protupredlogu škol. odbora za povećanje povišenja mirovine Ant. Maligoja umir. učitelja.
2. Kod zadnje tačke dnevnoga reda za poboljšanje učiteljskih plaća govorit će Mandić, Kompare itd.
3. Dr. D. Trinajstić čita interpelaciju na vladu o utjerivanju poreza. Odlučuje se postaviti tu interpelaciju na c. k. vladu a u ruke ministra financija u sutrašnjoj sjednici.

Zaključeno staviti u jednoj od budućih sjednica upit radi neuvažanja hrvatski ili slovenski napisanih predloga; i naći način kano uztuk predsjednikovim izjavam o saborskom razpravnom jeziku.

Izabire se pododbor za komunikacije od četiri lica: Jenko, Kompare, D. Trinajstić i M. Trinajstić. Odbor se odmah konstituirao izabrav predsjednikom g. Jenka.

Poveo se razgovor o piranskom skandalu i zaključeno čekati predsjednika kluba.

Poreč 16/I. 96.

Tajnik:

Mandić, v. r.

i kao predsjedatelj.

V. klubska sjednica

Poreč 18/I. 96

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Jenko, Stanger, Kompare, Kozulić i Mandić.

Predsjednik otvara sjednicu, spominje sve važnije događaje u pokrajini nakon posljednjeg raspusta sabora, iztiče izjave naroda na sastancih u pogledu zem. sabora, čita pismo Dra Stangera na c. k. namjestnika obzirom na imenovanje zem. podkapetana; spominje zadnji sastanak naših zastupnika u Puli, gdje bijaše odlučeno poći na sabor; konstatira, da je

1. u I. sab. sjednici c. k. namjestnik progovorio samo par rieči hrvatski, a iz njegova talij. govora razvidno je, da je on vodio vodu na talijanski mlin a na štetu našu;
2. da je predsjednik govorio samo talijanski pozvav se na njegovu prošlost, koja bijaše posvećena Talijanima na korist a nam na štetu;
3. da je podpredsjednik govorio hrvatski i talijanski i da ga je većina obružila, što je govorio na prvom mjestu hrvatski;
4. da je nanj brutalno napao de Franceschi; i da je Spinčiću uzeo predsjednik rieč, bez ikakva razloga.
5. kod svećanog obećanja zaniekalo nam predsjedništvo naše pravo;
6. kod izbora odbora u II sjednici većina mimoišla nas posve;

U III sjednici prezreo je predsjednik posve hrvatski i slovenski pisane predloge a Kompare tu predbacio, da se tako nevrši zast. dužnosti jer je govorio slovenski;

U Piranu napali nas uprav divljački, to nastoje i službeni listovi zabašuriti; u saboru odobravaju isti zastupnici tu navalu (Vergottini, Bennati);

Naš, dotično vladin stenograf smješćen je na galeriju gdje nemože absolutno svoju dužnost vršiti.

Predsjednik daje drugovom sve te događaje na razmišljanje i da se pak o tom povede razprava u klubu i stvori zaključak.

Obzirom na tako teški položaj naših zastupnika u i izvan sabora bi zaključeno:

- I. da nije vredno ostati na saboru jedino radi imenovanja zem. predsjednika;
- II. da se sastavi promemorija na ministra predsjednika, u kojoj se ima sve navedene točke u kratko rekapitulirati;
- III. da promemoriju osobno odnesu u Beč predsjednik kluba i podpredsjednik sabora (gg. Spinčić i Stanger). Riešen tako dnevni red diže predsjednik sjednicu.

Poreč 18/I 1896.

Predsjednik:

Vjek. Spinčić, v. r.

Tajnik:

Mandić, v. r.

VI. klubska sjednica

Poreč, 20/I 96.

Prisutni:

Laginja, Jenko, Dr. M. i Dr. D. Trinajstić, Kozulić, Kompare i Mandić.

I. Tajnik priobći sadržaj brzojava, što je stigao iz Beča od drugova Spinčića i Stangera i prima se do znanja.

II. Isti pročita pismo g. Spinčića upravljeno Dr. D. Trinajstiću sa puta iz Divače, zatim prešan predlog istoga težući zatim da se sten. zapisnici odmah tiskaju i die' e bi se imao staviti u sutrašnjoj sjednici, ali bi zaključeno nestaviti ga sutra.

III. Zaključeno, da se stavi u generalnoj razpravi kod pitanja o diobi občine Pule (Galežan) da se pozove ces. vladu neka predloži čim prije saboru osnovu o sveobćoj reorganizaciji svih občina Istre.

IV. Kod zakonske osnove za proglašenje »Portorosa« izjaviti će Dr. M. Trinajstić u general. razpravi kako bismo mi imali težkih pol. razloga glasovati proti osnovi jer se radi o strogo gospodarskom pitanju, glasovati ćemo za osnovu. Kod pojedinih §§ staviti će se izpravke.

V. Kod točke o diobi občine Dolina glasovati će gg. Kompare i D. i M. Trinajstić obzirom na posebne tamošnje odnošaje za diobu pozivom na izjavu, što će se ju dati kod točke o diobi občine Pula.

VI. Proti milostinji (graciale) bivšemu inžiniru Ivancichu govoriti će Dr. D. Trinajstić.

Poreč 20/I. 1896

Tajnik:

Mandić, v. r.

i kao predsjedatelj.

VII. klubska sjednica

Poreč 22/I. 1896.

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Stanger, Jenko, Kozulić, Dr. M. Trinajstić, Kompare i Mandić.

Predsjednik otvori sjednicu i pozove druga Stangera, da izvesti klub o putovanju njih dvojice u Beč i o uspjehu dogovora.

Stanger ispriopovida klubu:

da ih je Badeni prijazno primio, da su mu opisali sve važnije događaje od otvorenja zemaljskoga sabora u Poreču amo; da je bio skoro u svemu informiran, ali ne u svemu točno; oni ga izviestili najtočnije o svemu, na što je on opetovno izjavio, da njim sve vjeruje. Konačno ih zamolio: da uztraju članovi našega kluba svakako do konca zasjedanja, jer da se nećuti jošte dosta jakim, da poduzme odlučne korake proti talijanskoj većini; za buduće zasjedanje poduzeo bi druge korake. Naši odaslanici obećaše mu uztrajati dok bude iole moguće, nu neobećaše mu ništa za slučaj ako bude ma koji izbor članova kluba samovoljno neverificiran.

Klub zaključuje uztrajati dok bude to iole moguće a izrazuje gg. odaslanikom priznanje i zahvalu.

Predsjednik obrazlaže, da bi se u stanovito vrieme odaslalo ministru Badeniju dvie promemorie t. j.

- a) kako bi se dalo u Istri pravedno provesti zem. izbore i načinom da Talijani nebi imali većine.
- b) o prenosu zem. sabora u Pulu. Klub prihvaća jedno i drugo. Sastavak preuzima Spinčić.

Zaključeno nadalje postaviti u sutrašnjoj sjednici interpelacije:

1. Stanger na vladu radi neodgovaranja na interpelacije (dali se najme vlada smatra dužnom odgovoriti na interpelacije iz prvanje periode). To samo da odmah odgovori, i da li će hrvatski.
2. Mandića radi naslovu »Pisino in Istrien«.
3. Jenka radi ukradenih spisa u Voloskom.

Interpelacije će se postaviti: Stanger prije same sjednice će izvan sabora, a Mandić i Jenko u sabornici pred sjednicom.

U sjednici govoriti će Kompare kod diobe občine Dolina, a Mandić kod razprave izvješća o gradnji ludnice.

U Poreču 22/I. 1896.

Predsjednik:
Vjek. Spinčić, v. r.

Tajnik:
Mandić, v. r.

VIII. klubska sjednica

Poreč 24/I. 1896.

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Jenko, Dr. M. Trinajstić, Kompare, Kozulić, Stanger, Mandić.

Predsjednik stavlja na razpravu dnevni red buduće saborske sjednice.

- I O prvoj točki govoriti će g. Kozulić (obračun zem. zaklade za god. 1893, 1894.)
- II Razprava o verifikaciji
 - a) Proti ovjerovljenju porečkih izbora govoriti će Laginja
 - b) Proti overovljenju puljskih izbora govoriti će Spinčić
 - c) Za ovjerovljenje izbora u Voloskom kotaru govoriti će Jenko i Mandić
- III Što će klub poduzeti poslije uništenja izbora Jenka i Mandića?
 - a) Odlučeno izaći iz sabora sa rečenom dvojicom;
 - b) Zapustiti Poreč.
 - c) Laginja će dati u sjednici izjavu — predlog neka se izborne spise Podgradske vrati verif. odboru, u koji bi imao doći i jedan član manjine). Poslie se je od toga odustalo.
 - d) O svemu će se obavijestiti ministra Badeni-a.
 - e) Laginja će staviti u sjednici prešan predlog o gradnji cesta.

Poreč 24/I. 1896.

Predsjednik:
Vjek. Spinčić

Tajnik:
Mandić, v. r.

IX. klubska sjednica

U Puli 25/I. 1896.

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Jenko, Stanger, Kozulić, Kompare, M. Trinajstić, D. Trinajstić i Mandić.

Predsjednik otvori sjednicu, spomenu najnovije događaje u saboru. Poslije dulje razprave odluči klub

1. Odaslati ministru predsjedniku odmah kratko izvješće (kano dodatak k onomu, što mu se je poslalo) o najnovijih događajih u saboru i kao dokaz da nije moguće dalje obastati. (Sastaviti Jenko—Spinčić)
2. Odaslati istomu spomenicu o izboru za izvanjske občine kotara Voloskog (sastaviti će ju: Jenko—Spinčić)
3. Priobćiti će se narodu što se je dogodilo u saboru za njegovo ravnanje, (ali naprosto, mlako, po misli Dra Laginje) Da izađe čim sabor svrši. Položaj još gori nego 1895. Nečuveno, neustavno.
4. Podnesti prema okolnostim ministru predsjedniku spomenicu za prenos sabora (izručili je osobno. Sastaviti Spinčić)
5. Priobćiti putem raznih novina događaj u Piranu od dne 10/I 1896. Kako se je već 20/I 96 poslalo u Beču Badeniju.
6. Sastaviti spomenicu proti zak. osnovi o cestovnih odborih (Jenko, Flego i D. Trinajstić); potpisati će ju predsjednik kluba.
7. Podnesti spomenicu proti zak. osnovi o školskih taksah (Spinčić)
8. Tražiti od zem. školskoga vieća da izviesti sabor o brojnom polazku školske djece u pojedinih školah. (Dr. Stanger?)
9. Spomenicu ministru nauke radi ustrojenja naših pučkih škola u Istri. Kotar Koperski Kompare, pazinski Dinko, porečki Spinčić, Voloski Spinčić, loš. Kozulić, puljski Kirac, župnik Liž., navodom mjesta po kotarah, gdje nema škola i škole gdje se tal. podučaje. Poslat sve Spinčiću.
10. Spomenicu na istoga radi ustrojenja niže gimnazije sa hrvatskim naukovnim jezikom u Pazinu. (Ima poslat Spinčiću na pregledanje)
11. Spomenicu na ministarstvo unutarnjih posala proti zak. osnovi o diobih občine Pazin — Dinko.
12. Priobćiti u »Slogi« čim prije saborsko izvješće.
13. Tiskati po običaju posebice sab. izvješće.
14. Ako bi došla u saboru jošte u ovom zasjedanju na razpravu zakon. osnova o konačnom uređenju pitanja o ezoneru pušta se g. Laginji na volju sudjelovati ili ne kod te razprave.
15. Obzirom na pritužbe proti upravi glavne Družbe sv. Ćirila i Metoda u Istri naprošen je g. Spinčić, da to pitanje u red spravititi nastoji.
16. Opunomoćuje se g. D. Trinajstića, da uzme u najam kuću u Pazinu za tiskaru.

Predsjednik
Vjek. Spinčić, v. r.

Tajnik
Mandić, v. r.

Sastanak Kluba

u Voloskom 7/4 96

Prisutni:

Spinčić, Stanger, Jenko, Dr. M. Trinajstić, Mandić, Dr. Laginja.

Predsjednik priobćuje sadržaj svog pogovora sa Rinaldinijem, Badenijem i Gauntschom, Gleispachom, nakon zatvorenja sabora što se uzimlje na znanje.

Prelazi se na pogovor o predstojećih naknadnih izborih.

Odlučeno:

a) držati sastanak jedan ili dva u kotaru Podgradskom, što se prepušta gg iz Podgrada na odluku.

b) ostaje se kod starih kand data;

c) na otocih ne treba sastanaka;

Pročita se pismo g. Jenka proti Dubroviću i njegovomu osoblju, do-
tčno o njegovom rovaranju putem agitatora u pojedinih poreznih obćinah.

Jenka pročita dekret zem. odbora, kojim mu se vraća obćinski pro-
račun.

Odlučeno, da nastoje Spinčić i Mandić izravnati razdor u Podgradu.

Glede izbora u raznih obćinah odlučuje se da se jih shodnim načinom
podupre odnosno da se prijatelje potakne da rade: Tomšiću župniku u
Pomjanu, Komparetu za Milje, Staveliku za Vižinadu, Moćibobu za Viš-
njan, Stembergeru za Jelšane.

Kozulić će raditi u M. Lošinju. Mati Trinajstiću se preporuča nek se iz
Buzešćine zauzme za izbore u Oprtlju i za one upravnoga vijeća u Zdrenju,
a tako i za one u Roču, radi kojih se je već pisalo Pikuliću. Glede Kanfanara
reče Dr Laginja da su tamošnji ljudi, skoro svi i jako, zaduženi kod Ro-
vinjaca.

Odgovor c. kr. namjesništvu 8/3 96 br. 394 na našu predstavku glede
demonstracija proti nam u Piranu i dalje dne 10. j. 1896. prima se na znanje,
opazkom da se za sad nejma s njim u javnost, pošto je drž. odvjetništvo
preuzelo stvar da se sudbeno iztražuje.

Pritužbu braće Furlanića iz Koparšćine proti tom što su oni, posve
nepravilnim načinom izgubili svoje imanje, poslat će se Dru Gregorinu u
Trst molbom, da razpita stvar i uzme kao odvjetnik u ruke.

Glede imenovanja Mecchie c. kr. bilježnikom u Motovunu (gle 2/4/96
»Naša sloga«) odlučuje se da Dr Laginja postavi interpelaciju na ministra
pravosuđa, da se takova šta bar u buduće ne događa.

Predsjednik Spinčić priobćio je također, da se je i koje predstavlke
ministrom poslalo; da se je za sad odustalo od proglasa na narod, jer poslie
svršena sabora činjaše se prekasno, i jer je dobro čekati stenografski izvje-
štaj; da je odpala potreba prestavke radi prenosa sabora — uslied rieči
Badenijevih dne 17/2 96; da se ima odustati do zgodna vremena sa pred-
stavkom radi provedenja izbora za slučaj da bi vlada htjela imati netalijan-
sku većinu; da je Dr. D. Trinajstić izjavio da nije potrebna predstavka radi
gimnazije u Pazinu uslied tiskane molbe predane ministru bogoštovlja i
nastave; — te da ostaje napraviti još predstavke 1) proti zak. osnovi glede
cest. odbora 2) glede iskaza broja djece u pojedinih školah i 3) glede iskaza
o školstvu u pojedinih kotarih. Sve se je uzelo do znanja i izjavilo da valja
predstavku pod 1) poslati čim prije.

Vjek. Spinčić v. r.

Predsjednik

Sastanak

zemaljskih zastupnika članova hrvatsko-slovenskoga kluba
na istarskom saboru u Trstu 30/8. 96.

Prisutni:

Spinčić, Laginja, D. i M. Trinajstić, Kozulić, Mandić i Jenko.

Predsjednik pozdravlja, izpričava Kompareta, zadržana crkvenimi po-
slovi i žali što Stanger nedolazi na naše sastanke. (Kasnije se je telegrafično
izpričao tim, da dolazi nadvojv. Ludv. Viktor u Opatiju).

Predsjednik javlja, da je sa Stangerom poslao spomenicu na ministra predsjednika o nekih događajih, koji su bili u savezu na izbori u Lovranu i Mošćenicah. Poslao spomenicu radi umorstva Ostromana. Poslao je nadalje spomenicu na ministra pravosuđa i drugu na min. financija. Mjeseca junija poslao je spomenicu radi proračuna u Podgradu.

Stavlja na razpravu predstojeće državne izbore. Centralni izborni odbor u Trstu delegira zastupnike hrv. slov. kluba, da rukovodi izbore a u centralni odbor bira se kao člana predsjednika Kluba. Centralni odbor podijeli mandat Dru D. Viteziću, da sastavi izb. odbor za otok Krk.

Predsjednik izvješćuje o namjeravanoj deputaciji u Ljubljanu prigodom dolazka Badenia.

Nadošao je zast. Kompare.

Glede dolazka Badeni-a u Istru zaključeno da mu se predstave deputacije naših občina u Puli, Pazinu i eventualno u Opatiji; da mu se izruči spomenicu radi gimnazije u Pazinu.

Jenko ističe, da svršava letos rok zem. kult. vieću i da bi se poduzelo korake, da bude i jedan bar naš čovjek od strane c. k. vlade u to vieće izabran.

Dr. D. Trinajstić preporuča, da se providi u Pazinu za drugoga načelnika i razlaže uzroke.

Dr. M. Trinajstić predaje pismeni predlog i statute, da se spoje ljubljanska i istarska družba. To se izruča odboru pol. društva Edinost, da prouči i da se dogovori. Klub se slaže tim, da se dade moralnu podporu od strane pol. društva »Edinost« vlastniku parobroda »S. Nazario«.

U Trstu dne 30. augusta 1896.

Mandić, v. r.

Vjek. Spinčić, v. r.

Sastanak u Opatiji 28/12 1896

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Stanger, Trinajstić Mate i Dinko, Kompare, Jenko i Mandić.

PREDSJEDNIK pozdravlja, izpričava Kozulića koji je pisao, da bi došao sutra ako treba. Odlučeno brzogoviti mu da dođe ako želi sutra ili prekosutra.

PREDSJEDNIK priobćuje o radu na Carevinskom vieću, govori o umorstvu Ostromana. Badeni, da obećaje svim, a valjda će i sve prevariti. Izručio mu spomenicu o prenosu sabora u Pulu. Obrazložio tu spomenicu sa tri razloga: stanje u Poreču, Komunikacije i položaj naš u Poreču. Badeni, da mu je rekao, da ovaj put će se sabor još sastati u Poreču a cesar da će izdati previšuju riešidbu za sazov sabora kasnije u Puli.

RASPRAVA: Da li se ima preći u Poreč? Nakon podulje i svestrane rasprave odluči se načelno poći u Poreč a konačnu odluku stvoriti će se u Trstu prije nego li se bude imalo poći u Poreč.

POGOVOR o predstojećih izborih: zastupnici kao takovi sazvat će sastanke kotarske. Župnici da izdadu za V kuriju povjernice (legitimacije) koje bi se imale tiskati. Zastupnici imadu u svojih kotarih izpitati mnenja glede kandidata u V kuriji.

U pitanju gimnazije u Pazinu odlučeno da se cesaru odašalje deputaciju i to načelnici sudbenoga kotara i eventualno proš iz Pazina.

(zapisnik nije zaključen ni potpisan)

Klubska sjednica

23. augusta 1897

Sastanak u Opatiji 23/8. 97.

Prisutni:

Spinčić, Dr. D. Trinajstić, Kozulić, Dr. Fabianić, Dr. M. Trinajstić, Ivan Tomasić, I. Fiamin, Prof. Matejčić, Dr. Janežić, Flego, Mons. Zamlić, Dr. Laginja, Mandić, Tomičić, K. Jelušić, Stanger, Puž, Laginja, Jenko Fiamin B.

Spinčić pozdravlja sakupljene, navađa koju gg. je pozvao i razlaže zašto smo se sastali. Glavni razlog — uređenje materijalnog stanja odnosno uprave lista »Naša Sloga«, pak o pitanju ustrojenja posebne tiskare i o eventualnom prenosu lista iz Trsta. Glede prenosa jesu razna mnijenja. Nekoji su za Pazin, drugi za Pulu, treći za Volosko.

Priobćuje, da je poslao promemoriju princu Schwarzenbergu koju je sastavio Dr. Laginja, a kojoj je cilj, da nami otvori kod banke kredit za jedno 50.000 for. kojimi bi se izplatili dugovi lista, ustrojilo malih posujilnica, konzumna društva itd. Odgovora nema jošte na pismo, koje mu je pisao 13. t. mj.

Prelazi se na glavnu točku o materijalnom stanju odnosno o upravi lista, pozivlje Dr. Laginju i Mandića da o tom izvieste.

Dr. Laginja moli, da ostane tajnom ono, što se bude ob ovom pitanju razpravljalo i zaključivalo. Spominje postanak lista, koji su na početku radili i koji danas rade.

Glede administracije od god 1888 bilo je do tri puta prilično dobro provideno; jednom je vodio Dr. Stanger, pak Gršković, napokon on sam.

Navađa pregled uprave po Spinčiću god. 1890. bio je koncem aprila višak od preko 300 for. i duga isto toliko kanoniku Karabaiću.

God. 1891. bilo je manjka 260 for. i duga za tisak — svega ukupno for. 700. God. 1892. obnašao Spinčić iznos od 900 for.

Zatim čita svoje izvješće od god. 1892. do 1897. God. 1897. nije poznat rezultat. God. 1889. bijaše viška okolo 300 for. Koncem 90. bio je manjak oko 60 for. i god. 1891 okolo 100 for.

God. 1892. pregledao je Spinčić; navađa sav rezultat pregleda do konca decembra 1896.

Mandić čita izvješće o upravi od 1 januara 1897 do 22 augusta 1897. i daje razna razjašnjenja.

Predsjednik otvara razpravu o upravi lista.

Dr. M. Trinajstić misli, da bi se možda ujedno razpravljalo i o prenosu lista.

Zamlić kaže, da bi možda Dr. Laginja mogao dati razjašnjenja i staviti predloge.

Dr. Laginja misli, da bi naš list izlaziti mogao bez manjka, i to uz pogodbu, da se dobavi malenu tiskarnicu za list i druge malene stvari: ali stavlja pitanje, da li bi se urednik preselio na svoju starinu i da mu prijatelji pomognu kod lista i uprave. Glede manjka kaže, da bi se ga moralo pokriti bilo kako. Glede tražbina kaže, da za uprave Stagnerove, da su se nekoji tužili, da su prije platili. Administracija lista nije bila nikada uzorna od svoga početka do danas. Tražbine bi se imalo brisati i početi novu upravu za god 1898. da se prenese tiskaru u Volosko, da se preuredi upravu i da se pokrije manjak ili dug.

Spinčić recapitulira glavne točke i stavlja na razpravu pojedine točke.

Dr. Fabianić govori o tiskari, te kaže da bi sa tiskarom naprtili nove troškove. Mandić odgovara i razjasnjuje pitanje o tiskarni.

Povede se razprava o tom, gdje da se ustroji tiskarnu.

Dr. Stanger govori za tiskarnu u Voloskom.

Dr. D. Trinajstić govori za Pazin.

Dr. N. Fabianić podupire predlog Dra. Stangera.

Govori Mandić za to, da list ostane u Trstu ali se ne kapricira da list mora ostati.

Kozulić govori za Trst, ako se prenese, neka se prenese u Pulu.

Laginja govori za ustrojenje tiskare u Voloskom, da list ostane u Trstu,

da se pokrije manjkovi prije i konačno da se nađe osobe, koje će upravljati tačno listom.

Komorani (?), koji bi ustrojio tiskarnu u Voloskom, morao bi se obavezati, da će na zahtjev stranke ustrojiti tiskarnu — filijalku u Pazinu, kad bi to stranka zahtjevala.

Prihvaćene bijahu četiri tačke, predlozi koje je napisao i pročitao g. predsjednik. Podpisalo se prinose za manjak lista. Odnosnu listinu uzeo je dr. Janežić.

Opatija 23/8. 97.

Mandić, v. r.

K zapisniku klubske sjednice obdržane u Opatiji dne 23. augusta 1897.

Prihvaćena bijaše ova rezolucija:

Hrvatsko-slovenski klub istarskoga sabora ujedno sa pouzdanici stranke odlučuje:

I. Preporuča se prijateljem na Voloskom i u Opatiji da čim prije ustroje u jednom tih dviju mjesta vlastitu tiskaru, pak da se pobrinu s vremenom i o tom, da se bud u Pazinu bud u Puli ustroji bud podružnica te tiskare bud samostojna tiskara poglavito za tiskanje lista stranke »Naša Sloga«.

Vodstvo u tom prepušta se dr. Stangeru.

II. Klubski predsjednik ima umoliti prikladnu osobu u Trstu (dr. Rybařa ili koga drugog), da uz primjerenu odštetu pregleda račune »Naše Sloge«, te shodnim načinom istjera koliko je moguće zaostalog do konca godine 1897., i dade odnosni račun istomu predsjedniku.

III. Prisutni podpisuju prinose, uplative na jedanput ili u obrocih do konca godine 1897., za otplatu dugova »Naše Sloge« i u obće za list, i ovlaštuju gg. mons. Vinka Zamlića, dr. Janežića i Vjekoslava Spinčića, da u istu svrhu sakupe prinose u užem krugu pristaša stranke.

IV. Počam od godine 1898. ima se uprava lista »Naša Sloga« posve odijeliti od uredništva. Klubski predsjednik ima naći zgodnu osobu u Trstu za vođenje uprave lista i utanačiti s njom primjerenu njoj odštetu za odnosni posao, nastojati da dobije sve prinose koji budu unišili za list na račun 1898., već mjeseca decembra 1897. ili još prije; te u obće nadgledati koli posao uprave toli posao uredništva.

Točku pod III ima se zgodnim načinom prijaviti predsjedniku Družbe sv. Ćirila i Metoda, na njegovo umirenje glede tražbine što ju ta Družba ima kod urednika »Naše Sloge«.

Obzirom na sabiranje prinosa za obitelji odsuđenih prilikom događaja za posljednjih izbora u Istri, prima se na znanje priobeećanje dr. Laginje, da je on podastro molbu za sabiranje.

Unesrećenim tučom ili nerodicom ili inače seljakom — a da ne padnu i jače u ruke latinske gospode — pomoći se koliko bude moguće kreditom što bi Bog dao da se stranci otvori sudjelovanjem kneza dr. Bedricha Schwarzenberga.

Koga da se iz pojedinih kotara pozove k sveslovenskom i istarsko-hrvatskom sastanku u Ljubljani u prvoj polovici septembra 1897., o tom nek se predsjednik sporazumi sa pojedini prisutnimi pouzdanici iz pojedinih kotara.

Vjekoslav Spinčić, v. r.

Pogovor

o eventualnom posjetu naših načelnika C. K. namjestniku

Pula 26. I 1898

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Stanger, Kozulić, Kompare, Mandić.

Načelnici: Defar i Sancin.

Župnici: Sloković i Ptašinsky.

Predsjednik kluba pročita pismo g. Sancina, načelnika u Dolini.

Priobćuje sadržaj pisma upravljena na sve saborske drugove i odgovor na isto, zatim posjet namjestniku.

Rasprava o posjetu načelnika.

Dr. Laginja zagovara posjet i stavlja svoje predloge.

1. da ga pozdrave sve naše občine i to ne skupno.
2. da mu se predstavi želje i zahtjeve kao
 - a) gimnazija u Pazinu
 - b) ravnopravnost jezikovnu i
 - c) ukinutje zakona o taksah.

Sancin načelnik izjavlja, da se slaže sa predlozi predgovornika.

Ptasinsky pita što će sve za Kotar Poreč?

Dr. Laginja odgovara, da bi se u ovom Kotaru imali predstaviti prvaci naši (zaštupnici, župani itd.) 2—3 od njih i izraziti želje puka.

Dr. Stanger misli, da bi te zaključke imalo stvoriti obč. zastupstvo. Mandić i dr. odgovaraju, da je bolje, da se to obavi prisidialiter i da se priobći naknadno zastupstvo.

Ovi predlozi bijahu jednoglasno prihvaćeni.

(bez potpisa)

Klubska sjednica 26. 1. 1898

Prisutni kao gori.

Predsjednik priobćuje da je on sa dr Stangerom pozdravio predsjednika Marine-Kasino (?); načelnika, sudca i Kot. glavarstva.

Pozdravilo se nadalje brzojavno vel. Zambića.

DNEVNI RED buduće sjednice:

Prenos sabora i predlog Buble

Predsjednik čita nacrt protuizjave te glede konačno stiliziranja predlaže da se izaberu trojica, koji će se podvrgnuti toj zadaći.

Na predlog Laginje, Kozulić će preuzeti prevod u talijanskom jeziku, da protupredlog dođe odmah ili ti istodobno u pretres.

GLEDE KONFRATERNA

Hoće govoriti Kompare

Glede EZONERA, eventualno Laginja.

Prihvaća se predlog, da se u saboru stavi predlog radi sastava zapisnika saborskih sjednica. Staviti će ga Mandić.

Ispraviti se ima zapisnik I i II sjednice ako budu nepotpune.

To ima izpraviti Mandić.

Staviti predlog glede kredita za vode.

RAZPRAVA o budućem sudu u Dolini saslušalo se zast. Laginju i načelnika Sancina. Ovaj je predao zast. Komparetu prepis zapisnika obč. zastupstva u Dolini, u kojem je davana načelniku i Komparetu punomoć, da uzrade sve što im je moguće u pogledu novoga suda.

(nepotpisan!)

Klubska sjednica

Pula 28/1 1898

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Jenko, Kompare, dr. Trinajstić, Kozulić, Mandić.

Sabrano među članovi:

for. 9 za splitsku mladež, koja priređuje veselicu na korist družbe C. i M.

for. 4.50 za Del. podp. društvo.

PREDSJEDNIK stavlja na raspravu pitanje

Dali se imade prijaviti drž. odvjetništvu fukaru na galeriji prigodom jučerašnje sjednice.

Odlučeno, da se podnese prijavu na temelju §§ 76. i 98 K. z.

Staviti će se prijavu sutra pošto se bude čulo zapisnik sjednice.

PREDSJEDNIK priobćuje, da predsjednik sabora nije hotio primiti molbu udove Buršić jer da je sastavljena hrvatski.

Zaključeno, da idu dvojica članova k predsjedniku i da mu rečenu molbu izruče (Mandić i Kozulić).

Pogovor o zakladi stipendija Pobar.

Jedan iztisak šalje se g. V. Zamliću.

Pogovor o vladinih osnovah predloženih na razpravu saboru.

Odlučeno pitati vlad. zastupnika privatno (Mandić, Kozulić).

Pogovor o II čitanju nekujih zak. osnova. Glasovati za nje (o porezu za osobnu dohodarinu itd.).

Glasovati o promjeni voznog reda za vozove, velocipede itd.

Proučavat izvješće zem. odbora o sanitarnom uređenju pokrajine.
(bez potpisa)

Klubska sjednica

u Puli 29/1 1898.

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Jenko, Kozulić, Mandić, Trinajstić Dinko i Mate.

Predsjednik izvješćuje o posjetu kod namjestnika, da

1. da bi se imalo ići u susret većini da bi se moglo kazati koju rieč hrvatski, a postaviti predloge i inače govoriti talijanski.

2. Spinčić mu predočio izbor tajnika revizora i odbora.

3. Molbu udove Buršić, koju nije hotio primiti predsjednik

4. da ćemo poduzeti prijavu drž. odvjetniku

5. Göes opetovno, da bi se govorilo talijanski

6. Spnčić: sabor česki, moravski, dalmatinski, gorički itd.

7. Göes, da bismo olakšali vladi prenos zem. ureda.

Ostaje se kod zaključaka o prijavi na drž. odvjetnika i prepis Gautschu iste.

Pisati ministru predsjedniku o najnovijih događajih.

Dr. Laginja želi da se razgovorimo o našoj odluci o porabi hrv. i slov. jezika u saboru, eventualno odluku koliko promjenismo. O tom se je razgovaralo, dalo na promišljanje do buduće klubske sjednice u kojoj će se konačno odlučiti.

Spinčić, v. r.
predsjednik

Klubska sjednica

Pula 2/2. 1898.

Prisutni:

Spinčić, Laginja, D. Trinajstić, Kozulić, M. Trinajstić, Mandić.

Pročitan zapisnik zadnje sjednice.

Predsjednik priobćuje, da je bio sa Kozulićem kod Rossetia, da mu jave:

1. da se čuje, da će biti su'ra demonstracija

2. da kane ribari sažgati im efigie jednoga Slavena.

Predsjednik sabora, da smatra občinsku kuću sabornicom, da je govorio Rosseti sa Rizziem, da će i on paziti da se nikomu šta zla nedogodi,

da ne bi se imalo zahtjevati da se izprazne galerije, jer da bi se demonstracije prenesle na ulicu; govorili su o predlogu Bartolia te primjetio Rossetti, da se ovaj predlog razlikuje od prvašnjeg, jer da nema u njoj govora o predlozih i interpelacijah; vlada da će dati svoju izjavu.

Predsjednik priobćuje, da je sastavljena spomenica na ministra predsjednika da ju tumači. Javlja da je zem. odbor vratio molbu učitelja krčkih natrag retentom jer da nije sastavljena u razpravnom jeziku sabora. Spomenica odaslana.

Predsjednik priobćuje prijavu na drž. odvjetništvo, te se ju čita, izpravi i odobri.

Dr. Laginja stavlja formalni predlog na razpravu da li se imademo izlagati daljnim navalama.

2. Predsjednik dozivlje u pamet drugovom podatke o postupanju većine i o izjavah vladinih organa u jezikovnom pitanju.

Predsjednik čita interpelaciju na c. k. vladu u poslu molbe krčkog učiteljstva i u pogledu jezika u saboru.

Odlučeno postaviti tu interpelaciju.

(zapisnik nedovršen i bez potpisa)

Klubska sjednica

Pula 3/2 1898.

Prisutni:

Spinčić, Kozulić, Trinajstić M. i D., Jenko, Stanger i Mandić.

Predsjednik stavlja na raspravu predlog dr. Laginje, da se vladi javi neka posrednje tim, da posreduje među nami i većinom tim, da uvede sazpravni jezik njemački. Predlog taj pada jednoglasno.

Razprava o predlogu Bartolia o razpravnom jeziku u saboru govoriti će dr. Trinajstić o svom predlogu dok mu se ne uzme rieč na temelju eventualnoga zaključka o talijanskom razpravnom jeziku. Ako ne bude poslije zaključka pustio predsjednik govoriti hrvatski, onda će članovi kluba izaći i podastrići spomenicu Njeg. velič.

Predsjednik čita pismo župnika Filipića o pripremah za demonstraciju. (nepotpisan i nedovršen)

Klubska sjednica

Pula 4/2. 98.

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Jenko, Kozulić, Kompare, Stanger, Trinajstić D. i M., Mandić.

Predsjednik stavlja na razpravu pitanje o razpravnom jeziku u saboru. God. 1890. bilo je zaključeno, da bude s naše strane jedino hrvatski jezik sazpravni.

Mandić veli, da bi se imalo ostati kod zaključka i da bi se ga bolje i jasnije formuliralo.

Dr. Laginja predlaže, da bi se obzirom na Bartoliev predlog, stupilo putem vlade sa većinom u nagađanje pod sliedećimi uvjeti:

- a) Interpelacije, predlozi samostalni a i oni tečajem razprave podnešeni u hrvatskom ili slovenskom jeziku, moraju u saboru biti pročitani u originalu u kojem su učinjeni.
- b) Svaki zastupnik ima nebunjeno pravo govoriti u saboru u jeziku svojega naroda.

Tom dodaje Jenko

1. Vlada zajamči i nadalje stenografa.

2. Svi pisani ili tiskani predlozi zem. odbora i saborskih odbora moraju biti postavljeni također u hrv. ili slov. jeziku. Vladine predloge imade se razdeliti nepromjenjene.

3. Predsjedništvo mora ozbiljno i strogo brinuti se, da će se razpravljati pristojno i da slušateljstvo neće dalje uznemiravati.
4. Predsjedništvo mora primati podneske od stranaka izvan sabora podnesene sastavljene hrvatski ili slovenski.

Nakon svestrane i dugotrajne razprave zaključeno je, da se izabere odbor od trojice članova i to Spinčić, Stanger i Kozulić, koji će formulirati predloge koji bi (se) eventualno stavili naši punomoćnici namjestniku.

Dr. Laginja javlja, da je Gabršček nakanio staviti tiskarnu u Puli pak pita:

- a) da li bi se Klub zauzeo za to kad namjestništva da on dobije koncesiju
- b) da ju dobije upravo u Puli
- c) da li se kani prenesti list
- d) da bi se koncesiju eventualno pitalo za Pazin kad bi i list tamo prenesen bio.

Ob ovom neka se razmišlja te će se u jednoj budućih sjednica o tome razpravljati i zaključivati.

Predsjednik stavlja na razpravu pitanje o carskom jubileju t. j. o predlozih zem. odbora u tu svrhu stavljenih. On misli

- a) adresu na Njeg. Velič.
- b) ovršivanje drž. temelj. zakona i
- c) poboljšanje materijalnoga stanja.

O tome će se razpravljati.

Dr. D. Trinajstić predlaže pismenu čestitku Strossmajeru prigodom današnje navršene njegove 83 godišnjice.

Spinčić, v. r.
predsjednik

Klubska sjednica

8/2 1898

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Kozulić, Trinajstić M. i D., Stanger, Mandić.

Pogovor o dnevnom redu sutrašnje sjednice:

O diobi Pomjana će govoriti Mandić.

O pitanju za potporu za uređenje potoka u Baški govorit će Kozulić.

O predlogu Bartolia — Staviti će protupredlog sa obrazloženjem dr M. Trinajstić.

Kod predloga o diobi občine Pazin staviti će protupredlog dr M. Trinajstić.

Tečajem rasprave staviti će predloge dr D. Trinajstić i Mandić.

Ako bi predsjednik zabranio govoriti članovom manjine pozivom na novostvoreni zaključak većine o razpravnom jeziku, tada će članovi našega Kluba izaći.

Spinčić priobćuje zaključke slovenskih đaka na sveučilištu u Gracu.

Postaviti će se interpelaciju na ces. kr. vladu u smislu zaključaka.
(apisnik bez potpisa)

Klubska sjednica

Pula dne 9/2 1898

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Stanger, Kozulić, Trinajstić M. i D., Mandić.

Pogovor o sutrašnjem dnevnom redu.

1. Kod I točke govori Kozulić (nastavak današnje).
2. O diobi Pazina govoriti će D. Trinajstić.

Predlog će postaviti Mandić kod ovoga predmeta.

3. Razpravni jezik — govoriti će proti M. Mandić.
4. O cesarskom jubileju — staviti će predlog dr. Stanger.
 - a) podastrietu adresu odanosti i molbu za provedenje ravnopravnosti.
 - b) izdati iz pokrajinske blagajne 50.000 for. za ceste i vodogradnje
 - c) neka se izabere za provedenje točke a) posebni odbor sastojeći iz saborske većine i manjine, a za točku b) isti odbor neka se posvjetuje, koje ceste i vode bi se imalo graditi.

Druga Kompareta pozvalo se dne 8. t. mj. i drugi put, pošto je na prvi poziv od 7. t. mj. odgovorio, da absolutno već u sabor doći neće. Na drugi poziv nije do sada odgovorio.

(zapisnik bez potpisa)

Klubska sjednica

Pula 10/2 1898

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Stanger, D. Trinajstić, M. Trinajstić, Kozulić.

Pogovor o tom, što će se dalje raditi i to nakon današnjeg zaključka većine o razpravnom jeziku.

Nakon podulje svestrane razprave zaključeno bijaše:

1. da se u sabor neide;
2. da se spomenicu podnese
 - a) Goësu i b) Gautschu i to prvomu potanku spomenicu a drugom prijavu da se je prvomu poslalo podrobnu spomenicu.
3. ovdje ostaju nekoji članovi kluba za svaku eventualnost
4. Goësu poslati prepis nameravanog predloga za proslavu jubileja Njeg. Velič. pridržavajuć si pravo u svoje vrieme svoju dužnost napram Njeg. Velič.
5. Glede čestitke sv. oca odlučiti će se pošto bude većina naš predlog razpravila.
6. Dinko ima sastaviti molbu proti dielitbi občine Pazin i dati ju podpisati.
7. Mandić pisati Komparetu da sastavi ovakvu molbu i da pridade podpisati.

(zapisnik bez potpisa)

Klubska sjednica

Pula 22/2 1898

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Stanger, Jenko, Trinajstić M. i D., Kompare i Mandić.

Laginja čita interpelaciju na vladu u pogledu utjerivanja poreza u Vodnjanskom sudbenom Kotaru. Staviti će se sutra.

Razprava o sutrašnjem dnevnom redu:

- a) Izvješće u poslu gradnje željeznice Trst — Poreč. Laginja obrazlaže predlog, da se sa poznatih razloga izruči čitavo pitanje o gradnji željeznice posebnoj Komisiji. Prima se jednoglasno. Govoriti će dr. Laginja i staviti odnosni predlog.
- b) Govoriti će se proti proračunu Zem. Kredi'noga zavoda.
- c) Kod tač. III dnevna reda (o predlogu zem. odbora glede tumačenja izb. reda za veleposjed) govoriti će Jenko.

(zapisnik bez potpisa)

Klubska sjednica

Pula 24/2 1898

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Stanger, Kompare, D. Trinajstić, Kozulić, Jenko, Mandić.
Pogovor o budućem dnevnom redu

- a) govoriti će Jenko kod rezolucije o tumačenju izbornoga reda za veleposjed.
- b) Izvješće zem. škol. nadzornika
- c) Postaviti rezoluciju da se obnovi istragu u poslu Kožula tim da budu saslušani i slovenski i hrvatski đaci.
- d) da se povede stroga disciplinarna istraga proti ravnatelju Markelju radi njegova pristrana postupanja sa slavenskim đaci u proljeću god. 1897. i za ovaj u poslu Kožula i u obće za njegovo djelovanje.
(zapisnik bez potpisa)

Klubska sjednica

Pula 25/2 1898

Prisutni: svih devet

Pogovor o sutrašnjem dnevnom redu:

1. govoriti će generalno Kompare.
2. govoriti će eventualno i drugi.
Za izbor zamjenika zem. prisjednika odluči se:
 1. predsjednik Kluba dati će izjavu, da očekujemo da će Chersich dati ostavku.
 2. da se bira zamjenikom dr. M. Trinajstića. Dr. Laginja javlja, da mora u jutro u Vodnjan. Glede sutrašnjega dnevnog reda (što smo ga međutim primili):
 1. za točku 1. glasovati će dr. M. Trinajstić kao član zem. kult. vieća — ostali neće.
 2. za točku 2 da ako prima naš dodatak (glede imenovanja 2 tajnika).
 3. za 3. (tri) glasovati (o zem. agrarnom zavodu)
 4. o reorganizaciji vinograda zaključeno glasovati za.
 5. o zemaljskom proračunu govoriti će dr. Stanger u generalnoj razpravi a glasovati svi proti.
 6. Da se čestita sv. otcu u ime Kluba.
 7. Nakon govora dr. Stangera o proračunu izajde se iz sabora.
 8. Predsjednik priobćuje pismo — zahvalno župnika Stefanuttia.
 9. Da se pošalje Göesu, da predloži Gau'schu spomenicu glede razpravnog jezika u saboru obzirom na interpelaciju Jenkovu od god. 1892. i odgovor vladin od god. 1894. i cesarsku odluku od 28/6. 1872 na Kranjski zem. sabor.
 10. Čestitku Knezu — biskupu Jegl'ću podnesti će predsjednik kluba.
(zapisnik bez potpisa)

Klubska sjednica

Pula 26/2 1898

Stavlja se na razpravu pitanje kako bi se izbjeglo biljegovini kod izdavanja »Naše Sloge«.

Jedni su zato, da se izdaju dva lista i to svaki po tri puta na mjesec.

Drugi misle, da bi pretplatnici »Sloge« one četvrtke koje ne bi izašla, dobili u zamjenu hrvatski prilog »Edinosti«.

Ovo pitanje, prepušta se na rešidbu gg. Spinčiću i D. Trinajstiću kad dođu prvom zgodom u Trst i to sporazumno sa tamošnjimi prijateljima.
(zapisnik bez potpisa)

Klubski sastanak 21/9. 98. u Trstu

Prisutni:

Spinčić, Laginja, Jenko, Mandić, Stanger, Trinajstić Dinko i Mate i Vinko Zamlić.

Spinčić kao predsjednik otvara sjednicu i želi, da se pogovorimo prije svega:

I. O POLITIČKOM POLOŽAJU

osobitim obzirom na nagodbu Austro-Ugarsku i na stanje naroda hrvatskoga i slovenskoga, imenito u Primorju.

Dr. Stanger savjetuje da bi se upitalo vladu što misli s nami.

Razni mu odgovaraju da bi se moglo vladu pitati i ona odgovoriti i ona obećati, ali da njoj nije što vjerovati.

Mandić izrazuje mnjenje polit. prijatelja iz Trsta (kao Nabergoj Go-riup) u smislu, da smo žrtvovani i to žrtvovani Italiji, te da se nedamo upreći uz vladu, da rađe izstupimo iz Kluba ako nebude dobrih jamstva, da će se promjeniti.

Dr. Laginja kaže, da nam ne koristi pitati vladu jer će nam ona reći, da je sad glavno pitanje česko, i da valja sada to riješiti, a drugo, da će slijediti. Spominje nadalje, da smo iztakli naše nevolje u govorih, interpelacijah, javno, privatno kod raznih ministarstva, ministara i njihovih činovnika, a da se je obično dogodilo protivno od onoga, što smo mi želili i u najmanjih pitanjih.

Prije nekoliko godina išli smo u deputaciju i izručili smo spomenicu samom kralju, u kojoj smo izrazili naše nevolje i želje, poglavito u gospodarsvenom obziru. Bili smo liepo primljeni, čitao nam je odgovor, iz čega se vidi, da je stvar kao ozbiljnu uzeo, obećao je dati nalog, da se doskoči nevoljama i ako ga je dao, al uspjeha se nevidi.

Mi smo stalno žrtva izvanjske politike, trojnoga saveza. Tajni ugovor s Italijom stalno glasi tako, da se neima Talijanom u ničem povriediti; oni mogu sve kod nas u Istri i Primorju, pa i u samoj Dalmaciji im se popušta. Sad se ima riješiti bosansko-hercegovačko pitanje, misli se valjda pokloniti kao dar Njeg. Velić. prigodom 50-godišnjice Njegove Bosnu i Hercegovinu, a dok se to nerieši stalno neće biti kod nas bolje.

Položaj Spnčićev i moj je grozan. Kad bismo htjeli povući konsekvencije, mi bismo morali položiti svoje mandate; toga ali nesmjemo, da nemetnemo na kušnju narod. Nebi nam ostalo drugo, nego dati izjavu u Klubu i u parlamentu, da mi cieli sistem smatramo za nas pogubnim, pak da ćemo glasovati proti vladi i njezinim predlogom. To bismo imali načiniti sporazumno barem sa pravaši iz Dalmacije i bar s nekojimi Slovenci kao što su n. pr. Dr. Krek, Dr. Žitnik. To opet imalo bi tu zlu stranu, da bi Talijani u tom slučaju stupili u većinu, gdje bi se našlo sa ionako prijaznimi njimi narodnjaci iz Dalmacije. Ako neizstupimo, onda nebi ostalo druge, nego, da se držimo pasivno.

Dr. D. Trinajstić bio bi za to, da se izjavimo proti sistemu pa makar i stupili Talijani u većinu, jer gore nego li nam je, nebi nam moglo biti.

Na to se nadoveza raznih primjera o upravi u Primorju.

N. pr.

Za vrijeme izbora izbornika V. Kurije u Lošinj bio je dan nalog oružnikom, da se postupa strogo proti Hrvatom a obzirom proti Talijanom.

Jedan oružnik izjavio je pred M. Mandićem i dvojicom bivših oruž. stražmeštara, da bijaše prisiljen krivo svjedočiti kod suda u prilog oruž. stražmeštra Teicherla proti našim seljakom imenito proti Veleniku, odsuđenom na 10. mjes. zatvor radi događaja u vrijeme izbora za zastupnika gd. 1897.

Svojedobno bila je tajno ugovorena talja for. 3000 na glavu Dra Laginje. Uslijed odnosne interpelacije dalo se je stvar istraživati, ali su napokon svi spisi o tomu izčeznuli.

Za vrijeme izbora bilo je došlo do nekakva okršaja između Talijana i Hrvata jedne večeri u Puli. Naših bilo je radi toga okršaja osuđeno i na 10. mjese i na godinu dana premda se nikomu od protivnika ništa dogodilo nije. Usuprot bio je od naših proboden jedan Dalmatinac, za zločinca se znade, a ipak se njemu ni drugomu ništa dogodilo.

Neki talijanski državljani Zandegiacomo u Pazinu počinja svakojakih nepodobština; bio je češće kažnjen. Obć. zastupstvo izreklo je izgon i dalo to na kot. glavarstvo. Kod ovoga ležali su spisi 9 mjeseci (Sve dotle, dok je tamo bio komesarom poznati izborni komesar iz Labina koji je imao odnošaja sa sestrom onoga Zandegiacomo). Poslije njegova odlaska je Kot. glavarstvo uništilo zaključak obć. glavarstva o izgonu. Obć. glavarstvo podneslo je utok na namjesništvo, koj nije ni tada riešen, tako Zandegiacomo može činiti i nadalje što hoće.

Neki Segon rođen iz Trinjanštine, bio je izagnan po c. k. kot. glavarstvu u Poreču iz Foškula t. j. iz obć. Poreča. Naglo se ga je zatvorilo nije mu se dalo nit prilike da učini zakonom mu dozvoljeni utok, već se ga je odpratilo iz obćine. Dokazalo mu se nije nikakva krivnja nego se je htjelo samo činiti neprilika ženi zatvorenoga Lavešata, kod kojega je služio.

Ova dva zadnja primjera prispodobi sa postupkom sa Drom Krstićem i sa Franom Savoia u kotaru Voloskom.

Sa našim obćinama postupa se sa svom strogošću dočim se nepoduzimlje ništa pro i talijanskim ili talijanaškim makar su u najvećem neredu, kao što je plominska, gdje nema računa 7 godina.

Niti na gospod. polju nećine za nas ništa.

Ni za školstvo nemare oni, koji bi morali. Goës je n. pr. rekao, da se još ne može hrvat. gimnazije ustrojiti pošto nema ni profesora ni knjiga; slovenske profesore da se nemože upotrebiti.

U Zabrežnih čekaju već 8 godina na pučku školu; u Novakovih Motovnskih već 4 god. Sličnih primjera je i drugdje.

Postupak kod sudova je takav, da je narod već posve demoralizovan; odsuda radi demonstracija radi tabla — naših; kako su naše sudili radi izgreda izbornih u Poreču, Rovinju i Trstu; odsuda demonstiranata proti demonstrantom; razprava proti Martinolichu; razprava proti demonstrantom u Trstu u vrieme konferencijah otca Pavišića; Krstić bio je riešen u II. molbi, također u slučaju, da se je dokazalo, da je nasilno pobjegao sa vozom i konjem što su sudbeni odaslanici službeno htjeli odvesti.

Uvele se školske takse samo da se zapreči ustanovljivanje novih hrvat. i slov. pučkih škola.

Veli se, da smo napredovali u zadnjih 15—20 godina, što smo i gdje smo, sve se je dogodilo proti vladinim organom i proti vladajućoj klizi. Uostalom oni koji vele, da smo napredovali, neznaju koliko se je potalijaniilo naših krajeva. Kako se je pomnožio broj Talijana protivnih monarhiji, a neznaju ni to, kakova bijaše Istra god. 1848. i kakova je danas.

Drugih primjera imade na posebnom prilogu i nisu ni iz daleka posve izcrpljeni.

Poslije svega toga odlučilo se je:

1. Iznieti naše nevolje u Klubu i zahtjevati, da se promjeni nepodnosivo stanje, da se u obće promjeni sistem vladanja;
2. Ako se nebi promjenilo i to bezodvlačno onda biti proti vladi, proti nagodbi, i proti svemu, što predlaže, eventualno iz Kluba iztupiti, odnosno iz većine.)
3. Kratko ponoviti prije postavljene interpelacije i postaviti druge.

Među zahtjevi — mnogimi — koje valja postaviti, jest:

- a) da se zahtjeva amnestiju za sve za vrijeme izbora odsuđene
- b) novela za ukonutje školskih taksa, koju ima vlada podnesti zem. saboru na razpravu.

II. ADRESA NA NJEG. VELIČANSTVO

Poslije dulje razprave odlučuje se:

1. da bi skupština stranke prava na Sušaku 15. oktobra, imala sastaviti adresu na kralja prigodom njegovog jubileja za ujedinjenje svih hrvatskih zemalja, odnosno i slovenskih, te onda nastojati, da se ta adresa poprimi od neodvisne stranke u banovini, po mogućnosti i od stranaka u Dalmaciji; svakako pako nastojati, da ju potpišu svi zastupnici pravaški i neodvisni Hrvatske-Slavonije kao i oni iz Dalmacije, po mogućnosti također svietovni velikaši. To stoga, jer se Hrvatska i Slavonija smatraju jezgrom i stoga jer se Hrvatska i Slavonija smatraju jezgrom i stoga jer je Dalmacija i po najnovijih ustanova celokupni dio Hrvatske. Mi iz Istre nebismo imali potpisati te adrese niti doći na skupštinu stoga, što narod u Istri nije još zrio za tu ideju, pak bi ga i oblasti i narodni protivnici nam lahko nahuckali.

Nemožemo to ponekle niti radi dosadanjega našega postupka u car. vieću. Stih razloga nebismo imali ići niti na skupštinu, već ako budemo pozvani istu pozdraviti pismeno ili brzojavno.

2. Mi iz Istre bismo imali zajedno sa slovenskimi zastupnici podastrieti posebnu adresu, u kojoj bi naglasili:

Naše nevolje i izrazili uvjerenje, da bi te nevolje jedino onda prestale, kad bi se ujedinile sve zemlje, u kojih stanuju Hrvati i Slovenci. Da pak — ako to nije moguće lahko doseći, ako je to sa prevelikimi poteškoćami spojeno, prepuštamo stvar uviđavnosti Njeg. Velič. i molimo ga, da ujedini bar u jedno upravno tjelo Istru, i sve zemlje ili prediele, u kojih stanuju Slovenci.

U toj adresi bi se moglo pozvati na izbor kralja Ferdinanda 1527. i na njegovo tadanje obećanje, na pragm. sankciju kao i na Napoleonovu Iliriju i još danas u porabi stojeći kraljevstvo Ilirije.

Spinčić i Laginja imadu raditi kod zastupnika u Beču, da bude ovakva adresa prihvaćena i zamoliti Hribara, da se i on za to zauzme. (Spinčić ima obav. es. iti o tom bar. Rukavinu ili Dra. Ružića).

III. »NAŠA SLOGA«.

1. Prima se na znanje, da sad vodi knjige uprave i opet drug Mandić i da je financ. stanje dosta povoljno.

Spinčić zajedno sa Mandićem imadu pregledati sve odgovore na poziv za uplatu zaostalih dugova, te odlučiti u pojedinih slučajih za djelomični ili posvemašnji oprost, za brisanje, za tuženje i u obće uređenje predplatnika i predbrojnika (Laginja navada: Luku Medvedića iz Klana i nekoga Škobra iz Pule kao primjer onih, koji su se tužili, da su pozvani za uplatu, a da su već uplatiti — Spinčić navada kao takav primjer Vinka Zamlića).

2. Obzirom na prenos lista u Pulu veli Dr. Laginja, da bi se to imalo izvesti buduće godine i to s razloga:

- a) da se u Trstu nemože pravo urediti uprava i da neima ljudi koji bi je vodili;
- b) da su se u Trstu Slovenci osovili na svoje noge, da netrebaju nas, poglavito ni druga Mandića;
- d) da će doći pokrajinska uprava u Pulu.

Jenko još dodaje, da je tisak Dolenca slab.

Dr. Mate Trinajstić, da bi se u Puli više u doticaju sa narodom bilo pošto, da Hrvatstvo gravitira u taj grad.

Mandić veli, da je Dr. D. Vitezić kano i drug Kompare proti prenosu i to s uzroka, što imadu urednici u Trstu širi vidokrug, što bi se pretrgao vez sa Slovenci i što bi bili zapušteni Slovenci Koparskoga kotara. Nadalje veli,

da bi se uprava mogla urediti i u Trstu i da bi i tamo mogao biti bolji tisak i papir u tiskari »Edinosti«. Veli također, da se on nebi imao u mnogih prilikah u Puli s kim posavjetovati, osim sa Drom Laginjom, koji pak je često iz Pule odsutan.

Svi su za to, da bi se list imao prenesti u Pulu onda, kad bi se pokrajinski uredi prenesli tamo. Obzirom pako na to, da još nisu prenešeni, i da bi prenos lista mogao koliko toliko prejudicirati prenosu onih ureda u Pulu i obzirom na to, da nismo sakupljeni svi, odlučuje se, da se konačno o tom prepusti za drugu zgodu. To se odlučuje sa svimi glasovi proti onomu Dra Laginje.

Drugu Mandiću se preporuča, da redovito vodi upravu, da redovito prima u listu uplate, te da stupi u dogovor sa Dr. Gregorinom u svrhu, da se »Naša Sloga« počme što prije tiskati u novoj tiskari »Edinosti«.

IV. JEZIK U CRKVI:

Pročitav pismo dr. Fr. Volarića o dekretu sv. rimske kongregacije obreda, izražuje se obćenito mnjenje, da je taj dekret nepovoljan za naš narod s toga, što se nedaje povlastica narodu slovenskomu, kao što su to sv. pape davali, nego da se ga daje pojedini m župam. Nepovoljnim se ga smatra i stoga, što se je bojati, da će se gdjegod, gdje se započne glagoljicom mjesto dosadanjim narodnim jezikom uznemiriti narod, koji će reći, da se tim avada starovjerstvo.

Žale svi što nema Dra Volarića, koji bi bio mogao prikazati čoslovno dekret i uputiti kako bi se imalo postupati u obće ili u pojedinih slučajih, da se spasi, što se spasiti dade.

Pošto bi se moglo reći kao što se je reklo, da se svietovne korporacije neimaju miješati u crkvene stvari, izražuje se mnjenje, da uzmu stvar u ruke veleč. gg. svećen'ci, te da se pozove druga Jos. Kompareta, kao župnika dekana, da on, koji i tako kani sazvati svećenike slavenske biskupije tršćanske, porečke i krčke radi međusobne organizacije, uzme i u toj stvari inicijativu i to čim prije.

V. ŠKOLSKE TAKSE:

Uzev na znanje okružnicu zem. odbora za Istru od 31/8. 1898. br. 6077. razabrav, da su već lani obć. zastupstva u Buzetu i na Voloskom uvrstila u svoj proračun tangentu škol. taksa jednaku u razhodu i prihodu, a da nije ni jedno ni drugo glavarstvo tjeralo škol taksa, uzev do neugodnoga znanja, da su dosadanje molbe obćina razne c. k. oblasti ostale bezuspješne, jer da upravne oblasti nemogu učiniti ništa proti volji većine sabora, odlučuje se:

1. Nek naša obć. zastupstva postave odnosnu tangentu u proračun, u razhod i prihod, ali da nijedno netjera (pogibelj je, da će zem. odbor sporazumno sa vladom zaplieni prihode obćinske gdje ih bude).
2. Da se čini pritisak na vladu, da predloži saboru istarskom zakonsku novelu, kojom bi se šk. takse ukinule, i da vlada sama, mjesto dosadanjih 30.000 daje n. pr. 60.000 for. u svrhe pučkih škola u našoj pokrajini.

VI. O PRENOSU ZEM. UREDA U PULU

nemamo mi ništa poduzimati

VII. GLEDE »NAŠE STRAŽE«

ima se pitati osnovateljni odbor tiskana pravila.

VIII. Spinčić preporuča listove »Der Süden« i »Information«.

Mandić, v. r.

Spinčić, v. r.

Sastanak kluba

u Kastvu dne 12/2. 1889.

Prisutni:

Spinčić, Dr. Stanger, Jenko, Dr. D. Trinajstić, Kozulić i Mandić
(Gosti: načelnik Jelušić, V. Tomičić, Dr. Pošćić).

Spinčić pozdravlja i izpričava odsutnoga Dr. M. Trinajstića, te Josipa Kompareta i dr. Laginju.

- Ad I. Izvješćuje o položaju u Beču. Poljaci (Bilinsky) bili su mnjenja, da da se uzdrži parlament. U parlamentarnoj komisiji radili ovi na to, da se izmire. Česi sa Nemcima polazeć sa gledišta kao da Česi neće izmirenje. Tuj se je izpostavilo, da izmirenju nisu krivi Česi. Nadalje izvješćuje o sjednici parlamentarne komisije sa grofom Thunom.
Na pojedina pitanja o položaju odgovara predsjednik.
- Ad II. Glede gimnazije u Pazinu izvješćuje predsjednik obširno; gimnazija će se otvoriti početkom buduće školske god. Predlaže, da se ide u poslu gimnazije na namjestništvo, gdje sada leže odnosni spisi. Kao deputacija imali bi ici drugovi Dr. Stanger i predsjednik.
- Ad III. O zemaljskom saboru. Predsjednik izvješćuje, da je vlada mnjenja, da se sazove sabor u Poreču, jer da bi Talijani laglje glasovali za zak. osnovu o prenosu sabora i zem. odbora. Svi prisutni izjavljuju se proti Poreču. Odlučeno, da ista deputacija govori u Trstu proti sazova sabora u Poreču. Ta deputacija imala bi ici čim prije u Trst i ako bude trebalo čak i u Beč. Nek se o tom radi da 10 štip. ustanovljenih god. 1875. za đake Pazinske gimnazije, bude opet dijeljeno učenicom te gimnazije.
- Ad IV. Pogovor o predstojećih izborih u Zminju. Tajnik od tamo piše, da će trebati tamo malenu podporu. Talijani da će tamo u borbu. Tamo će dr. D. Trinajstić i dat će se zahtjevanih 30 for.
- Ad V. Izbor o Pamjanu i Mareziga. Glede sastanka u Šmarju zaključeno, da će pisati predsjednik Dru Laginji i Dr. M. Trinajstiću kao tamošnjim zastupnikom da idu tamo.
- Ad VIII. Spinčić izvješćuje nadalje o upravi »Naše Sloge«. Odnosni izvještaj prima se na znanje, i odobrava se pripremljene mjere početkom januara 1899.
- Ad VI. Glede biede na otoku Krku i drugud. Kod ministarstva unut. poslova reklo se, da su odnosne svote već porazdieljene zem. vladi. Nek občine uprave molbe na namjestništvo i na zem. odbor; i nek spomenuta deputacija i o tom kod namjestnika govori.
- Ad VII. 1. Nek se radi za učiteljski pripremljeni tečaj za Buzet, pošto će Pazin imati gimnaziju.
2. U zgodi morat će se na to raditi, da se ustroji pripremljeni tečaj za ženske, ako jih neće s muškim.
3. O prenosu učiteljstva iz Kopra — govorit ćemo još i odlučit.
4. O razdieljenju zem. šk. vieća — „ „ „
- Ad IX. O namjeravanoj kupnji tiskare Gabrščekove u Puli — prima se na znanje.
Osim o tih točkah, potaknutih po predsjedniku, govorilo se je i odlučilo:

- X. da drug Jos. Kompare ne ma položiti mandat; Pisao sam mu 16/2.
- XI. da bude kandidatom za zem. odbor u skupini gradova Pazin-Labin i Plomin Dr. Š. Kurelić.
- XII. Zamoliti ravnateljstvo Družbe, da koliko je moguće podupre ustanovljenje škole na Livadah. U ostalom nek tamošnji obćinari gledaju da dobiju obćinu, pa će se onda i školu ustanoviti moći. Glede tih izbora pak oprtaljskih veli M. Mandić, da bi naši sada dobili al da se izbori neće obaviti, dok nebude riešena pritužba zem. odbora proti razpustu zastupstva; i da još nisu riešene pritužbe glede imenovanja počasnih građana.

Govorilo se je i o Plominskoj obćini, gdje da je teško što raditi dok je živ Tonetti »Fiorin«, jer su kod njega skoro svi obćinari zaduženi; i gdje da bi bila nuždna hrvatska škola.

Pozdrav kluba matice stranke prava prima se do ugodnoga znanja.
Kastav dne 12. februara 1899.

Vjekoslav Spinčić, v. r.
predsjednik

Zapisnik

o klubski seji na Voloskom
dne 8. marca 1899.

N a v z o ĉ i :

Spinčić, Dr. M. Trinajstić, Dr. D. Trinajstić, Jenko, dr. Stanger.

I. Dr. Stanger bil je pozvan k namestniku k razgovoru o sklicanju deželne zbor. Vsled onega razgovora bila je sklicana današnja seja.

Sklene se:

Hrvatski in slovenski poslanci ne morejo iti v deželni zbor, ako se isti skliče u Poreč.

To ima javiti Dr. Stanger namestniku.

Ob enem prečita in odobri se obširna spomenica v stvari, katera naj se jutri otpošlje ministerskemu predsedniku. To podpišeta v imenu vsih dr Stanger i Spinčić.

II. Dr. D. Trinajstić poroča s predstojeći deželnozborski volitvi v mestni skupini Pazin. Upanje je, da bi morebiti prodrli svojim kandidatom. Dr. Stanger ima preporučiti namjestniku da budu činovnici nepristrani.

Jenko, v. r.

zapisničar

Spinčić, v. r.

predsjednik

Naknadno smo se sporazumili nas petorica, da vratimo pisma, koja bi došla iz Poreča od predsjedništva sabora ili zem. odbora, i koja bi bila talijanska, kad bi već znali, da se sabor saziva u Poreč. »Neprimamo jer nije pisano u jeziku mojih izbornika i mojem«. Tako bi imao napisati na odnosni dopis — onaj koji bi slučajno pismo otvorio. To bi se porabilo, kao da se nije poziva primilo, kad bi nas htjeli lišiti mandata. (Ovo sam javio 14/3 M. Mandiću na znanje i ravnanje i molio ga da kao tajnik javi Dr. Laginji i Josipu Komparetu. Isto to pisao Š. K. Kozuliću 17/3. 99.)

(Dodatak je napisan Spinčićevom rukom, nap. V. B.)

* Spinčić je 20. III 1899. iz Opatije obavijestio članove kluba o tome da je Stanger obaviješten od namjesnika da će se sabor sazvati u Kopar. Smatra da moraju prisustvovati i ujedno saziva sjednicu za 14. april 1899. u Trstu u hotelu »Europa«.

Sastanak

zem. zastupnika

Trst 14/4. 99.

Prisutni:

Spinčić, Stanger, Laginja, Kompare, M. i D. Trinajstić i Mandić.

Dr. Stanger izvešćuje o pogovoru sa namjestnikom.

- a) Pazinska gimnazija u saboru vlada braniti istu (?)
- b) Osnova za prenos
- c) Zem. odbor predložiti će osnovu za dignutje škol. taksa.

Campitelli da mu je obećao, da će nastojati, da bira manjinu bar u odbor za prenos, a za ostale odbore ne može ništa obećati.

Dr. Laginja stavlja pitanje da li se ide u sabor te se izjavlja ponekle proti tomu, da se ide.

Zaključeno nakon podulje i svestrane razprave da se na sabor ide. Odputovati će se u 7 3/4. Proti polazku u sabor bio je odlučno samo Jenko, dočim se je konačno i Laginja izjavio da se ide izprosiv pak za se, da neide nekoliko dana u sabor. Ako bi vidili da se sablazni Poreča i Pule, bilo izvan sabora bilo u saboru ponavljaju, onda imamo svako doba zgodu da se dogovorimo što nam je raditi.

(Opazka: Istoga dana obdržavala se je sjednica dioničara tiskare u Puli. Odnosni zapisnik vodio je g Lacko Križ, uzeo ga je član odbora tiskare, i ima se čuvati u Puli.)

Mandić, v. r.
tajnik

Vjekoslav Spinčić, v. r.
predsjednik

Klubska sjednica

Kopar 18/4. 99.

Prisutni:

Spinčić, Dr. D. Trinajstić, Kozulić, Kompare, Jenko i Mandić.

Predsjednik otvara sjednicu i želi:

- a) da pogovorimo o današnjih događajih u saboru i
- b) o budućem našem radu.

Predsjednik misli, da bismo se sastali prije buduće sab. sjednice. On drži, da bismo se imali sastati u petak u Trstu. Prima se.

Predsjednik pita, da li bi se stavio upit na c. k. vladu radi prošlogodišnjeg izvješća vlade u saboru. Prima se i stavili će on interpelaciju.

Predsjednik pita, što da se učini u pogledu izгона Dra Krstića iz občine Kastav? Ostavlja se rieštbu in suspenso.

Predsjednik izvješćuje o postupanju c. k. kotarskoga poglavarstva u Voloskom. Zaključeno staviti interpelaciju u saboru. Dodati o prolitju vina Andreicicha, da se istraživalo pa ipak ništa učinilo. Staviti će ju Mandić.

Glede pošte u Zametu, koju hoće protivnici uništiti, zaključeno intervenirati kod ravnatelja u Trstu.

Glede kapelanije u sv. Križu (podpora občine Kastav) govoriti će predsjednik privatno sa odbornici zem. odbora.

Bili se interpeliralo zem. odbor ili predsjednik radi novaca, koje je zem. odbor poslao na občine u zatvorenih pismih na pojedine župane? Zaključeno pitati putem interpelacije za razlog zem. kapetana.

Glede poplave u Lisu i Klani staviti prešni predlog ujedno i za občinu Pazin (predlog za vladu).

Glede Pomjansčine staviti interpelaciju na c. k. vladu (staviti Mandić).

Mandić, v. r.

Klubska sjednica

Trst 21/4. 99.

Prisutni :

Spinčić, Kompare, Kozulić, Dr. Trinajstić i Mandić i kao gost Dr. Rojc iz Gorice.

Predsjednik otvara sjednicu, pozdravlja gosta te priobćuje, da je pisao Dr. Gregorčiću nebi li koga simo poslao, da se porazgovorimo o položaju, koji je jednak ovdje i u Trstu i u Gorici.

Glavni predmet razprave, da li se ima još ići u sabor u Kopru? Predsjednik ponovi sve ono što se je dogodilo u dvih prošlih sjednicah. Pripovieda, da se govori, da će u buduću sjednicu Paulani.

Dr. Rojc — pozvan od predsjednika — zahvaljuje se na pozivu, pozdravlja u ime Dr. Gregorčića i u ime grofa Al. Coronini-a. Govornik obrazlaže na široko položaj u obće i napore u Goričkoj. Misli da se neima ići u zem. sabor. Isto kako neće ni oni u Gorici. Upozoriti valja osrednju vladu na nesnosno stanje. Na to valja da bude upozorena i dinastija.

Otvara se razprava, što nam je činiti glede predloga ili želje g. Dr. Rojca i drugova. Govore svi prisutni, nekoji za to, da se više neide u sabor, drugi, da se jošte jednom kuša sreću. Pročita se pisma odsutnih drugova Dr. Stangera, Laginje i Jenka, koji su za to da se neide i pismo Dr. D. Trinajstića, koji piše, da se priključuje većini.

Predsjednik daje predlog na glasovanje.

Glasuju za to, da se neide više u sabor: Kompare, Dr. M. Trinajstić i Spinčić. Uz ove su drugovi Jenko, Laginja, Dr. Stanger i Dr. D. Trinajstić. Glasuju za to da se još jednom kuša u saboru sreća Kozulić i Mandić.

Nastavak istoga dana po podne

Prisutni kao i gore osim Dr. Rojca, kao gost Dr. Rybař.

Zaključeno:

1. obavijestiti ministra predsjednika o današnjem zaključku.
2. Sazvati za ponedjeljak klusku sjednicu, te k istoj pozvati zastupnike Slovenske iz Gorice i tršćanske okolice i to u 10 sati u jutro. Del. pod. društvo. (?)
3. Sastaviti spomenicu za ministra predsjednika.
4. Sastaviti proglas za izbornike.

Mandić, v. r.

Spinčić, v. r.

Klubska sjednica

Trst 18/6. 99.

Prisutni :

Spinčić, Jenko, Trinajstić, M. Trinajstić, Dr. Laginja, Mandić. Kozulić se pismeno izpričava.

Spinčić čita pismo pol. društva »Edinost« na klub glede prenosa lista »Naša Sloga« iz Trsta u Pulu.

Spinčić čita zapisnik zadnje klubske sjednice u pogledu prenosa lista.

Isti čita zapisnik uprave tiskarne u Puli.

Spinčić stavlja pitanje da li su vlasnici lista »N. Sl.« ortaci naše tiskarne u Puli?

Prema zaključkom od dne 14. aprila 1899. i društvenom ugovoru 1/3. t. g. tiskare Josip Krmpotić i drug. u Puli, konstatira se, da vlasništvo i financijalna uprava lista pristoji istomu društvu J. Krmpotić i drugovi u Puli, dočim određenje političkog namjera lista pripada i nadalje kao i do sada saborskom klubu hrv. slov. zastupnika u Istri. Što se tiče potonjih ustanova obzirom na vlasništvo lista »N. Sl.« imati će skupština ortaka, da se na primjeran način uredi.

Predsjednik daje na razpravu pismo gg. odbornika pol. društva »Edinost«. Odlučuje se, da se gg. primjerno odgovori, da je za sada pobrinuto time što ostaje urednik za sada u Trstu.

O remuneraciji glavnom suradniku g. M. Mandiću i g. Gjuriću odlučuje se:

Dr. Laginja misli, da će u financijskom obziru nastati šteta za poduzeće tim, što će se imati plaćati dvojicu. Slaže se sa mišlju Spinčića, da bi g. M. Mandiću imali Trščani dielomice odštetiti, te, da stupi s njim radi toga Spinčić u dogovor.

Sve ove odluke vriede do konca t. godine.

Administraciju lista vodit će Gjivić koji će biti također odgovorni urednik.

Plaća Mandiću ostaje ista.

Remuneracija Gjiviću odlučiti će se naknadno.

Administracija i uredništvo lista biti će od dne 1. julija u Puli, kamo će se kako se je reklo imati slati sve, od tamo g. M. Mandiću na uređenje, a on opet u Pulu na tisak. Predaju izručit će predsjednik kluba g. Gjiviću u Trstu. U listu izjaviti će se da ostaje glavni suradnik lista Mandić u Trstu.

DIOBE OBĆINA. Spinčić priobćuje, da je upozorio barona Hainvla, da se nebi požurili podnesti na potvrdu Njeg. Velič. Pisao je i Povšetu, da to priobći Thunu. U Kastavščini sabiru se proti dielitbi. Molbe — protesti obć. zastupstva upraviti će na ministarstvu unutarnjih posala; a prepise istih na c. kr. namjestništvo i c. kr. kot. glavarstvo. Topolovcu i Gradini slobodno je činiti molbu proti odciepljenju od Oprtlja a pridruženju Marezigam. Ima se sastaviti u ime kluba prestavka proti diobam obćina; sastavit će je Dr. Laginja.

Spinčić izvješćuje o sastanku u Ljubljani i o koracih, koje je Povše učinio u Beču u eksek. odboru u pogledu naše spomenice.

Dioba obćina. Klub ima podnesti skupni protest na ministarstvo proti diobi obćina u obće. Ovdje, će se sastaviti molba proti diobi obćine Oprtlj.

O talijanskoj gimnaziji u Pazinu.

Zaključeno:

1. Podnesti protest na predsjedništvo ministarstva obzirom na silni trošak što bi ga imala pokrajina tom gimnazijom.
2. Predstavku na Njeg. Velič. da ne potvrdi proračuna obzirom na gradnju željeznice (s gornjih razloga). Prvi protest sastaviti će u ime Kluba Dr. Stanger, drugi Dr. Laginja. Obćine pozvati, da prosvjeduju proti talij. gimnaziji i proti željeznici.

Pogovorili smo se o obavenih izborih u Pomjanu, a predstojećih u Barbanu i dielomično u Višnjanu, te o stanju u Oprtlju; gdje se je žalostno konstatovalo kako c. kr. vlada postupa (Pomjan — provodenje izbora; Višnjan uništaje izbora I. tjela; Oprtlju, odluka vrh, sudišta potvrdivši nezakonite izbore u Oprtlju). Za Barban da se zauzima nješto Kirac (Pindulić da je dao revers Flappu da se neće u politiku paćati kao i neki drugi u Por. Pulj. biskupiji slaveni).

Prima se na znanje priobćenja glede prosioca za profesorska mjesta u Pazinu. Naknadno se je doznalo da je molio za mjesto prirodopisa izpitani za to Jošt, sad suplent u Ljubljani. Ćaka da će biti prilično u Pazinščini. Bit će pobrinuto za stanove. Već su napravljena pravila za đaćku kuhinju. Odlučuje se, da se neima pisati prestavnikom obih stranaka u Ljubljani, jer da bi to moglo još gorih posledica imati.

Klub će napraviti spomenicu na Sv. Stolicu u prilog glagoljici. Sastavit je ima Spinčić.

Mandić, v. r.

Spinčić, v. r.

Klubska sjednica

U Trstu dne 26/11 1899.

Prisutni:

Spinčić, Stanger, Laginja, Jenko, D. Trinajstić, Mandić.

Predsjednik stavlja do znanja dopisivanje između namjestnika i Dr. Stangera u pogledu povratka u istarski sabor.

Razpravlja se o uvjetih pod kojima bi se članovi našega kluba mogli vratiti u sabor.

Laginja predlaže, da se stupi u dogovor sa saborskom većinom; da se to priobći Körberu i da se ugovara posredovanjem Goëssa. Körberu bi se imalo priobćiti dopisivanje između Goëssa i Stangera.

Predsjednik pita: kad bi se zbilja došlo do ugovaranja između nas i većine — dokle bi mogli naši pouzdanici u pitanju zahtjeva mogli poći. Isti pročita naše uvjete stvorene u tom pogledu od našega Kluba povodom predloga Dra Bartoli-a, da imade biti razpravni jezik u saboru jedino talijanski jezik. Ovi uvjeti imali bi služiti za eventualne dogovore sa većinom kano temelj.

Od vlade bi se imalo zahtjevati, da ona izvađa u saboru i u praksi narodni paritet.

Stanger se ovlašćuje, da priobći sve ovo Goëssu i da mu piše, da će zastupnici naši u Beču govoriti o tomu sa Körberom.

Za eventualne dogovore — ako bi se vodili u Beču, vodili bi je naši državni zastupnici; ako bi se vodili u Trstu, tada bi klub zastupali Spinčić, Laginja i eventualno Stanger, i eventualno Mandić.

U Poreč ne bi išli. Dajemo prednost Puli. Valja i to saznati što će Gorički; što će Missia?!

Mandić, v. r.

Spinčić, v. r.

Klubska sjednica

U Puli dne 9/2 1900.

Prisutni:

Spinčić, Dr. D. Trinajstić, Dr. M. Trinajstić, Laginja, Jenko, Kompare, Kozulić i Mandić.

Predsjednik pozdravlja i otvara sjednicu. Isti priobćuje što je poduzeo nakon zadnje klubske sjednice, osobito obzirom na klubski zaključak glede ulaza u sabor.

Predsjednik priobćuje pogađanja sa Campitelli-em i Gambini-em u Beču glede dogovaranja za »modus vivendi« između većine i manjine u saboru. Klub odobrava postupak Spinčića i Laginje.

Dr. Laginja priobćuje sadržaj pisma Dra Körber-a, kojim ga pozivlje, da ga posjeti kad dođe u Beč. On komentira taj poziv tako, da možda ministar želi informacija u pitanju izmirenja s našimi zemljaci u Zemaljskom saboru.

Zaključeno, da ide Laginja čim prije u Beč i da razloži ministru naše stanovište.

Mandić stavlja pitanje, kako bi se imao Laginja vladati napram ministru ako bi ga pitao za savjet o uređenju jezikovnoga pitanja u Istri.

Odlučuje se, da se ima u glavnom držati onih punktacija, koje je razvio Dr. Gregorec u Südenu.

Pogovor o listu »Naša Sloga«.

Predsjednik čita zapisnik o predaji uprave lista u Trstu, zatim razne želje i pritužbe glede uređenja lista.

Dr. Đinko Trinajstić priobćuje što je poduzeo u pitanju uređivanja lista.

Dr. Laginja izjavlja, da nemože na to pristati, da bude Stjepo Gjivić i nadalje urednikom lista radi njegovog drugog posla kod posujilnice.

Na upit izjavlja Mandić, da ove godine neće u Pulu.

Dr. Laginja predlaže: 1) da Sorman preuzme podpis na listu, 2) da Mandić 1. oktobra 1900. izjavi dali ide u Pulu ili ne i 3) da sve novine koje dolaze u zamjenu listu, dolaze u Pulu.

Mandić izjavlja, da na treću glede novina nikako nemože pristati.

Zaključeno: prihvaća se prva i druga točka predloga Dr. Laginje.

Prva točka predloga Dra Laginje popunjuje se time, da se oponomogućuje Dra Laginju, da nađe osobu, koja bi podpisala list.

Rukopisi slati će se u buduće glavnomu uredniku Mandiću. Tim je zaključena klubska sjednica.

Mandić, v. r.

Spinčić, v. r.

Odlučuje se umoliti i ovlastiti Dr. Konrada Janežića odvjetnika na Voloskom, da sastave akcioni odbor za kotar Voloski. (5. 5. 1900.)

Spinčić, v. r.
predsjednik

Zapisnik

o seji kluba istrskih hrvatskih in slovenskih
deželnih poslancev

Trst, 30 marca 1900 predpoldne.

Navzoči vsi izjemši dra Stangera, kateri je poslal pismeno izjavo in Mandića, ki leži bolan in je tudi pisal.

Sklene se, da na poziv c. k. namestnika ideta Spinčić in dr. Laginja k njemu.

Prečitajo se Spinčićeve bileške o razgovorih delegatov ital. večine in naših, prečitajo se tudi pogoji za »modus vivendi«, katere so stavili naši delegati in odgovor deželnega glavarja dr. Campitellija s katerim naznanja, da je večina odbila pogoje, ne da bi bila razpravljala o njih.

Seja pretrga se za popoldne.

Spinčić in Laginja poročata o pogovoru z namestnikom.

Razpravlja se o tem poročilu iz katerega je v glavnem razvidno da bode deželni zbor v kratkem sklican in sicer — ako se ga manjšina vdeleži — ne v Poreč, nego menda v Koper.

Dalje razpravlja se o pogojih, katere je manjšina stavila večini bili bilo še v čem popustiti.

Slene se:

V I in II točki se ne popusti nič.

V III točki ne popusti se nič v prvem delu (glede predloga vlade).

V drugem delu se dovoli tolmačenje tako, da večina in deželni odbor ne pripoznata naravnost nego da je samo zborovo predsedništvo zavezano, izvršiti ga.

V IV in V točki ne spremeni se nič.

Ako se manjšini zadovolji v predstojećem, vstopi v deželni zbor.

Od izvršitve nadaljnji zahtev (katere se razumeju same po sebi) odvisno je, dali manjšina ostane v zboru.

O vsem tem pooblašća se klubov predsednik Spinčić, da razpravlja z vladu in sploh na podlagi denašnjih sklepov ukrene, kar spozna za potrebno ne da bi skliceval klub.

Namestniku se je tudi povdarjalo, da mora vlada tudi v praksi pripoznati pariteto našega jezika in da mora biti vladni zastopnik nepristranski in tudi nepristransko poročati.

Predsednik kluba naj min. predsedniku javi da ni sile, sklicevati zbor do srede aprila.

Dokler ni glasa od klubovega predsednika, naj noben član našega kluba ne sprejme ital. poziva predsedništva deželnega zbora.

Ako ne vstopimo v deželni zbor, treba bi objaviti proglaš in po mogućnosti sklicevati shode v raznih okrajih.

Prečitano in skleneno.

Jenko v. r.
zapisnikar

Vjekoslav Spinčić v. r.
predsednik

Dr. M. Trinajstić v. r.
Š. K. Kozulić v. r.
Dr. D. Trinajstić v. r.
Dr. M. Laginja v. r.
Josip Kompare v. r.

Zapisnik

hrvatskog i slovenskog kluba na istarskom saboru.

Sjednici započela dne 22. juliya 1900 u jutro u Herpeljah, večer u Trstu i 23. i. mj. u Trstu.

Razprava o pitanju, da li se ide u zemaljski sabor sazvan u Kopar za dne 23. t. mj. Odnosno na pismo klubskoga predsjednika dd. Opatija 7. juliya 1900. u kojem se je doista izjavilo da se ide u sabor, nu samo pod stanovitimi uvjeti izrečenimi kao očekvanja ministru predsjedniku odnosno na njegov odgovor dd Beč 18. juliya 1900, iz kojega je razvidno, da se odnosna očekivanja neće izpuniti. —

i naročito obzirom na to, da je predsjedništvo sabora razaslalo pozive samo u talijanskom jeziku, te da je službeni list c. k. vlade Primorja u službenom svome dijelu i na čelu od dne 19. juliya 1900 priobćio samo u talijanskom jeziku cesarski patent od 16. juliya 1900, kojim se sabor Istre sazivlje i »objavu poziv« pokrajinskoga kapetana od 17. juliya 1900, kojim objavlja dnevni red prve sjednice za dne 23/7. t. g. i imena svih zastupnika — odlučilo se je prijaviti ministru predsjedniku, da zastupnici Kluba neidu u sabor dotle dok nebude isti službeni list oboje rečeno priobćio u hrvatskom ili slovenskom jeziku po priloženoj ./ brzojavci.

Ako bude zahtjevu zadovoljeno, klub će u sabor.

Za slučaj pako da se zahtjevu nezadovolji priobćiti će se to izbornikom.

Trst 23/7. 1900.

Mandić, v. r.

Spinčić, v. r.

Zapisnik klubske sjednice 23/8. 900.

Prisutni :

Spinčić, Laginja, Dr. M. Trinajstić, Dr. D. Trinajstić, Kompare i Mandić.

Dr. Matko Laginja priobćuje misao nekih rodoljuba u Puli navlasito

Predsjednik stavlja na razpravu pitanje što bi valjalo učiniti obzirom na zadnja zasjedanja istarskoga sabora.

Zaključeno bi prosvjed na ministarsko vieće obćenito:

- 1) obzirom na pozive na sabor;
- 2) „ na govor predsjednika povodom smrti kralja Umberta;
- 3) „ na pitanje legalnog sjedišta sabora i
- 4) „ na izjavu predsjednika u zaključnom govoru predsjednika, da su oni jedini zakoniti zastupnici naroda.

Da naše obćine prosvjeduju proti osnovi o obćinskih činovnika; prosvjed ima sastaviti i razaslati svim našim obćinama g. Dr. M. Trinajstić. Trebalo bi i proti (?) zakonu.

(U obćenitom prosvjedu imade se iztahnuti i nepravedno razdieljenje plaće i štipendija učiteljem).

Ovo neide u obćeniti prosvjed.

Vjekoslav Spinčić, v. r.
predsjednik

Zapisnik

sastavljen u Voloskom dne 26. prosinca 1900.

Prisutni — podpisani.

Gosp. profesor Spinčić kao predsjednik kluba otvara sjednicu.

Profesor Mandić predlaže, da se pročita proglaš na izbornike V. kurije, sastavljen po njemu i jur pripravan za tisak »Našoj Slogi« i »Edinosti«.

Dr. Matko Laginja priobćuje misao nekih rodoljuba u Puli naglasito g. Dr. Zuccona, da bi fiducijari naše stranke za V. kuriju glasovali za kandidata socialističke stranke, Etbina Kristana time bi se prosvjedovalo proti postupku vlade kod izbora i prebilo bi se talijansku stranku. Predlaže da se o tome otvori razprava.

U razpravu utječu svi prisutni.

Zaključiti se većinom glasova, da fiducijari naše stranke imaju glasovati za našega kandidata i to obzirom na okolnost, što nebi socijalistički kandidat niti s našimi glasovi zadobio većine i na to što se nemože stalnošću očekivati da bi svi naši fiducijari glasovali za socijalistu.

Dr. Matko Laginja priobćuje misao nekih rodoljuba u Puli navlasito V. kuriju imalo uništiti što više protivnih glasova.

Zaključiti se, da se bez opravdanog razloga neće smjeti uništiti protivne glasove.

Dr. Laginja postavlja pitanje dali imaju fiducijari naše stranke pristupiti k izboru zastupnika za petu kuriju. Pošto se je o tom pitanju podulje razpravljalo zaključí se:

Zaključí se većinom glasova da imadu svi fiducijari naše stranke za V. kuriju pristupiti izboru i glasovati za pomenutog kandidata. Proglas na fiducijare V. kurije sastavljen od prof. Mandića se odobrava.

Zaključí se da imadu fiducijari za IV kuriju u Zapadnoj Istri pristupiti izboru za zastupnika te se postavlja kandidatom prof. Matka Mandića. Zaključí se također, da imade se nastojati da što više naših izbornika pristupi k izboru za gradove.

Vjekoslav Spinčić, v. r.

(Bili su prisutni: Dr. Laginja, Dr. Trinajstić M., Dr. Trinajstić D., Dr. Stanger, M. Mandić, Dr. Janežić, Dr. Pošćić.)

[Illegible text]

[Illegible text]

[Illegible text]

[Illegible text]